

KULTÚRNO-SPOLOČENSKÝ ČASOPIS

č. 12 (558)
CENA 2.20 zł

December/Grudzień 2004

ČARO VIANOC

VZŤAHY ORAVCA K ORAVCOVI

VÝZVA K SLOVÁKOM V ZAHRANIČÍ

NA JUH OD PYRAMÍD

*Príjemné a pokojné vianočné sviatky
želá*

Redakcia a ÚV SSP

Dobrovoľné požiarne zboru na Spiši majú dlhé tradície, nezriedka aj storočné, a v každej obci sa tešia veľkému uznaniu. Preto nie div, že takmer každá požiarnická akcia, cvičenie bud' iná udalosť vzbudzuje záujem celej obce. Podobne bolo pred nedávnom v Repiskách, kde mladí, novoprijatí členovia skladali svoj požiarnický slab. O tomto podujatí píšeme podrobnejšie na str. 20-21.

Foto: archív DPZ v Repiskách

V čísle:

Vianočné zvyky vo svete	4-5
Rezká deväťdesiatnička	6-7
Na návšteve v jablonskom lýceu	7
K otázke vzniku goralských nárečí na Spiši (2)	8-9
Prešiel rok	9
Vzťahy Oravca k Oravcovi	10
Môj prvý traktor	11
Manažér so srdcom lídra a duchom umelca	12-13
Slováci v Poľsku v objektíve maďarskej TV	14
Horčičné zrunko	15
Prvácky slab	16
Talentované dievča	17
Krempachy '2004	18
Na juh od pyramíd	19
Sľub mladých požiarnikov	20-21
Povedka na voľnú chvíľu	22-23
Rodina a diet'a	24
Výzva k Slovákom v zahraničí	25
Čitatelia - redakcia	26-28
Poľnohospodárstvo	29
Mladým - mladším - najamladším	30-31
Šport a hudba	32
Učíme sa vyšívať	33
Naša poradňa	34-35
Psychozábava - humor	36-37
Zaujímavosti	38

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY

Adres redakcji:

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7/7 tel. 633-36-88,
e-mail: zivot@tsp.org.pl, www.tsp.org.pl

TOWARZYSTWO SŁOWAKÓW W POLSCE, ZARZĄD GŁÓWNY
SPOŁOK SLOVÁKOV V POLSKU, ÚSTREDNÝ VÝBOR
31-150 KRAKÓW, ul. św. Filipa 7
tel.: 632-66-04, tel./fax: 634-11-27, e-mail: zg@tsp.org.pl

Zrealizowano przy pomocy finansowej
Ministerstwa Kultury

Redaktor naczelny: JÁN ŠPERNOGA

Zespół: Agáta Klukošovská, Ivan Kuruc

Społeczne kolegium doradcze: Žofia Bogačková,
Jerzy M. Bożyk, Maria Glodasiková, František Harkabuz,
Žofia Chalupková, Bronislav Knapčík, Lídia Mšalová

Skład: Redakcja Život

Łamanie i druk: Drukarnia TSP, 31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7

Warunki prenumeraty:

Prenumeratę na kraj i za granicę przyjmuje Zarząd Główny
w Krakowie w terminach: do 30 listopada na I kwartał,
I półrocze oraz cały rok następny;
do 15 czerwca na II półrocze roku bieżącego
lub bezpośrednio wpłatą na konto:

BANK POLSKA KASA OPIEKI S.A. III/O KRAKÓW 36-1240-2294-1111-0000-3708-6972
Prenumeratę czasopisma można zacząć w każdej chwili.

Cena prenumeraty dla kół i oddziałów Towarzystwa:

1 miesiąc - 2,20 zł, półrocznie - 13,20 zł, rocznie - 26,40 zł

Cena prenumeraty zagranicznej jest wyższa o 100%.

Do ceny prenumeraty indywidualnej dolicza się koszty wysyłki.

Nie zamówionych tekstów, rysunków i fotografii
redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo skrótów
oraz zmian tytułów nadesłanych tekstów.

Redakcja nie odpowiada za treść materiałów pozaredakcyjnych,
nie zawsze zgodnych z poglądami redakcji.

Nakład 2300 egz.

NA OBÁLKE: Prezident SR Ivan Gašparovič (v strede) s predsedom SSP J. Čongvom a podpredsedom D. Surmom počas nedávnej návštevy v Novej Belej. Podrobnejšie o návšteve napíšeme v č. 1/2005. Foto: A Klukošovská

Čaro Vianoc

Vrcholia pripravy na sviatky pokoja, lásky, štedrosti, radosti a porozumenia. Atmosféru týchto dní dotvára aj výzdoba našich domácností. Tradične je to vianočný stromček a v posledných rokoch aj výzdoba okien. Okrem papierových výstrižkov, nálepiek alebo nastriekaných obrazcov na sklo znázorňujúcich kostol, anjelov, vesmírne telesá, jasličky a iné, sú to aj rôzne miniatúrne ozdoby z rôznych materiálov, vetyčky ihličia, sušené kvety a pod. Najväčšiu starostlivosť však tradične venujeme výzdobe vianočného stromčeka. Čečina a rôzne zelené vetyčky plnili pôvodne nie ozdobnú, ale ochrannú funkciu. Pastieri ich zastrkávali za vráta chlieva ako záštitu pred všetkým zlým, zasa hospodári za trámy v chalupe, aby chránili celú rodinu.

Symbol Vianoc

Je ním vianočný stromček. Jeho pôvod je spojený s nemeckým meštiackym prostredím. Za prvú doloženú správu o osvetlenom stromčeku vo vnútri budovy sa považuje zmienka v brémskej kronike z roku 1570. Šlo o jedľu ozdobenú sladkosťami, datľami a

Stretnutie s krempašskými žiakmi

papierovými kvetmi v cechovej budeve miestnych remeselníkov. V 17. a 18. storočí sa zvyk zdobiť stromček šíril po Nemecku najmä medzi vyššími vrstvami. Roku 1816 je zaznamenaný prvý vianočný stromček na rakúskom ciásarskom dvore. Na Slovensku sa stromček objavuje až v druhej polovici 19. storočia. Naďskôr sa tento zvyk praktikoval v zámožnejších rodinách. Prvé stromčeky vešali na strop alebo stavali na stolčeku. Spočiatku ich zdobili skromne, dávali na ne perničky, domá-

ce pečivo, sušené ovocie, domácky vyrobené ozdoby z papieru a sviečky.

Žiaci a Vianoce

Vianočná nálada vládla aj počas našej návštevy na hodine slovenčiny v Krempachoch. Žiaci 5. tr. sa spolu s učiteľkou Žofiou Chalupkovou rozprávali o Vianociach, vianočných zvykoch a tradíciách. Napr. v Krempachoch sa popri tradičných štedrovečerných jedlách objavujú na stoloch aj tzv. „bombolek“. Sú to guľky z kysnutého cesta, ktoré pred jedením polievajú medom, rozpusteným maslom a posypú škoricou. Niektorí namiesto bomboľiek pripravujú rožky z kysnutého cesta s marmeládom. Samozrejme na stoloch nechýbajú ani iné múčniky: makovníky, perničky, tvarohové a čokoladové koláče a ďalšie. Žiaci taktiež hovorili, že kým si posadajú k stolu, nasypú naň ovos buď dajú peniaze pod obrus, aby si domácnosť bezpečila hojnú úrodu, šťastný rok a dostatok peňazí. Ako žiacom povedala učiteľka, voľákedy do kúta izby postavili aj nevymlátený snop žita alebo ovsa, čo má pripomínať, že sa Kristus narodil na sene v Betleheme. Žiaci uznali, že Štredý deň je zvláštnym dňom, ktorý môže ovplyvniť nadchádzajúci rok.

Od diskusie o jedlách sme sa dostali k vianočnej výzdobe stromčekov a k

Žiaci cez prestávku

darčekom, ktoré sa nerozlučne spajajú s Vianocami. Každý by predsa chcel dostať aspoň maličký darček. Nemusí to byť nič hodnotné, ba ako žiaci povedali, stačí aj dobré slovo. Každé dieťa však sníva o konkrétnom darčeku. Napr. Damiána by potešili lyže, Beátu nové topánky, Andreja psík, Pavla CD prehľadávč, Dominika futbalová súprava, Andreja mobil, Máriu pekná blúzka, Justínu, Johanu a Barborku korčule, Marzenu nové rádio, Izu akvárium s rybkami, Dorotu nový bicykel a Dominiku jazzdecký koň. Sú to len niektoré z ich príaní, ale, ako hovoria, najdôležitejšie je to, aby rodina bola na Vianoce spolu, pretože je to najlepší darček, ktorý sa nedá kúpiť ani objednať v žiadnom obchode.

Najskôr však treba vyzdobiť stromček, čomu venujú veľa pozornosti. Niektorí ho zdobia ručne vyrobenými ozdobami zo slamy, šúpolia, výšiviek, škrupín, drôtu, papiera, opracovaného dreva, vytvarovaného cesta, ovocia atď. Mnohé z týchto ozdôb robia v škole. V mnohých domácnostach majú dnes umelé stromčeky, ale skoro každý do nesie k nim aspoň páár haluzok čečiny, aby to krásne voňalo v dome. Ako svorne hovorili, najväčšiu radosť majú, keď sa stromček rozsvieti pryškrát. Je to znamenie, že sa Vianoce začínajú.

Tradične po večeri deti a mládež idú koledovať. Mnohí z našich žiakov sa zúčastňujú na inscenácii jasličiek, ktorú vo vianočnom období prezentujú všetkým obyvateľom obce. Niekedy s touto inscenáciou vystupujú na fašiangoch.

Vianoce sa deťom samozrejme spájajú aj so snehom. Mnohé si ani nevedia predstaviť, ako ich ľudia slávia napr. v Afrike, kde snehu nict. Okrem vianočných tém sme sa rozprávali aj o vyučovaní slovenčiny, o prázdninách a pod. Viacerí žiaci boli cez prázdniny v tábore na Slovensku, kde sa im veľmi páčilo. Aby nás o tom presvedčili, zaspievali nám táborovú hymnu *Sedela Tartanglia v zemi...* Zároveň sa snažili dokázať, že ich jazykové schopnosti sa skutočne zlepšili, každý pobyt na Slovensku prispieva k zlepšeniu jazykových znalostí. Prajeme žiakom nielen čarovné Vianoce, ale aj čo najviac príležitostí k využívaniu jazykových poznatkov.

Text a foto:

AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ

O zdobený stromček, oplátky, ryba, kapusta, koledy a darčeky sa nám od útleho detstva spájajú s atmosférou vianočných sviatkov. Tak ako aj sneh, ktorý spravidla sprevádza narodenie Krista.

lu. Fíni dostávajú darčeky od Joulupukki (ich Mikuláš).

V Nórsku sa Ježiško volá Juleniss, ktorý na Vianoce nielen nosí vo veľkom vreći darčeky, ale zároveň bdie ako dobrý duch nad príbytkami ľudí a pre dobrovsetkým nad deťmi. Na Štedrý deň väčšina Nórov raňajuje ryžovú kašu, čo je až do večere jediné jedlo. Tanier s kašou potretou roztopeným maslom a posypanou škoricou pripravia aj pre Ju-

Vianočné zvyky vo svete

Vianoce na severe

Vianoce v Dánsku (jul Esperanto) sa spájajú predovšetkým s darčekmi, ktoré tam kupujú už niekoľko mesiacov skôr. Musia byť vtipné a poukazovať na cnosť, resp. nerest obdarovaného. No a v žiadnom prípade ich nemožno prezradiť. Dáni veria, že čím je prekvapenie väčšie, tým viac šťastia ich čaká. Drobné darčeky a cukrovinky sa vešajú na vianočný stromček, ktorým je obyčajne smrek.

Významným sviatkom pre Dánov je 13. december, deň sv. Lucie. Podľa ich povestí mladá dievčina menom Lucia prekonala strastiplnú púť cez zamrznutú krajinu a priniesla jedlo a pitie pre ľudí odrezaných od okolitého sveta. Keď ide o štedrovečernú hostinu, tá je v tejto krajine skutočne pestrás. Bohato prestreté stoly sa prehýbajú pod rozličnými dobrotami, ako napr. husacina, kačica alebo bravčová pečienka s červenou kapustou, teplá šunka, treska s redkvickou a horúca ryža poliata studeným mliekom, pivný a pšeničný chlieb a ako dezert sladký ryžový nákyp s mandľami. Každý Dán sa snaží nájsť mandľu, keďže verí, že vďaka tomu dostane špeciálny darček – Julemand.

K Vianociam vo Fínsku (joulu), a vlastne vo všetkých severských krajinách neodmysliteľne patrí tuhá zima, ľad a poriadna perinka bielučkého snehu. Štedrý večer Fíni začínajú netradične – saunou. Až po takomto osviežení si sadnú k sviatočnému sto-

lenissa. Večer sa celá rodina usadí do kruhu a spoločne číta evanjelium.

Vianoce v Belgicku nie sú takým dôležitým sviatkom ako inde v Európe. Preto ani nevidno predsviatočný zhon v belgických domácnostach. Na Štedrý deň Belgičania pracujú. Po návrate z práce si zájdú na večeru do reštaurácie alebo strávia večer doma s piateľmi. Darčekmi sú väčšinou drobnosti a rozbalujú sa až na druhý deň ráno. Skutočným sviatkom je až 25. december, keď sa rodiny schádzajú pri slávnostnej večeri. Na stole nesmie chýbať typický vianočný zákusok – Buche de Noel (pre frankofónnych Valónov) alebo Kerstronk (pre Flámov). Ide o tortu plnenú maslovým krémom a ozdobenú viačnými figúrkami.

Vianoce u kanadských Eskimákov sa tak tiež líšia od našich, tradičných, ale majú svoje neopakovateľné čaro. Je to pre nich jedná z mála príležitostí, keď sa spoločne schádzajú na jednom mieste. Postavia si jedno veľké iglu a celé rodiny sa v ňom ubytujú vo výklenkoch pozdĺž stien. Ženy pripravujú jedlá pre celú komunitu a muži stavajú oltár, pri ktorom nekôr slávia polnočnú sv. omšu. Vianoce znamenajú pre Eskimákov oslobodenie od neustáleho boja s prírodou a nebezpečenstvom. Preto oddychujú, doprajú si mäso ulovené v končiacej sa sezóne a osladia si život niekoľkými pre nich prepychovými maličkosťami. Každá rodina niečím prispeje. Je to hlavne mäso fažko ulovených karibu, ryby, fazuľa, horúci čierny čaj, káva a koláče. Takáto je ich skromná vianočná hostina. Eskimáci majú tvrdý život, ale sú vari-

najodolnejší z ľudí, zdraví a veselj povahy. K vianočným oslavám patria tiež preteky psích záprahov so saňami a športové hry vonku. Keď sa vrátia do veľkého iglu, ozve sa harmonika a husle. Tancujú za zvukov bubnov staré eskimácke tance a veselé, rázne jigs, ktoré sa naučili od prvých škótskych lovcov veľrýb.

Trblietavé a veľkolepé

Labužníci a milovníci života, za akých považujeme Francúzov, na darčekoch, jedle a pití rozhodne nešetria. Deťom prináša darčeky dobrý vianočný duch pére Noel, ktorý je zo všetkých Ježiškov, dedov Mrázov a Santa Clausov najmladší. Národ gurmánov nezaprie svoju tradíciu ani v bohatosti a pestrosti štedrovečerného stola. Slávnostné menu ponúka plnenú morku alebo hus budť kačacie pečienku. Nesmie chýbať ani údený losos, langusty, ustrice, slimáky či žabie stehienka. Po večeri sa servíruje tradičný dezert, ktorým je čokoládová roláda. Výnimkou je len Provensálsko, kde sa ponúka tradične 13 dezertov, vrátane čerstvého a sušeného ovocia.

Sviatky, na ktoré sa po celý rok tešia najmä deti, musia mať Američania trblietavé a veľkolepé. Cez Vianoce je v sade množstvo svetiel a ozdob. Žiaria izby, celé domy, výklady, ulice i parky. Veľa, veľa darčekov nosí Santa Claus. Milý deduško s bielou bradou v červenom kostýme a v červenej čiapke, ktorý začína cestu na Štedrý večer na saniach tahaných ôsmimi sobmi a spúšťa sa dolu komínom, aby dal deťom darčeky do pančuch rozvešaných na mriežke okolo kozuba. Americký Santa Claus pochádza z holandskej legendy o Sinterklaasovi, ktorú priniesli do New Yorku pristáhovalci v 17. stor. Meno St. Claus sa po prvýkrát objavilo v americkej tlači už v roku 1773. Podľa povestí St. Claus žije vo fínskom Laponsku v dedinke Korvatunturi – Ear Fell (Ušatý kopec), kde má dielňu na výrobu hračiek a malých pomocníkov – škriatkov. Tradičným jedlom na americkom štedrovečernom stole je morka plnená gaštanovou plnkou.

Staročeské Vianoce

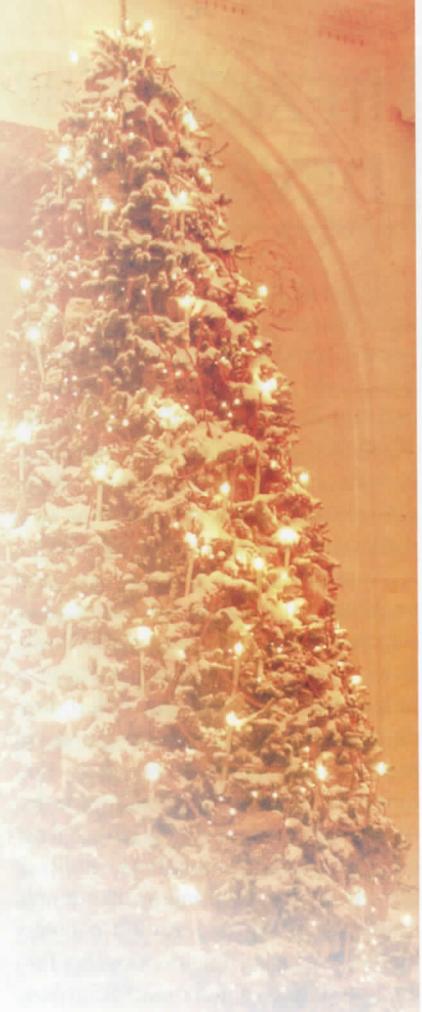
Naše zvyky majú najblížie k staročeským Vianociam. Vianočné sviatky podľa tejto tradície predchádzal advent.

Prípravná doba trvá štyri týždne pred Štedrým dňom. Tento čas bol pôstnou dobou, čiže platila zásada striednosti v jedle a pití, zákaz tancovať, zábavať sa a spievať. Čas sa mal venovať intenzívnemu zbožnému rozjímaniu. Liturgicky sa Štedrý deň označuje ako vigília, teda predvečer slávností. V tento deň sa všetci pôstili až do večera. Počas staročeských Vianoc sa pieklo niekoľko dní vopred chlieb a vianočku. Večera na Štedrý deň sa pripravovala už od samého rána. Varila sa šošovica, hrach, niekoľko druhov polievok, medzi ktorými nesmela chýbať zemiaková polievka (bramboračka) a rybacia polievka. Piekol sa „kuba“ z krúp a cesnaku. Večer sa začína spoločnou modlitbou a spomienkou na uplynulý rok. Najskôr jedli uvarený hrach, ktorý mal symbolizovať spojenie všetkých pri stole v dobrom i zlom. Po hrachu podávali polievky, šošovicu, aby boli peniaze, kubu, mäsový pokrm a rybu pre radosť. Nakoniec jedli vianočku a zákusky. Keď zazvonil zvonček, gazda priniesol stromček ovešaný jabĺčkami, kockami cukru a orechmi. Na stromčeku zapálili sviečky a všetci spoločne spievali koledy.

K vianočnému večeru, ktorý mal odpradávna magickú moc, patrilo veštenie. Ľudia liali olovo, púšťali loďičky z orechových škrupiniek alebo cez rameno hádzali k dverám topánku a pod.

Vianoce u pravoslávnych

V pravoslávnej cirkvi sa Vianoce nazývajú Roždestvo Christovo, v preklade Narodenie Krista, ktorému predchádza 40-dňový pôst. Ním si pravoslávni kresťania pripomínajú pôst Isusa Christa na pústi. Pôstia sa, modlia a robia dobré skutky, pretože to im pomáha nielen očistiť svoje telá od fažkých živočíšnych jedál, ale aj duše od väčší. V pôstnom období sa nekonajú zábavy ani svadby a každý pravoslávny kresťan má možnosť viac porozmýšľať o sebe a o svojom vzťahu k druhým ľuďom. Je to obdobie, v ktorom si každý pravoslávny kresťan zdokonaľuje svoj duchovný život, keďže svätí otcovia pravoslávnej cirkvi kladú veľký dôraz na pôst a modlitbu. Pôst sa končí svätým večerom, ktorý slávia pravoslávni 6. januára (kedže sa riadia starým gregoriánskym kalendárom). K štedrovečernému stolu si sadajú až vtedy, keď sa na nebi ukáže prvá hviezda.

Celý deň sa postia v očakávaní narodenia Isusa Christa. Na stole, ku ktorému si sadnú, nikdy nesmie chýbať ikona Krista. Pokojnú atmosféru v ich domoch dotvára sviečka dekorovaná v zrne. Na stole je vždy jeden tanier navyše pre pocestného, ktorý môže nečakane prísť. K tradičným pôstnym jedlám patrí chlieb, sol', cesnak, kapustnica, zemiaková kaša, ryba, pirohy a rôzne druhy pôstnych polievok. Všetci jedia z jednej misy. V minulosti bolo u pravoslávnych zvykom, že jedli len tie jedlá, ktoré si ľudia sami vypestovali a používali príbory, ktoré si vyrobili doma. Po jedle spievajú alebo počúvajú koledy a duchovné piesne. O polnoci idú do chrámu na tzv. Polnočnicu, na ktorej ďakujú za ochranu, nádej, vieri a milosť. Ráno (7.1.) pod stromčekom hľadajú svoje darčeky a potom idú do chrámu na sv. liturgiu a oslavujú narodenie Krista. Neskôr sa navštievujú vo svojich príbytkoch a zdarvia sa pozdravom: Christos raždajetsja! (Kristos sa rodí), na čo sa odpovedá: Slavite Jeho! (Oslavujte ho!). Sviatky trvajú tri dni. Pravoslávne Vianoce patria k dvanásťim najväčším sviatkom pravoslávnej cirkvi.

Sprac. AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ

Život 12/2004

REZKÁ DEVÄŤDESIATNIČKA

Dožiť sa vysokého veku je želaním každého z nás, ale podarí sa to len niektorým. Tentoraz sme sa vybrali do Fridmana, kde svoju deväťdesiatku prednedávnom oslavila MÁRIA BLACHUTOVÁ, aby nám prezradila svoj recept na dlhý život. Oslávenkyňa sa veľmi potešila našej návštive a ochotne sa s nami porozprávala o svojom živote.

Takmer celý Máriin život je spojený s Fridmanom, kde pracovala a starala sa o svoju rodinu. Narodila sa však v Novej Belej 14. júna 1914 v rodine Márie a Jána Lukášovcov. Voľakedy boli rodiny dosť početné, takže nečudo, že Mária mala štyroch súrodencov: sestry Katarínu a Žofiu, bratov Jakuba a Jozefa. Ako hovorí Mária, život ich roztrúsil po celom svete, keďže Jakub sa usadil na Slovensku, Jozef v Spojených štátach amerických, sestra Katarína o niečo bližšie, lebo sa vydala do Nového Targu, kde dodnes žije a má už 95 rokov, kým Žofia ostala na rodičovskom gazdovstve. Máriine detstvo nepatrilo k najšťastnejším, keďže pripadalo na roky prvej svetovej vojny. Jej otca povolali na front. - *Mama si sama musela radiť so všetkými povinnosťami*, - podotýka Mária – nemala to ľahké. Staršie deti jej súcely pomáhali, ako vedeli, ale boli ešte

primalé, aby nahradili otca. Keď som vyrástla, chodila som aj ja pásť husi a neskôr kravy. Nebolo reči o hráč či hračkách, aké majú deti dnes. Najviac sme tužili po pekných topánkach, obúvaných len do kostola. Dievčatá mysleli aj na pestrofarebné stuhy do vlasov, ktoré im niekedy mamy kupovali, keď íšli na jarmok a niečo predali. Jednako to boli zriedkavé chvíle.

Keď mala Mária 15 rokov, išla slúžiť do Nového Targu. Starala sa tam o deti v jednej židovskej rodine. Neskôr, keď v roku 1934 povodeň strhla most na rieke Bialke v Tribši, Mária chodila pomáhať pri jeho výstavbe. V lete chodievala spolu s kamarátkami na Slovensko do Dobšinej, kde sa najali sušiť seno. Za zarobené peniaze si kúpila o. i. látku na šaty a mašle. Dlhé zimné večery trávila na páračkách alebo priadkach. – *Nešlo ani tak o perie, ktoré sme párali, ale skôr o šibalstvá, ktoré sa s tým spájali. Večery sme si krátili aj „muzikami“.* – spomína Mária - *Hra na husliach či base, spoločný spev a tanec, to bola vtedy najlepšia zábava. Tanec, hudba a dobrá nálada patria vždy k mladosti, ale, ako hovorí oslávenkyňa, toto obdobie v jej živote sa skončilo, keď prišli na svet deti a musela sa venovať ich výchove. Spolu s manželom Františkom gazdovali na jeho rodičovskom gazdovstve.*

Keď sme prezerali s Máriou jej fotografie, na ktorých, ako hovorí, má zachytený kus svojho života, nám oslávenkyňa porozprávala o svojej svadbe, ktorú mala 9. februára 1938 v Novej Belej. - *Spolu s nami sa vtedy sobášil ešte jeden páru - Gronkovci. Svadbu sme mali v stredu podľa vtedajšieho zvyku. Ja som ako prvá mladucha mala závoj. Dovtedy mladuchy mali len venčeky. Môžem povedať, že som bola priekopníčkou v tomto smere v našej obci. Svadobnú hostinu sme mali priemernú, najskôr v Novej Belej a druhý deň vo Fridmane. Po svadbe sme začali spoločne gázdovať.*

Mária (zľava) s kamarátkou pred rokmi

Mária Blahutová dnes

Zivot im ubiehal pokojne, kým nevypukla vojna. Búrlivé vojnové roky vtlačili do života každého hrôzu a neištotu. Do rodiny Blachutovcov v ten čas pribudli deti, ktoré sa stali zdrojom radosti, ale aj starostí pre rodičov. – *Snažili sme sa s manželom vychovať deti na poriadnych ľudí*, - hovorí Mária - *a všetepovali sme im lásku k slovenčine. Každá námaha, ktorú sme vynaložili, bola vždy s myšlienkom, aby sa deti mali lepšie než my. Či sa nám to podarilo, neviem, ale na túto otázku môžu odpovedať len naše dcéry.*

Osud je nevyspytateľný

Po svadbe si manželia Blachutovci prestavali dom, neskôr hospodárske stavby a keď skončili, dúfali, že to bude na celý život. Nevyspytateľný osud im však nedoprial sa dlho tešiť z výsledkov svojej práce, keďže v roku 1957 vypukol vo Fridmane požiar, ktorý pohľtil dvadsaťdva domov, medzi nimi aj ich dom a hospodárske stavby. – *Keď požiar vypukol, neboli sme doma. Kým si iní ľudia stihli niečo vyniesť z domu, my sme nič nezachránilí*, - podotýka so žiaľom Mária, - *Ostalo nám len to, čo sme mali oblečené na sebe. Výsledkom našej mnohoročnej práce bola len kôpka popola. Opäť sme museli začínať od začiatku, ale bolo oveľa ľahšie, keďže nás už bolo viac. Najstaršia dcéra mala vtedy 16 rokov a najmladšia 6. Malí však silnú motiváciu postaviť opäť prístrešie pre rodinu. Naštastie pekným zvykom na dedinách je vzájomná pomoc a tak vďaka tej manželia Blachutovci dosť rýchlo postavili nový dom.*

Zivot sa však nezastavil a Mária nemala čas sa sťažovať na to, čo už bolo minulosťou. Treba bolo sa pozerať do

budúcnosti. Postupne deti vyrástli a každý z nich sa pobral niekde za prácou a založil si svoju rodinu. Najstaršia dcéra Irena sa vydala v rodnej obci a dnes opatruje mamu. Mladšia Margita sa usadila natrvalo v Rakúsku, Mária býva v Bielsku-Bialej a najmladšia Alžbeta vo Fridmane.

Len na návštevu

V roku 1974 sa Mária pobrala do zámoria na návštevu k bratovi Jozefovi. Amerika sa jej páčila, ale, ako hovorí, všetko, čo jej bolo blízke, ostalo doma vo Fridmane. Po niekoľkých mesiacoch sa vrátila z návštevy domov. – *Všade dobre, ale doma najlepšie*, - hovorí Mária. - *Som si istá, že je to pravda, pretože ani u brata nebolo zle, ale jednako človek sa cíti najlepšie doma.* Amerika sice ponúka veľa možností, ale mladým ľuďom.

Rodinná pohoda

Keď sa dcéry vydali a každá odišla bývať na svoje, rodičia ostali sami. Spoločne si gazdovali, koľko vládali. Život im pomaly uplynul poprepletaný každodennými starosťami a radosťami. Najväčšiu radosť im spravili vždy návštevy detí, vnukov a pravnukov. Taktto bolo do roku 1994, keď zomrel Mária manžel. Keď ostala sama, ešte pár rokov bývala vo svojom dome. Teraz už tri roky býva u dcéry Ireny, kde má dobrú opateru. Teraz má Mária veľa času na čítanie slovenských a poľských kníh, ktorých v jej izbe je veľa. – *Každý mesiac čakám na časopis Život*, - hovorí Mária - *ktorý neraz čítam aj dvakrát. Veľmi rada si čítam o osudoch iných ľudí, nezriedka aj známych. Prostredníctvom krajančekého časopisu mám kontakt so širokým okolím. Je to pre mňa zdroj mnohých informácií.*

Keď sme sa jej opýtali na želanie, ktoré má pri príležitosti narodenín, vyslovila jedno, ale veľmi dôležité: združie. Je to ozaj to, po čom túzia mnohí, ktorí sa presvedčili, čím je život s chorobou. Mária je ešte stále aktívna, sama si zájde do kostola, vyde pred dom, aj keď ma s tým určite fažkostí. Je veselá, rada sa rozpráva o minulosti a starých zvykoch a má zmysel pre humor, čo je veľmi dôležité. Na otázku, čo robiť, aby sme sa dožili vysokého veku, povedala s úsmevom, že treba dobre žiť. Prajeme oslaveneckyni veľa zdravia, lásky a opatev zo strany rodiny.

**Text a foto:
AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ**

NA NÁVŠTEVE V JABLONSKOM LÝCEU

Vyučovanie je zložitý výchovno-vzdelávací proces, v ktorom žiaci získavajú nové poznatky a učia sa ich aplikovať v živote. Iste s veľkou zodpovednosťou v tomto procese pristupujú k študentom učitelia na jablonskom lýceu, ktoré sme prednedávnom navštívili. - *Študentom sa snažíme poskytovať to najlepšie, čo môžeme*, - hovorí riaditeľka lýcea, Mgr. Aniela Stopková. - *Najdôležitejšie je naučiť študentov uvažovať logicky. Pri učení teda treba zapojiť čo najviac zmyslov, najmä sluch a reč. Študenti by mali vyzoprávať otázky nahlas, aby počuli, čo hovoria, a utvrdili si učivo. Text by si mali viackrát prečítať a potom zopakovať ho nahlas. Pri objasňovaní učiva premietame vzdelávacie filmy a vyučujeme moderne, s využitím spätného projektoru. Máme zriadenú počítačovú učebňu s celodenným napojením na internet v bývalej ZŠ, za ktorú sme vďační Spolku Slovákov, v ktorej sa pred desiatimi rokmi vyučoval slovenský jazyk. Radi by sme doplnili sofťerové vybavenie počítačov a na inštalovali nové monitory. Pravidelne kupujeme nové knihy, najmä z odborných predmetov.*

V každom systéme výučby nesmie chýbať pravidelnosť, aby sa deťom nenakopilo príliš veľa neprebranej látky. Mnoho detí však priznáva, že sa učí nepravidelne alebo len občas. - *Ak dostanú úlohu, napríklad sloh, na ktorý majú dva týždne, mali by si ho urobiť vtedy, keď majú v škole menej úloh. Väčšina si to však odkladá na posledný deň, čoho výsledkom je potom nervozita a preťaženosť*, - hovorí riaditeľka A. Stopková. V budove lýcea sa nachádza aj roľnícke technikum, na ktoré chodí 460 žiakov, kým do lýcea 270. Na všetkých chodbách lýcea sme si všimli pestro upravené nástenky, aj také, ktoré upozorňovali na škodlivosť fajčenia a užívania drog, ale aj na matematické olympiády, v ktorých jablonskí študenti vynikajú.

Lýceum je usporiadateľom každoročných bicyklových pretekov MTB Tatry a súťaží O gminný pohár. Pozýva na ne aj športové družstvá zo ZŠ z Dolného Kubína a Trstenej. Lycium podporuje výmenu mládeži medzi partnerskými školami. V roku 2004 prišla na študijnú a kultúrnu výmenu do Jablonky mládež zo Slovenska a Rakúska. Ja-

blonská mládež potom odcestovala do Viedne i Bratislavu, a s rozličnými nácvičenými pantomímami vystupovala aj v Ljubljane.

Zmenou, ktorá sa dotýka všetkých stredných škôl, je nová maturita, pri súčasnej platnosti starej matúry, ktorá sa však bude konáť v iných dňoch. Dňom 18.4.2005 sa začne verbálna časť maturity z 5. jazykov podľa výberu, a to zo slovenského, poľského, anglického, francúzskeho a nemeckého jazyka. Pedagógov zabezpečí lýceum. 4.5. sa uskutoční písomná časť z povinných predmetov, v tom z poľského a jedného z cudzích svetových jazykov, ako aj z odborného predmetu podľa výberu. Za odborné sa považujú predmety: dejepis, biológia, zemepis, fyzika a matematika. Predseda skúšobnej komisie musí mať certifikát examinátora a učitelia jazykov musia prísť z druhých škôl. Napr. jeden z dvojice polonistov, ako aj učiteľov slovenského jazyka a pod. musí byť z inej vzdelávacej inštitúcie. Riaditeľ vlastnej školy nemôže byť predsedom skúšobnej komisie. Na priebeh a formu písomnej skúšky vypracoval krajovský pedagogický inštitút tzv. vnútorný predpis.

Riaditeľka A. Stopková sa nám pochválila, že študent lýcea B. Mišinec vydal v Spolku Slovákov knihu z rímskych dejín *Pretorián*. Má v pláne dokončiť druhý diel a rezumé napísť v slovenčine.

Keď ide o otázkou otvorenia slovenskej triedy riaditeľka povedala, že stačí, aby rodičia siedmich študentov podali prihlášku na vedenie lýcea a ona sa k tomu vyjadri pozitívne. Dodajme, že výučbe humanitných a prírodedovedných predmetov sa venuje na škole 62 pedagógov. Zmenou na lýceu môže byť aj rozšírenie študijných maturitných odborov so zameraním na manažment a marketing. Na rok 2005 vypracúva výchovno-vzdelávací projekt Sokrates, ktorého obsahom je kultúrna výmena mládeži, besedy, vzájomná informovanosť o tradíciiach na Slovensku, Litve, v Lotyšsku, Rakúsku a Poľsku. Zo Slovenska do Jablonky a opäťne má prísť od 30 do 90 študentov. Projekt bude financovaný z peňazí EU. Riaditeľka dúfa v realizácii projektu za širokej účasti študentov. Prajeme jej a škole veľa pracovných úspechov a zdaru na novej maturite.

Text a foto: IVAN KURUC

K OTÁZKE VZNIKU GORALSKÝCH NÁREČÍ NA SPIŠI (2)

POKRAČOVANIE Z Č. 11/2004

Vzhľadom na to, že ide o nárečie s prvkami slovenčiny a poľštiny, boli v minulosti často problémy jednoznačne povedať, akej národnosti sú ich uživatelia. Známy je výrok spišského prepošta Jána Sigraya po vizitácii z rokov 1700 a 1708, že obyvatelia Bratstva Dunajeckého dištriktu sú všetci Poliaci (*Incolae in toto hoc districtu sunt omnes Polonus*).²⁶ Je pravda, že vtedy vo všetkých farnostiach pôsobili poľskí kňazi. Diferencovanie viď národnostnú štruktúru v roku 1787 autor výkazu škôl na Spiši,²⁷ ktorý hovorí, že na Spiši sú dve poľské školy, štyri slovensko-poľské, šesť poľsko-slovenských a jedna rusínsko-poľská škola (Stráňany). Je zaujímavé, že slovenské školy boli v Kolačkove, Lendaku, Slovenskej Vsi, Vybornej, Vyšných Lapšoch, Spišských Hanušovciach, Jurgove, Matiašovciach a vo Veľkej Frankovej. Národnostnými pomermi na Spiši v rokoch 1730 – 1850 sa zaoberal aj Michal Kaľavský.²⁸ Uvádzajú jazyk obyvateľov (napr. podľa kanonických vizitácií ale aj iných prameňov) pre jednotlivé obce osobitne k jednotlivým rokom.. V niektorých rokoch – obyčajne 1792 alebo 1801 – uvádzajú poľský jazyk len u 6 obcí (Lechnica, Matiašovce, Nižné Ružbachy, Nová Ľubovňa, Stará Ľubovňa a Sulín). Poľsko-slovenský jazyk uvádzajú u 20 obcí – väčšinou ide o Zamagurie – a poľsko-nemecký jazyk u Huncovie a Podolíncu.

O pôvode ľudu, ktorí zamagurské obce pôvodne osídili, sa vedú polemiky a zachované pramene nedovoľujú dôjsť k jednoznačnému záveru. Nazdávame sa, že najsilnejšie kolonizačné rody, ktorí od 13. storočia začali Zamagurie osídľovať a svojou kolonizačnou aktivitou sa pricinili o to, že sa hranica medzi Uhorskou a Poľskou posunula za hrebene Spišskej Magury, až k Dunajcu, Berzeviciovi a Görgeyovci, privádzali do nových osád najmä svojich poddaných z južnejšie ležiacich spišských dedín. Privádzali sem aj Nemcov a Rusínov. Isteže šoltysi verbovali ľudí aj z druhej strany hranice, ale nazdávame sa, že väčšinou šlo o ľudí naverbovaných u nás. Dokazuje to aj skutočnosť, že viaceri obci osídlilo pôvodne spišské nemecké obyvateľstvo, čo sa odrazilo nielen v názvoch obcí (Kacvín, Fridman, Richvald), ale aj v dodnes zachovaných chotárnych názvoch. Na druhej strane aj rehoľa Strážcov Božieho Hrobu z Jeruzalema, po príchode do Lendaku začiatkom 14. storočia, určite dosídľovala svoje obce, prípadne zakladala nové (Spišské Hanušovce, Kehel) svojimi poddanými z okolia Miechowa.²⁹ Takže v Zamagurí a na jeho okolí sa už od začiatku museli miešať nárečia východoslovenské a poľské. K narastaniu polonizácie ich jazyka prispeli okrem bežných cezhraničných stykov hlavne dve skutočnosti: migrácia obyvateľov z Poľska do týchto obcí a dlhá pôsobnosť poľských kňazov a učiteľov. Uvedené vplyvy znásobila ešte istá izolovanosť uvedenej oblasti od ostatného Spiša reťazom rusínskych a nemeckých obcí, ako na to poukazuje Eduard Pavlík.³⁰

Usadzovanie sa poľských jednotlivcov a rodín v 17.-19. storočí v Zamagurí sa dá konkrétnie zistiť na základe zachovaných cirkevných matrík. Podrobne ich preskúmali viacerí odborníci z oboch strán hranice a dospeli k jednoznačnému

záveru o sile tejto migrácie najmä v 17. a 18. storočí, ktorá nemohla neovplyvniť jazyk ľudu.³¹ Aj Mieczysław Adamczyk uvádza konkrétnie pre roky 1743 – 1855 spolu 179 rodín, ktoré emigrovali na Slovensko a v ďalšom výkaze uvádzá mená ďalších 179 emigrantov.³² Preto sa touto otázkou nemieme bližšie zaoberať.

Podľa nášho názoru však najvýznamnejšie vplyvala na prenikanie polonizmov do goralského nárečia takmer tristoročná prítomnosť poľských kňazov a učiteľov v uvedených obciach, a to nielen zamagurských, ale aj v zálohovaných obciach Ľubovnianskeho a Podolínskeho panstva. Vidieť to najmä na týchto od hraníc vzdialenejších obciach. Tento vplyv nik nezapiera.³³ Z poľskej strany sa však vyzdvihuje najmä neskôrši podstatne kratší vplyv slovenských kňazov na vznik slovenského národného povedomia u Goralov. Trajdos to dokonca nazýva „pekelnou akciou“.³⁴ Práve tento autor v mnohých svojich prácach podopiera náš názor na to, že na polonizácii slovenských Goralov mali podstatný vplyv poľskí kňazi a učitelia.

Cirkevné pomery na území, ktoré bolo v roku 1412 dané do zálohu poľských kráľov, sa pôvodne nezmenili. Nebol ani dôvod, pretože šlo len o zálohу, ktorý mal dočasný charakter. K zmene došlo až v dôsledku reformácie. Tá prebiehala na Spiši najmä v druhej polovici 16. storočia aj pod vplyvom absolventov Krakovskej univerzity, a jej dôsledkom bolo, že takmer celý Spiš bol koncom 16. storočia evanjelický a na druhej strane v Spišskom prepoštstve ostalo iba niekoľko katolíckych kňazov. Týkalo sa to aj zálohovaného územia, ktoré vytvorilo Spišské starostvo. To sa však v roku 1591 dostalo do správy rodu Lubomirských ako spišských starostov, ktorí boli katolíci. Ako patróni kostolov sa snažili o rekatolizáciu svojho starostva, čo sa im spočiatku aj čiastočne podarilo. Aby to mohli vykonávať efektívnejšie, zaslúžili sa o to, že fary patriace do zálohovaných panstiev Ľubovňa a Podolíneč boli začiatkom 17. storočia začlenené do Krakovskej diecézy a bol pre ne zriadený Spišský dekanát. Patrili tam fary: Stará Ľubovňa, Podolíneč, Hniezdne, Nová Ľubovňa, Chmeľnica a Nižné Ružbachy s príslušnými filiálkami.³⁵ Uvedený dekanát bol v roku 1876 začlenený do Tarnowskej diecézy a jeho územie bolo vrátené do Spišského biskupstva až v roku 1787. Za celý ten čas tam spravovali farnosti poľskí duchovní, a prirodene, aj učitelia.³⁶ Osobitné postavenie si zachovala len Chmeľnica – Hobgart, ktorá bola obcou s nemeckým obyvateľstvom, ktorému sa kňazi museli aj jazykovo prispôsobiť. O tom, že miesta farárov skutočne obsadzovali poľskí kňazi, sa môžeme presvedčiť z matrík uvedených farností, uložených v Štátnom archíve v Levoči. Podrobnejšie o tom svedčí napr. aj kanonická vizitácia uvedeného dekanátu z roku 1728.³⁷ Ale napr. aj zo znam farárov Novej Ľubovne z uvedených rokov.³⁸

?	1624
Ján Rusieczki	?
Stanislav Snieszkowic	1635-1638
Ján Rusnák	1638-1664
Matej Bukszynski	1664 (zomrel na mor)
Albert Kochanek	1664-1681
Blasius Thomas Tomkowicz	1681-1695
piaristi, premonštráti, zastupovanie	1695-1697
Albert Stanislav Adamowicz, kaplán	1698-1702
Ján Moszkowski	1702-1707
Juraj Moszkowski	1708-1709
Bartolomej Tworkowski, kaplán, potom farár	1707-1717

PREŠIEL ROK...

Ako ľahko je v našom živote prijať kompromis!? Na túto tému chcel kázateľ na našej sv. omši v Chyžnom upozorniť účastníkov porady Života. Kedy je tento kompromis dobrý a pre koho?

Sme kresťania a každý deň sa stretávame s ľuďmi. Nemôžeme k nim nezaujať postoj. Musíme však súhlasiť so všetkým? Určite nie, a to najmä vtedy, keď ide o to naše podstatné – o našu svätosť. Keby niekto nejakým spôsobom útočil na našu morálku, na naše dobro, akým je Boh a náboženstvo, mali by sme odporovať, lebo len takýto postoj je priateľný. Ináč zostaneme sami. V Starom zákone matka siedmich bratov Machabejcov bola na nich hrdá, lebo zachovali svoj život práve tým, že ho odovzdali za Boha. Ich silou bola opodstatnená nádej na večný život.

Ako kresťania máme aj iné hodnoty, ktoré by mali každému z nás pomôcť v každodennom živote. Ide najmä o hodnoty národnostného života. Ako ľahko sa vzdávame, ako rýchlo zabúdame na naše slovenské korene. Koľko len nás bolo ešte pred 10 či 20 rokmi, koľkým ľuďom sme mohli pomôcť práve tým, že sme boli Slováci, a bolo to na nás viďieť. Najsúkromné školy. Určite nás bolo viac v slovenskej škole a nemali sme toľko výsad a príručiek ako dnes a ani možnosti chodiť na Slovensko. Veď sme mohli navštievať len najbližšiu rodinu. Zato na svadbách, krstných, zábavách či pri vatre sme nepočuli nič iné, len slovenské piesne, ktoré zneli tak ľubovoľne, že ich všetci chceli spievať. Každý ich poznal, aj deti. Prečo sme na to zabudli? Prečo sa to tak rýchlo muselo zmeniť? Ideme do Európy národov s tým, čo máme najlepšie, alebo sa za to budeme hanbiť? Akí sme? Kde je chyba?

Sme hrdí na to, že sme Slováci (aspoň niektorí). Ako to však vyzerá s našimi deťmi? Nezabudli na svoje slovenské korene? Na čo mali zabudnúť, keď o nich ani nevedia? Ako sa môžu na ne pamätať, keď im o nich rodičia nepovedali ani slovo, keď ich v škole nezapísali na vyučovanie slovenského jazyka, keď ich neposielať na slovenskú pobožnosť, keď im nedajú do rúk slovenskú modlitebnú knížku? Máme sa za to hanbiť, že sa modlíme po slovensky? Veď Pán Boh nám aj po slovensky rozumie, lebo sme jeho deti, ktoré má veľmi rád.

Aj v kostoloch každá zmena speje k tomu, že sa odstraňujú slovenské nápisy a namiesto nich sa dávajú poľské. A nie je to len a len vinoú farára, ale aj nás všetkých, lebo mu nikto nepovie, že to môže byť aj ináč. Doma však máme potom toľko rečí, akí sú všetci nevšimaví, lebo si nás nevedia vážiť. Ale predsa my sami zabúdame na to, akí sme a kto sme!

Sami si robíme krivdu. Pozrime sa napríklad na naše cintoríny. Na koľkých nových hroboch sú slovenské nápisy? Vieme, že to boli Slováci buď Slovenky, ale na tabuľach majú poľské nápisy. Potom sa nečudujme, že Poliaci môžu oprávnene povedať, že tu, v jednotlivých obciach na Orave a Spiši, niet Slovákov, kedže oni sami sa na cintoríne nevedia podpísť po slovensky. Čo sú to za Slováci? To veľmi bolí, lebo iné národnosti si veľmi vážia svoju totožnosť s nárom.

Nakoniec nám ostáva len Boh, ktorý dokáže každého vypočuť. Ako otec povie, že vždy nájdeme miesto v jeho náruči. Ale aj on nám napovie, že by sme si mali chrániť to, čo nám odovzdal náš pozemský otec. Môžeme zostať len tak, môžeme mlčať?

Krajania, skúste o tom aspoň trochu porozmýšľať, lebo iní na nás čakajú. (x)

František Koczanowicz	1717-1738
Anton Czechowski	1739-1763
František Karoli, kaplán	1743-1745
František Bekier, kaplán	1746-1763
Gašpar Jastrzębski, kaplán	1763-1764
Bartolomej Jasiewski	1763-1771
Stanislav Jozef Strocziński, kapl. potom farár	1763-1794
Ignác Nalencz Koczanowicz	1794-1824

Tak tomu bolo aj v Nižných Ružbachoch:³⁹

1623	Štefan Czarnkiewicz
1633	Bartolomej Kawecki
1638	Stanislav Swieszkowicz
1664	Ján Rusiecki Szlachetny, prelát
1682	Peter Mikolaiczki
1683	Pavol Moszinski
1686	Baltazár Lehoczky, ktorý bol súčasne farárom v Podolínci
1700	František Lubosicki
1724-1741	Michal Žigmund Glock
1744-1793	Ján Cantius Jaklinski

Taká situácia bola aj v ostatných farnostiach Spišského dekanátu.⁴⁰ Možno predpokladať, že Poliakmi boli aj najbližší spolupracovníci farárov: učitelia. Takmer 300-ročné súvislé pôsobenie kázní, vyučovania a pod. sa nemohlo neodrazíť v jazyku ľudu. Tým viac, že aj východoslovenské nárečie má mnoho prvkov spoločných s poľským jazykom (napr. mäkké š alebo č) a slovenský spisovný jazyk ešte neboli kodifikovaný.

Doc. Dr. IVAN CHALUPECKÝ

POKRAČOVANIE NASLEDUJE

Poznámky

26. HRADSZKY J.: *Additamenta ad Initia, progressus ac praenses status Caapituli... Scepusiensis. Szepes Szepesváraljae* 1903-1904, s. 246
27. Merkur von Ungarn, II. roč. 6. zošit, s. 488-503.
28. KAĽAVSKÝ M.: *Národnostné pomery na Spiši v 18. storočí a v 1. polovici 19. storočia*. Bratislava 1993.
29. PAVLÍK E.: Poľské vplyvy a Spišská Magura. In: *Vlastivedný zborník Spiš*, 2, 1968, s. 112-113. Uvedenú štúdiu komentoval RUCIŃSKI H.: Z dziejów Zamagurza. In: *Podhalanka*, VIII, 1989, Nr. 1 (19), s. 5-6.
30. PAVLÍK E.: c.d., s. 102-103.
31. PAVLÍK E.: c.d., s.113-114; RUCIŃSKI H.: Drogi awansu polskiej ludności górnej Orawy i Zamagurza spiskiego w XVII wieku. In: *Miasto – region – społeczeństwo*, Białystok 1992, s. 229-248; TRAJDOS T. M.: Problemy osadnictwa, c.d. s. 21-72; ADAMCZYK M. J.: c.d., s. 37-59.
33. ROSZKOWSKI J. M.: Rola kościoła na Spiszu, c.d., s. 25-37; TRAJDOS T. M.: Z dziejów kleru katolickiego na dawnym Spiszu. In: *Almanach karpacki PLAJ*, 18, 1999, s. 111-138.
34. TRAJDOS T. M.: Spisz środkowy, c.d. s. 6.
35. TRAJDOS T. M.: Uwagi o polskiej jurysdykcji kościelnej na Spiszu. In: *Almanach Muszyny*, 1999, s. 32-33; TENZE: Dekanat Spiski Diecezji Krakowskiej w świetle wizytacji z 1728 roku. In: *Nasza Przeszłość*, t. 90, 1998, s. 113-156.
36. Aj Trajdos hovorí: *Kler był wyłącznie polski*. TRAJDOS T. M.: Uwagi, c.d., s. 32.
37. TRAJDOS T. M.: Dekanat Spiski, c.d.
38. CHALUPECKÝ I.: *Dejiny Novej Ľubovne, rukopis*.
39. CHALUPECKÝ I. – MATAVA F.: *Nižné Ružbachy*, Košice 2002, s. 16-17.
40. TRAJDOS T. M.: Dekanat Spiski, c.d.

VZŤAHY ORAVCA K ORAVCOVI

Orava je územím, na ktorom vyraďajú silní ľudia, zomknutí v spoločnom úsilí o dobro svojich rodín a v potu tváre vytvárajú hodnoty pre nasledujúce generácie. Ľudia tu žijú súdržne, sú si nápomocní, aj keď z času na čas ich vzťahy naštŕbí nejaká udalosť či väčší buď menší spor, ako sa to medzi ľudmi obyčajne stáva.

Možno povedať, že od osídlenia Oravy sa vzťahy medzi ľudmi vyvíjali „normálne“, ako v každom inom regióne. Trochu sa vyostrili po pripojení hornej Oravy k Poľsku v roku 1920, aj to hlavne vo vzťahu k orgánom poľskej štátnej i cirkevnej správy. Slováci, ktorých bola veľká väčšina, sa cítili ukrivení, najmä po nasadení poľských úradníkov, farárov a učiteľov a navyše, keď im úrady popoľštili mená a priezviská. Preto nie div, že spočiatku bojkotovali ich činnosť, neposielali detí do poľských škôl a v kostoloch nadalej spievali po slovensky. Po čase však museli ustúpiť, keď čo iné mohli robiť, takže postupne sa život vrátil do starých koľají, aj keď v nových, pre nich nepriaznivých podmienkach. Podobne bolo v prvom období po druhej svetovej vojne, keď sa horná Orava opäť dostala k Poľsku. Začali sa prepady a prenasledovania slovenského obyvateľstva rôznymi bandami a bezpečnostnými orgánmi. Stalo sa dokonca, že v Podv-

ku došlo k ozbrojenému boju s poľskou milíciovou, ktorá si vyžiadala obete na životoch.

- Boli to ťažké časy, - hovorí Karol Škodoň z Chyžného, - pokojne mohol žiť len ten, čo sa robil hluchým a slepým a neprejavoval verejne svoju národnosť.

Našťastie takéto udalosti nemali vplyv na medziľudské vzťahy oravského obyvateľstva. Ľudia nažívali svorne, ako sused so susedom, a keď bolo treba, navzájom si pomáhali, či už v poľných prácach, pri stavbe domu a pod. Nikdy nedochádzalo k národnostným treniciam. A keď už k nejakej roztržke došlo, tak skôr napr. pre odrezaný konár s ovocím, ktorý prečnieval do susedovej záhrady alebo pre výtok fekálií na susedovo hospodárstvo.

Všeobecne možno konštatovať, že vzájomné vzťahy Oravcov sa v podstate nezmenili dodnes. Starší, ktorých vzťahy sa kryštalizovali celé desaťročia, nemenia svoje názory a vedia, čo je to kompromis. Mladí naproti tomu, ktorým je národnostná otázka čoraz ľahostajnejšia, nadvážujú vzťahy medzi sebou oveľa ľahšie a bez národnostných zábran. A keď dochádza k nejakej roztržke na tomto pozadí, podnecujú ju len jednotlivci, ktorí vôbec nemajú radi svojho blízkeho a sú vychovaní v duchu neznašanlivosti.

Každý má právo cítiť sa budť Poliakom, Slovákom alebo niekým iným a nikto nemôže tomu odporovať ani proti tomu vystupovať. Také sú dnešné moderné zásady uznávania národností v Európe. Stáva sa nezriedka, že deti poľskej národnosti sa učia slovenčinu a iní, dospelí, sympatizujú s krajanmi.

- Od manžela Alojza som sa ľahko naučila po slovensky, - povedala nám Mária Otrembiaková z Pecklínka, - aj keď som Polka a pochádzam z Vysokej v strednom Poľsku. Urobila som to

z lásky a úcty k nemu, tým viac, že bývam na Orave a mala by som poznáť aj reč jeho predkov.

V súčasnosti máme čoraz viac manželských dvojíc z národnostne zmiešaných rodín. Žijú spravidla svorne, najmä ak otázka národnosti prejde do úzadia. Vtedy dochádza k prípadom, aký nám porozprávala ďalšia oravská krajančinka: *- Chcela som ísť do práce v cudsine, preto som malého syna zverila do opatery môjho otca a svokra. Otec, tvrdý Slovák, učil môjho syna práci na poli a oboznamoval ho aj so slovenčinou. Naproti tomu svokor, ktorý sa cíti Poliakom, ho učil zasa poľské slová. Nemala som nič proti tomu, ba naopak, bola som rada, že môj syn bude po jazykovej stránke zdatnejší.*

V súčasnom uponáhľanom svete, keď jeden človek nemá čas pre druhého, sa vzťahy medzi ľudmi uvoľňujú, sú povrchnejšie, slabšie. Kým v minulosti sa ľudia častejšie stretávali napr. na priadkach či páračkách a radi sa spolu rozprávali i zabávali, dnes sa akosi užatvárajú a žijú sami pre seba. Ľudia sa prestali navštěvoať, sused nechodi k susedovi. Radšej sedia doma pred televízorom. *- Dnes vládne amerikанизmus, - hovorí Krištof Pieronek z Podvlnky, - štýl, dalo by sa povedať, žežka v kníhku alebo slimáku v ulite, čo znamená, že sa ľudia užatvárajú do svojich problémov, nikomu sa nezdôveruju a žiju len budovaním svojej kariéry. Ja osobne chodím do práce v Nemecku, kde stretávam Oravcov, ktorí si tam predsa len pomáhajú a udržujú so sebou dobré vzťahy, hoci tiež myslia na zlepšenie svojej situácie...*

Ako sme už neraz písali, jablonskí krajania mají problém so slovenskou sv. omšou, keďže im už štyrikrát menili hodiny tejto bohoslužby. Nebolo to však z iniciatívy jablonských farníkov poľskej národnosti, ako by sa mohlo zdáť, lebo tým je všetko jedno, kedy bude slovenská omša. Veď napokon chodia na ňu aj Poliaci. Spôsobil to opäť nátlak jednotlivcov na farský úrad, ktorí buntošili aj mladých veriacich, aby urobili špalier a trúsisli zlomySELNÉ poznámky na adresu krajanov vychádzajúcich z kostola. Našťastie zanechalo sa to skončilo. Obyčajní, normálni ľudia chcú predsa nažívať v zhode a láske, ako im to prikazuje viera.

Mohli by sme uviesť ešte veľa príkladov rôznych protislovenských akcií, ktorých iniciátormi boli jednotlivci naladení nepriateľsky voči Slovákom. Napr. pri zapisovaní detí na vyučovanie

Manželia G. a E. Prilinskovi z Podvlnky

MÔJ PRVÝ TRAKTOR

Je všeobecne známe, že gazda, ktorý vlastnil jedného koňa, bol spravidla chudobnejší, ako ten, čo mal dva kone. Tak či onak každý roľník, keď chcel samostatne hospodáriť, musel mať koňa, ktorý mu pomáhal v poľnohospodárskych práciach. S jeho pomocou teda roľníci orali pôdu, bránili ju buď kultivátorovali, neskôr aj siali obilie a kosili trávu (keď sa na trhu ukázali sejačky a kosačky na konský pohon), zvážali úrodu domov, vyzávali hnoj na polia, vykopávali zemiačky, zvážali drevo z lesov a pod. Boli to skutočne veľmi užitočné zvieratá, ktoré roľníkom významne ulahčovali prácu.

Cas sa však nedá zastaviť a úmerne s ním aj na vidiek postupne prichádzal technický pokrok, ktorý hlboko zasiahol i do poľnohospodárstva, predovšetkým pri mechanizácii poľnohospodárskych práci. Takým hlavným symbolom tohto technického pokroku v poľnohospodárstve sa stal traktor. Ako prvé sa majiteľmi traktorov na Orave stali roľnícke krúžky, ktoré v súlade so svojím poslaním začali roľníkom poskytovať služby, medziiným pri orbe pôdy, kosbe trávy a neskôr i obilia a pod. Postupne však aj samotní roľníci sa začali obzerať za týmito strojmi a kdeś na začiatku 70. rokov si aj oni začali zaobstarávať traktory. Spočiatku nesmelo, akoby s istými obavami, ale keď sa presvedčili o ich užitočnosti a výhodách, najmä na základe skúseností s traktormi z roľníckych krúžkov, na dedinách začalo traktorov pomaly pribúdať. Samozrejme záviselo to

aj od toho, či niekto mal dostatok peňazí, či ich musel dlhšie zháňať. Treba tu však podotknúť, že problém peňazí nebol vtedy až tak ťažký, ako by sa mohlo zdáť. Vďaka vhodným cenovým reláciám boli traktory v tom čase pre roľníkov prístupnejšie ako napr. dnes. Vedľa stačilo predať 4 – 5 bykov a možno o jedného viac, za ktoré sa už traktor dalo kúpiť.

Spočiatku kúpa traktora bola trochu komplikovaná. Bolo ich málo, takže po podaní žiadosti na gminný úrad bolo treba na prídel čakať. Nezriedka veľmi dlho, tým viac, že niektoré gminy si robili vlastné poradovníky prídelov, takže o nich nerozhoval termín podávania žiadostí, ale dobrá vôle gminného úradu. V tejto súvislosti neboli ojedinelé prípady rodinkárstva alebo doslova korupcie.

O prvých traktoroch na Orave nám porozprával Alojz Kadlub z Jablonky:

- Pamäťam sa, že kdesi na začiatku 70. rokov sme sa dozvedeli, že do našej gminy má prísť prvá zásielka traktorov. Malo ich byť desať a boli ruskej výroby. Volali sa Vladimír a bolo treba ísť po ne k vlaku až do Gorlíc. Jeden som kúpil ja, ďalší Magdaléna Albertová a Albín Kovalčík z Jablonky a ostatné roľníci z Dolnej Zubrice a Oravky. Boli to traktory dosť primitívne, ale silné a takmer nezničiteľné, takže svojim majiteľom slúžili dlho. Neskôr, keď sa začal rozvíjať závod na výrobu traktorov v Ursuse pri Varšave a jeho výroba v polovici 70. rokov stúpla na ok. 60 tisíc ročne,

roľníci čoraz častejšie kupovali tieto traktory nazvané podľa miesta výroby Ursus. Samozrejme okrem nich si mnohí roľníci kupovali aj Zetory, vyrábané v Československu, ktoré Poľsko dovážalo. Mnohí ľudia si kúpu traktora považovali sa vec cti. Na začiatku 80. rokov, pribudli k nim aj traktory dovázané zo západných krajín, akými boli napr. Ferguson alebo John Deere. Boli to samozrejme oveľa modernejšie traktory, veľmi výkonné a znamenite vybavené, niektoré dokonca klimatizáciou, ale na druhej strane boli veľmi drahé, takže si ich mohli kúpiť len ojedinelí, majetnejší roľníci. Takéto typy traktorov, s veľkou prevahou Ursusov, vidime pracovať na oravských poliach dodnes.

Treba poznamenať, že kúpa traktora sa vždy spájala s ďalšími výdavkami.

Starý traktor A. Kadluba

Vedľa k traktoru bolo treba kúpiť ďalšie stroje, napr. väčšie pluhy, sejačky, výorávače zemiakov, rotačné kosačky, obracače sena, samonakladacie vlečky, rozhadzovače hnoja a pod., aby boli čo najlepšie využité. Taký veľký počet traktorov, ktoré sú dnes takmer v každom hospodárstve, spôsobuje, že tieto stroje sú v podstate málo využité. Pracujú zväčša len niekoľko dní na jar, počas žatvy a senokosov bud počas vykopávania zemiakov alebo iných poľných práci. Väčšinou stojia. Jeden traktor by teda úplne stačil na niekoľko hospodárstiev. Práca s traktorom na Orave nie je jednoduchá. Totiž ako vieme, oravskí roľníci majú veľmi rozdrobenú pôdu, rozdelenú na množstvo malých kúskov. Niektorí ich majú aj vyše dvesto. Na takýchto malých, úzucích políčkach sa veľkým traktorom pracuje ťažko. Predovšetkým ťažko sa otočiť, čo si nezriedka vyžaduje priam ekvílibristické schopnosti.

Úmerne s pribúdaním traktorov začalo na Orave ubúdať koní. Nemalo predsa zmysel udržiavať dve pohonné sily – traktory a kone. Preto ich roľníci začali masovo odpredávať. V jednotlivých obciach ich ostalo už veľmi málo, že by ich človek spočítal doslova na prstoch jednej ruky. Ubúda však aj traktorov. Totiž dnes, keď sú poľnohospodárske produkty tak veľmi lacné, že sa roľníkom nevypláca hospodáriť, roľníci prestali do svojich hospodárstiev investovať a postupne staré, opotrebené traktory a iné stroje jednoducho vyrádujú. Nové sú príliš drahé, takže si ich nemôžu dovoliť kúpiť. Možnože vďaka príplatkom z Európskej únie sa tieto pomery zlepšia. Ale zatiaľ sme opäť tam, kde sme kedysi začínali.

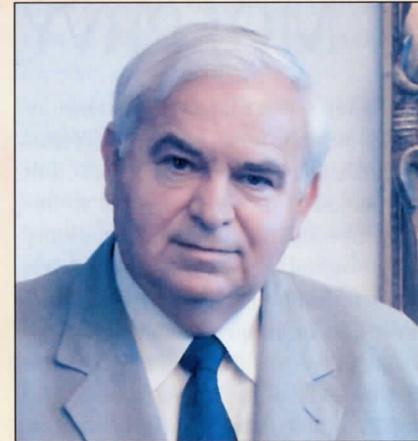
Text a foto: IVAN KURUC

Text a Foto: IVAN KURUC

Veľtrhy organizácie Agrokomplex – Výstavníctvo Nitra patria k najefektívnejším nástrojom pre vytvorenie, udržanie a rozvíjanie vzťahov so zákazníkom. Umožňujú nákupcom i predajcom stretnúť sa a podporovať vlastné obchodné vzťahy. Predstavujú teda vysoko efektívnu obchodnú i marketingovú platformu. Poskytujú možnosť prezentovať nové produkty, imidž značky, bud' nájsť nového obchodného nástupcu, ale aj množstvo ďalších benefitov. Návštevníkom umožňujú okrem priameho obchodného kontaktu vidieť, čo je na trhu nového, zhodnotiť dodávateľov i produkty, nájsť nové trhy a diskutovať o obchodných potrebách priamo v prirodzenom prostredí trhu bud' jednoducho pozrieť si výstavu a urobiť si výlet.

Kto viedie kolektív šikovných ľudí v Agrokomplexe?

Ing. Ladislav Švihel

MANAŽÉR SO SRDCOM LÍDRA A DUCHOM UMELCA

Tak by sme mohli charakterizovať človeka, ktorý zasvätil celý svoj život ľuďom. Človeka s veľkým Č, akad. arch. Ing. Ladislava Švihela. Bol vždy o krok vpred, rozhľadený, skromný od svojich začiatkov. Muž, čo tvrdo pracoval, zápasil a nepoddával sa. Muž, ktorý vie, že vyhľadávajú len tí, čo sa nikdy nevzdávajú. Motivoval ľudí a prinášal im šance. Svojou charizmom dokázal ovplyvniť iných. A hoci sa dostał na vrchol, nikdy neopustil rodinu zem.

Narodil sa 1. apríla 1938 v Nitre. Je ženatý, má dve dcéry. Štúdium ukončil na Slovenskej technickej univerzite v Bratislave, potom na pražskej Akadémii výtvarných umení v odbore umelecká architektúra.. Štúdium ukončil s výborným prospechom, za čo získal cenu pražskej alma mater.

Od roku 1990 zastáva funkciu generálneho riaditeľa Agrokomplexu – Výstavníctvo Nitra. Vysokú kvalitu práce Ing. Ladislava Švihela podčiarkuje fakt, že aj v zložitom ekonomickom období transformácie, kedy mnohé podniky znížovali výrobu alebo upadali, Agrokomplex cielavedome napredoval a zveľafoval sa. Práve nitrianske výstavy pod jeho vedením sa stali v období transformácie motorom rozvoja viacerých odvetví národného hospodárstva. Agrokomplex – Výstavníctvo v Nitre dnes patrí k najväčším výstavníckym centrám na Slovensku. Rešpektujúc výhodnú polohu, zlepšujúc vybavenosť a infraštruktúru a sústavne zdokonaľujúc kvalitu služieb prispel podstatne k tomu, že Agrokom-

plex možno zaradiť medzi najkvalitnejšie aktíva našej krajiny – Slovenské zlato.

Areál dýcha, žije, rozvíja sa a ukaže nám brilantné zosúladenie technických prvkov a umeleckého cítenia. Za jeho pôsobenia vo funkcii generálneho riaditeľa Agrokomplex z jedinej výstavy rozšíril celoročný kalendár podujatí na 30 veľtrhov a výstav organizovaných doma a v zahraničí. Organizácia dosahuje dlhodobo vynikajúce ekonomicke výsledky bez úverov.

Ladislav Švihel si však uvedomuje aj to, že korene každého poznania siahajú do histórie. Túžbu poznáť minulosť národa zhmotnil v aktívnej podpore Slovenského poľnohospodárskeho múzea s celoslovenskou pôsobnosťou, ktoré je dnes neoddeliteľnou súčasťou organizácie Agrokomplex – Výstavníctvo Nitra.

Okrem jeho vynikajúcich riadiacich a organizátorských schopností treba pripomenúť i ďalšiu originálnu vlastnosť, ktorú dostał do vienka, schopnosť spájať ekonomicke aspekty s kultúrou a umením. Pri príležitosti 3. výročia Ústavy SR v roku 1995 zorganizoval predstavenie historickej opery Svätopluk pod Nitrianskym hradom. Od roku 1996 pravidelne organizuje kultúrno-spoločenskú akciu „Hoj vlasť moja!“, ktorá sa stala každoročnou tradíciou pre súbory z oblasti ľudovej hudby a špičkových sólistov SND.

Ladislav Švihel, muž s umeleckým srdcom a obrovskou vnútornou ener-

giou, sa neustále venuje i napriek mimoriadnemu pracovnému zaťaženiu maľovaniu obrazov.

Aj v jeho tvorbe sa spája láska k ľuďom, rodine, domovine i mestu Nitre. Dominujúcimi námetmi obrazov sú historické obrazy Nitry a slovenskej prírody. Svoje diela viackrát prezentoval na samostatných výstavách nielen v Nitre, ale aj v zahraničí – v Aténach, Paríži, Ríme, Štokholme a Budapešti.

- Maľovanie nie je pre mňa záťažou. Dáva mi neopisateľný pocit slobody a uvoľnenia od každodenných povinností. Symbolizuje hrejivý pocit, ktorý môžeme cítiť iba vtedy, keď niečo alebo niekoho naozaj milujeme. Preto rád maľujem a spájam vo svojich obrazoch lásku. Lásku k ľuďom, rodine, Nitre a rodnej zemi. Práve maľovanie mi dáva silu pracovať, - dodáva k svojej charakteristike L. Švihel.

Aj keď nás rozhovor začíname vašim koničkom a nie hlavnou pracovnou náplňou, robíme to pre ten silný fenomén zapísaný vo vašom vnútri, vo vašom srdci a tým je fenomén vášho rodného mesta s Nitrianskym hradom, jeho siluetou, je i fenoménom slovenskej etnogenézy. Prečo? Čo vo vás voláva?

- Pre mňa hrad nie je iba historickou pamiatkou, ale aj kamene nádherne zladené dobovými architektúrami postupného vývoja. V podhradí som prežil svoju krásnu mladosť. Vodné plochy vokolo hradu boli pre nás mestami, kde sme chodili chytať ryby. Nemôžem zabudnúť na ten krásny pohľad vychádzajúceho slnka a čarovné lúče odrážajúce sa na kvapkách rosy dominantnej zelene Nitrianskeho hradu. Akoby vytvorili čarovnú svätožiaru, ktorá chráni túto významnú pamiatku nášho národa. I ranné zvonenie hrad-

nej katedrály, ku ktorému sa pridávali i ostatné nitrianske kostoly, vytváralo v mojom vnútri sugestívnu harmóniu schopnú ovplyvniť ducha. Niekoľko sa mi dokonca zdalo, že uložené hradné kamene sú vzácna pamätnou knižnicou tohto významného miesta. Veľakrát som mal pocit, akoby spolu so svetelnými efektmi lúčov slnka vyžarovali zvláštnu energiu, ktorá ma nemohla neosloviť. A deje sa to našťastie dodnes. Hovoríme, že umenie je hľadanie. Celý môj život som sa snažil otáčať k svetu. A práve Nitriansky hrad sa stal pre mňa nielen svetlým bodom, ale i fenoménom, s ktorým sa asi nedokážem nikdy rozlúčiť a ktorý ma tak ľahko neopustí.

Čomu vďačíte za dostatok tvorivej invencie a umeleckého cítenia?

- O maľovaní ľahko povedať, že je len mojím koničkom, veď som absolvoval aj pražskú Akadémiu výtvarných umení. Je však pre mňa akýmsi psychickým a duchovným vykúpením. Keď prídem domov a vezem do rúk štetec, ľahšie sa odreagujem od starostí, ktoré sa mi počas dňa nakopili. Môžem sa takto prejaviť – rád maľujem Slovensko. Naša krásna krajina ma inšpiruje podobne ako Nitriansky hrad – symbol slovenskej štátnosti. Tak je tomu už od detstva. Hry svetiel prírody v rôznych scenériach ma odveky fascinovali. Talent som dostał do vienka, ale neustále som sa snažil ho aj rozvíjať. Kde si vvnútri som vždy cítil, že mám povinnosť odovzdať časť toho, čo som dostał, či už v podnikaní alebo v umení, späť svojmu národu. A o to sa neustále usilujem.

Každý človek, ktorý chce pôsobiť v radiacinej pozícii, musí okrem dobrých a tvorivých nápadov mať vo vienkovi tak trochu aj dar, ktorý možno tiež považovať za istý druh umenia – umenia komunikovať so spolupracovníkmi, vypočuť si ich názory a problémy, snažiť sa im pomôcť. Keď je to však nevy-

hnutné, jednoznačne si vie zastať vlastné stanovisko a stále siaháť k vyšším metám. Možno aj vďaka mojim umeleckým vlohám je nitriansky výstavný areál vybudovaný v trošku inej podobe, ako mnohé gigantické výstaviská tvorené veľkými priemyselnými halami „kamenným spôsobom“.

Agrokomplex predstavuje európsku, ak nie svetovú úroveň prezentácie slovenského poľnohospodárskeho života. Jeho súčasťou je Slovenské poľnohospodárske múzeum. Koľko exponátov si návštěvníci môžu prehliadnúť?

- Medzinárodný poľnohospodársky veľtrh Agrokomplex si naozaj mimoriadne vážime z viacerých dôvodov. Jedným z nich je, že práve toto podujatie oslávio tohto roku 31. výročie. Piaty ročník privítal 131 firiem. Na jubilejném 30. ročníku ich už bolo 714. Vždy budeme vidieť, že práve Agrokomplex bol prvotným stimulom nášho rozvoja a vďaka nemu sme mohli rozširovať výstavný areál. Je neoddeliteľným symbolom vzťahu štátu k poľnohospodárom, ukážkou výsledkov ich neľahkej práce v podmienkach, kde výsledok nie je zaručený. Keď ich každý rok strečávame, stále viac si uvedomujeme, že potrebujú pomoc, aby mohli postupne zvyšovať produktivitu ich práce, dosahovať vyššiu pridanú hodnotu a pochopiteľne žiť plný a kvalitný život na stabilných trhoch, na ktorých je dostatok kvalitných a chutných potravín. Súčasťou Agrokomplexu a zrkadlom našej histórie je i Slovenské poľnohospodárske múzeum, ktoré v súčasnosti disponuje približne 30 000 exponátm. A práve vďaka našim výstavám môže byť neustále zveľaďované.

Areál výstaviska sa už roky využíva po celý rok na veľtrhy a výstavy, spomíname sme, že ich je dnes 30... - Naše veľtrhy sú akéosi mikrotrhy. Miesta, kde sa stretáva dopyt s ponu-

kou v určitom presne časovo vymedzenom období. Komunikačné platformy, ktorých cieľom je, aby v ideálnom prípade ľudia robili obchody s ľuďmi. Máme veľmi kvalitné podujatia. Napr. v oblasti nábytkárstva veľtrh Nábytok a bývanie, Výstavy psov a Chovateľské dni v marci, jesenné nasledujú 6.-7. novembra a májová 71. medzinárodná výstava psov všetkých plemien FCI nezostala svojim fanúšikom nič dlžná v dňoch 29.-30.5.2004, alebo Enviro s ekologickou tematikou, či záhradkárska výstava Gardenia, ktorej neodmysliteľnou súčasťou je nádherná výstava bonsajov Bonsaj Slovakia, ktorá sa uskutočnila v apríli, ako aj v oblasti gastrotechniky a potravinárstva Gastru a Alimentu, v tom istom čase sa uskutočnila výstava Humanotech – výstava pomôcok pre rehabilitáciu, protetiku a zdravie a Medifa – výstava zdravotníckej techniky a farmácie. Medzinárodný strojársky veľtrh v máji, ktorý reprezentuje strojárstvo, bol tohto roku po jedenásty raz. Sviatok poľnohospodárov a potravinárov predstavil ich odvetvia v dňoch 19.-24.8.2004. Kvalitou nebudú zaostávať ani špecializované odborne drevárske a lesnické veľtrhy Lignum-expo-Les v septembri a v októbri Autosalon Nitra. Aj chovateľské dni v decembi, ktoré sú rajom drobnochovateľov hydin, králikov, holubov a exotického vtáctva sa stali za 8 rokov lákadlom mnohých priaznivcov domáceho chovu.

Čím ešte tohto roku prekvapíte návštěvníkov Agrokomplexu, návštěvníkov Nitry?

- Zavŕšením tohtoročnej sezóny budú Dni Vianoc v Agrokomplexe (15.-19.12.2004) a Vianočný koncert. Hlubokým kultúrnym zážitkom bol celkom iste i slávnostný koncert popredných slovenských interprétov klasického žánru „Hoj vlast moja“, ktorý sa konal opäť na našom výstavisku pri príležitosti Dňa Ústavy SR 28. augusta 2004.

Veríme, že naše podujatia budú naďalej hodnotným, flexibilným a nákladovo efektívny komunikačným prostriedkom, ktorých efektívnosť bude mať pozitívny dopad na národnú i medzinárodnú ekonomiku aj po vstupe do EÚ. Spoločný takmer 450 miliónový európsky trh by mal ešte znamenať ďalšie zvýšenie intenzity obchodnej výmeny, a tým i naďalej dobré perspektívy pre veľtrhy a výstavy ako kvalitný marketingový nástroj.

Text a foto: JÁN KUBÁŇ

Život 12/2004

e-mail: zivot@hsp.org.pl

Na výstavišti Agrokomplexu v Nitre

O Spolku hovorí gen. taj. ÚV SSP Ľ. Molitoris

Prehliadka prvých výtlačkov Života

SLOVÁCI V POŁSKU V OBJEKTÍVE MAĎARSKEJ TV

Začiatkom októbra t. r. náš Spolok navštívila redakčná skupina slovenského vysielania maďarskej TV pod vedením režiséra Karoly Klauszovej, ktorá prišla natočiť materiál o Slovácoch v Poľsku. Hostia si prezreli sídlo Spolku Slovákov v Krakove a porozprávali sa s generálnym tajomníkom ÚV SSP Ľudomírom Molitorisom o princípoch fungovania našej organizácie a jej úlohe v krajskom prostredí. Zastavili sa aj v redakcii Života, kde sa zhovárali so šéfredaktorom Jánom Špernogom a redaktormi o histórii časopisu, jeho úlohe i penvom zakotvení v živote krajanov a oboznámili sa s výrobným procesom časopisu. Získané informácie si overili priamo medzi krajanmi v Novej Belej a v Krempechoch.

V Novej Belej navštívili slovenskú základnú školu, v ktorej sa zhovárali s riaditeľkou Lucynou Klukoszowskou a učiteľkami slovenčiny Annou Kríštofákovou a Beátou Flórczykovou. Samozrejme išli sa pozrieť aj na hodinu slovenského jazyka prvého, druhého a štvrtého ročníka. Malí prváčikovia s veľkým záujmom prijali hostí a veľmi radi pre nich zaspievali a zarecitovali básne. Vo štvrtnej triede vládla uvoľnená nálada, čo nás prekvapilo. Každý žiak sa chcel zúčastniť rozhovoru, ktorý im navrhla redaktorka. Niektorí z týchto žiakov sú členmi FS Spiš, preto zaspievali niekoľko spišských a slovenských pesničiek zo svojho repertoáru. Žiaci oboznámili redaktorku so svojimi záľubami, zážitkami z prázdnin, zo školského života a pod. Našich hostí milo prekvapili nielen ochotou komunikovať, ale aj dobrou znalosťou slovenčiny. Po Novej Belej hostí sprevádzal krajan František Brodovský, ktorý ich oboznámil s dejinami tu-

najších Slovákov a ukázal im pamätník padlým na bojiskách II. sv. vojny a zavraždeným za slovenskú národnosť bandou „Ogňa“. Na belianskom cintoríne si všimli množstvo slovenských nápisov na náhrobkoch a stretli sa aj s kňazom Jozefom Bednarčíkom, ktorý prišiel na hrob otca a porozprával im o slovenských bohoslužbách na Spiši a Orave. Napokon si prezreli farský kostol sv. Kataríny.

Ďalšou zastávkou v ich putovaní za Slovákm bol Krempech, kde sa zastavili u rodiny Emílie a Jána Kovalčíkovcov, od ktorých sa chceli dozvedieť, ako sa žije našim krajanom a čomu sa venujú. Len čo prišli, prekvapilo ich milé prijatie tejto štvrorgeneračnej rodiny a pekné upravený gazdovský dvor. Pri domáčich koláčikoch a čaji potom besedovali o živote roľníka, ba nazreli do maštale, stodoly a záhrady. Nakoniec im vnučka Dominika, ktorá sa učí slovenčinu, zaspievala a zarecitovala niekoľko slovenských básní. Veľkému záujmu našich hostí sa tešili aj stáda kráv vracajúce sa z paše. Po príjemne strávenom popoludní si ešte poslednýkrát pozreli krásy okolitej krajiny, v tom i prielom rieky Bialky. Dúfajme, že si so sebou odniesli nielen veľa informácií, ale aj pekne zážitky.

Poznamenajme ešte, že Slováci žijúci v Maďarsku majú svoje vysielanie v TV (každý pondelok) nazvané Domovina, ktoré trvá okolo 26 min. Oboznamujú v ňom svojich krajanov so slovenskou komunitou doma i v zahraničí. Každý prvý pondelok v mesiaci je ich vysielanie venované mládeži. V súvislosti s tým chcú ukázať aj našu mládež a deti, ktoré sa učia slovenčinu. My prajeme slovenskému vysielaniu maďarskej TV čo najväčší počet divákov. (ak)

Štvrtáci nemali nič proti rozhovoru v TV

Beseda u Kovalčíkovcov v Krempechoch

HORČIČNÉ ZRNKO...

Pred nami sú prípravy na ďalšie sviatky. Práve týmito sviatkami meráme čas, keďže počas roka prežívame celý Ježišov životopis, keď sa tak dá povedať. Pápež vyhlásil tento rok v Cirkvi za Rok Eucharistie. Dokonca napísal list, ktorý nám má pomôcť v lepšom prežívani tohto tajomstva. Vyzýva v ňom všetkých veriacich, aby sa zamysleli nad našim prístupom k Ježišovej prítomnosti v tomto výnimočnom aspekte jeho prítomnosti.

12.12.2004, Tretia adventná nedele, Mt 11, 2-11

Advent, obdobie radostného očakávania, je poznačený Ježišovou výpovedou o tom, čo dobré sa deje vďaka jeho učeniu a službe. Nemocní sa uzdravujú, slepí vidia, chromí chodia, no najdôležitejšie je to, že Ježiš oznamuje všetkým dobrú zvest: všetci môžu byť spasení a môžu sa dostať do jeho kráľovstva. Bez výnimky. Treba len byť otvoreným na jeho slová a učenie. Treba ho priať a urobiť usmerňovateľom života. Isté mladé dievča mi napísalo, že nevidí zmysel života a uvažuje o samovražde. Dlho som rozmyšľal, ako jej pomôcť. Liekom sa stali slová a uistenie o veľkej láske Boha knej. Široko otvárala oči hovoriac, že nikto jej takto nepredstavil obraz Boha. Ona si myslala, že je prísný a krutý. Zatiaľ v dnešnom evanjelii hovorí, že on sám je cestou a v prijatí jeho milosrdenstva je jediný liek.

19.12.2004, Štvrtá adventná nedele, Mt 1, 18-24

Blíži sa čas narodenia Pána. Sv. Jozef vidí anjela, ktorý prehovoril v mene nebeského otca a žiadal, aby sa nebál čakajúcich povinností. Má splniť úlohu dobrého otca rodiny a postarať sa o malé dieťa. Aká dôležitá úloha ho čaká a koľko nebezpečenstiev. Bude treba utekať do Egypta pred krutým kráľom Herodesom. Už o niekoľko dní si sadneme k štedrovečernému stolu. Ako bude vyzeráť nás stôl v tento večer? Vari budeme schopní tak uveriť a odpustiť blíznym, aby sme sa cez sviatky necítili urazení? Biely chlieb, ktorý vezmem do rúk, bude znamením jednoty? Bude nám pripomínať nedeľnú, spoločnú, rodinnú Eucharistiu? Je to zakaždým výnimočné obdobie. Poprosme sv. Jozefa, aby sme mohli s plnou dôverou priať Ježiša tak, ako to urobil on.

25.12.2004, Slávnosť narodenia Pána, J 1, 1-5, 9-14

Toto evanjelium som počul a čítam mnohokrát. V mladosti som mu nerozumel, ale teraz to chápem veľmi osobne. „Bez neho nepovstalo nič z toho, čo povstalo“. Áno, bez neho som nepovstal ja. On bol prvý, ktorý povstal. Sv. Ján, ktorý píše tieto slová, veľmi presne opísal začiatok Eucharistie. Bol tam, kde Ježišovo srdce bilo najsilnejšie, keď nám nechával svoju prítomnosť, čiže vo večeradle. Keď si dnes budeme priať tradične veľa zdravia, šťastia a úspechov, pouvažujme aj o niečom hlbšom. Prajme našim blízkym Vianoce v srdeci skrze jeho telo a krv v Eucharistii. To budú najkrajšie Vianoce v nás. Práve to prajem všetkým, čo čítajú Horčičné zrnko a za vás odslúžim sv. omšu o polnoci, aby ste sa zo dňa na deň čoraz viac k nemu približovali a čoraz silnejšie milovali Ježiša v Eucharistii. Nech vám všetkým žehná Boh.

26.12.2004, nedele Svätej rodiny, Mt 2, 13-15, 19-23

Stredobodom našej pozornosti je dnes Svätá rodina. Jozef najprv uteká a neskôr sa vracia z Egypta. Tým chráni Božie dieťaťo pred hnevom Herodesa, ktorý žiadostivo túži po moci. Pozeráme sa na túto jedinú rodinu – vzor každej dobrej rodiny. Raz som navštívil istú rodinu s jedenástimi deťmi a všimol som si nepravdepodobnú vec. Obrovskú lásku rodičov a súrodencov, ktorí si dokázali navzájom podeliť dokonca najmenšiu vec. Každý deň priam žiarili radosťou a láskou. Toto ovzdušie sa jednoducho nedá opísať. K takej rodine treba prísť a chvíľu sa tam zastať. Poprosme dnes o takúto lásku pre každú našu katolícku rodinu. Pápež, ktorý sa veľkárla stretával s rodinami, vyjadruje pevné presvedčenie, najmä dnes, keď je rodina ohrozená ako rodina, a keď sa presadzuje teórie o rôznych partnerských zväzkoch, že budúcnosť sveta sa otvára skrze rodinu.

1.1.2005, Nový rok, Lk 2, 16-21

Prvý deň nového roka je zasvätený Márii. Ona nás bude viesť v tomto roku. Jej odovzdávame tento rok, ktorý nevedno, čo nám prinesie. Pápež sa zvlášť v tomto roku obracia na mladých: „Na pokon od vás, mladí, očakávam veľa a opäťujem pozvanie na Svetový deň mládeže v Kolíne. Vybraná téma *Prišli sme sa mu pokloniť* (Mt 2, 2) sa zvlášť hodí, aby vám pomohla vhodne prežívať tento Eucharistický rok. Doneste na stretnutie s Ježišom skrytým v Eucharistii celé nadšenie vášho mladého veku, vašu nádej, vašu schopnosť milovať“. (Mane nobiscum Domine, 30)

Pouvažujme: Zaujalo nás pápežovo pozvanie na XX. svetové dni mládeže v Kolíne v auguste 2005? Patríme vo svojej farnosti do nejakej mládežníckej skupiny, aby sme týmto spôsobom mohli prehliobiť svoj duchovný a eucharistický život? Je Eucharistia pre mňa „školou pokoja“ počas rôznych fažkostí v mojom mladom živote?

2.1.2005, Druhá nedele po narodení Pána, J 1, 1-5, 9-14

Naďalej pretrvávame v tajomstve jeho narodenia. Spievame koledy, ktoré nás tak vzrušujú. Obsahujú veľké a hlboké posolstvo o príchode Boha na tento úbohy svet. Pokusme sa ešte raz zahlibiť do jeho príchodu na oltár dnešnej sv. omše. Sv. otec nás povzbudzuje: „V tomto Roku eucharistie sa kresťania majú vynasnažiť, aby ešte dôraznejšie svedčili o Božej prítomnosti vo svete. Nebojme sa hovoriť o Bohu a hrdo nosme znamenia viery“. (Mane nobiscum Domine, 26)

„Vy všetci, kresťania, nanovo objavujte dar Eucharistie ako svetlo a silu pre vaš každodenný život vo svete, pri plnení vašich povolení a v rôznych situáciách. Predovšetkým objavujte ho a žite plne krásou a poslaním rodiny“. (Mane nobiscum Domine, 30).

Kňaz PAVOL KUBANI

Život 12/2004

My sme malí prváci...

Sľubujeme, ...že sa budeme učiť...

PRVÁCKY SĽUB

Sú v živote človeka udalosti a chvíle, ktoré mu natrvalo zostanú v pamäti. Jednou z takýchto udalostí v školskom veku je sľub prvákov. V tomto školskom roku prváci zo Základnej školy v Novej Belej sľubovali 27. októbra t.r. Po slávnostnom príhovore riaditeľky školy Luciny Klukošovskej a v slovenčine jej zástupcu Dominika Surmu vystupovali so svojimi programami deti z prvých tried, aby dokázali, že sú schopné sa stáť žiakmi základnej školy. Počas slávnostnej prísahy sľubovali o.i., že sa budú dobre učiť a správať, že si budú vážiť svojich učiteľov, rodičov a starších ľudí, že budú chrániť školský majetok a dobré meno svojej školy.

Po slávnostnej prísahе ich potom podľa starého zvyku žiaci šiestych tried veľkou atrapou pera pasovali na žiakov základnej školy a odovzdali im skromné darčeky. Zasa prváci odtlačkom prsta na pamiatkovej listine s textom sľibu potvrdzovali svoju účasť na tomto akte. Nakoniec farár Kazimierz Koniorczyk posvätil prvákom tašky s učebnicami a školskými pomôckami a pani riaditeľka odovzdala všetkým školské preukazy. Na záver pre pobavenie prvákov svoje

programy predviedli žiaci šiestych tried: A trieda predviedla bájky J. Brzechvu a B trieda rozprávkou o repke.

Nielen najmladší prežívali v tento deň veľké emócie. Účinkovanie svojich ratolesť so zatajeným dychom sledovali rodičia, ktorí sa nielen v hojnom počte slávnostného sľubu zúčastnili, ale zároveň pripravili pre najmladších žiakov malé pohostenie.

Poznamenajme, že v tomto roku sa v prvých triedach v Novej Belej učí spolu 21 detí – 14 žiakov v A triede pod vedením učiteľky Anny Krištofekovej a 7 žiakov v slovenskej B triede pod vedením učiteľky Beáty Florczykovej. Celkovo Základnú školu v Novej Belej v súčasnosti navštevuje 159 detí, z čoho 36 detí chodí do slovenských tried.

Prvú B triedu navštevujú tito žiaci: Katarína Braviaková, Eva Chalupková, Magdaléna Dluga, Margita Kurnátová, Pavol Klukošovský, Anna Lojeková a Katarína Lojeková.

V prvej A triede sú tito žiaci: Krzysztof Bednarczyk, Teresa Bednarczyk, Kamila Bołdyzer, Paulina Brawiak, Aneta Brodowska, Jacek Galarowicz, Bartłomiej Gogola, Krystian Kołodziej, Damian Krzysztofek, Wojciech Łojek, Katarzyna Michalik, Adrian Moskalik, Karolina Soltys, Natalia Węglarz. (ds)

Pasovanie na žiakov

Odrovdávanie žiackych preukazov

Talentované dievča

Pri našich potulkách po Orave sme v Pekelníku našli krajanské dievča, ktoré má veľký maliarsky talent. Počas našej návštavy práve dokončievala prácu na maľbe sŕnky na skle a z pestrej palety farieb nanášala posledný odtieň. Patrí k najmladším ľudovým tvorcom v obci a venuje sa maľovaniu prírodných krás rodného kraja, sakrálnych pamiatok a pod.

Barbora Tomašová, lebo o nej je reč, sa narodila 4.12. 1991 v Novom Targu. Býva a chodí do prvého ročníka gymnázia v Pekelníku. Pochádza zo slovenskej rodiny Heleny (rod. Kráľovej) a Stanislava Tomašovcov z Pekelníka. Má jedného brata, Stanislava, včelára. Barborkin výtvarný prejav pozitívne ovplyvnil strýko Tomáš Kráľ, ktorý vyrézava a maľuje kvety, a keďže bol presvedčený o jej nadaní, navrhol jej maľbu na skle.

Prvé roky

- Keď som sa narodila, - hovorí, - žilo sa nám ľažko. Bývali sme s rodičmi a bratom v malej izbe v strede Pekelníka, kde som nemala ani miesto na kreslenie. Od malička som mala vrúcný vzťah k zvieratkám, takže som ich kreslila na papier. Nikto ma neučil maľovať. Rodičia mi kupovali ceruzy, s ktorými som kreslila prvé postavy a tvary zvierat. Keď som dovršila 6 rokov, rodičia ma poslali do základnej školy. Až v nej a najmä neskôr na gymnáziu som sa začala zdokonaľovať v maľovaní krajinek. Používam obyčajné, ako aj špeciálne kvalitné farby, ktoré mi rodičia kupujú vo Viedni, kde pracujú 5. rok v výtvarníka.

Talent zdedia po starom otcovi Karolovi Tomašovi, taktiež výtvarníkovi, ktorý jej daroval prvé farby. Na skle začala maľovať, keď dovršila desať rokov. Postup pri práci je nasledovný. Najprv si na sklený podklad nakreslí kontúry veci alebo postavy. Kreslí plágovými farbičkami. Potom maľuje jednotlivé detaily farbami, ktoré obsahujú väpno a kriedu. Neskôr nechá maľbu vyschnúť na slnku a nakoniec ju zarámuje. Keď si chce oddýchnuť, zahrá si na syntetizátore alebo počúva ľudové skladby v podaní skupín Ľzy a Elán. Oblubuje prírodu, živú a neživú, ktorú zachytáva v rôznych ročných obdobiah. Videli sme jej zátišia s kvetmi,

zimné scenérie, zvieratá, madony, svätcov a iné sakrálnye pamiatky.

Barbora Tomašová sa učí na samé jednotky. Školu má blízko domu. Prezradila nám, že kedysi jej starý otec K. Tomaša namaľoval portrét prvého slovenského prezidenta, kňaza Dr. Jozefa Tisa v životnej veľkosti a poslal ho do Bratislavu ako dar vtedajšej Slovenskej republike. Zároveň poznámenala, že sama by taký veľký obraz nedokázala namaľovať, hoci to skúšala napr. s portrétom mamy. Na maľbách pracuje sama, v tichom šume stromov, pri otvorenom okne svojej podkrovnej izby, ktorá jej slúži aj ako ateliér. Svoje práce prezentuje na výstavách a na základných školách.

Barbora chodí často na Slovensko, obyčajne s rodičmi a bratom Stanislavom, na oslavu väčších sviatkov. Nezriedka aj päťkrát ročne, na Veľkú noc pravidelne. S dedkom a rodinou strýka sa rozpráva po slovensky, napr. v Istebnom. Na základnej škole v Istebnom tiež vystavovala maľby. Škola vobec jej dáva mnoho výtvarných podnetov. Je zaujímavé, že v škole popri hudonej a výtvarnej výchove má rada matematiku.

Diplomy a plány do budúcnosti

O maľovaní snívala od malička. Teď maľbe na skle sa rozhodla venovať všetok voľný čas. Rada by úspešne ukončila gymnázium a išla študovať na univerzitu, humanitný odbor, najmä modelovanie a výtvarníctvo. Chcela by sa stať učiteľkou, učiť výtvarnú výchovu, no a zdokonaliť sa v slovenskom jazyku.

Barbora sa zúčastnila a získala ocenenia na viacerých kultúrnych podujatiach, akými napr. boli: 11. oravské

leto '2002 v Jablonke, 36. a 37. Sabalo- we bajania v Bukowine Tatralońskiej, Ponroninské leto '2003, X. gminné dožinky

Barbora Tomašová so svojimi maľbami

v Chyžnom '2002, XII. a XIII. holdy- mas, Gminné dožinky v Czarnom Dunajci '2002, XXXI. a XXXII. horský kar- naval v Bukowine Tatralońskiej v rokoch 2003 a 2004. Za účasť v súťaži ľudovej tvorby na Podhalí, Spiši, Orave a Pie- ninách dostala najvyššie ocenenie od riaditeľov Fondu Cepelia a Etnogra- fického múzea v Hornej Zubrici. V súťaži o najlepšiu plastiku a maľbu v máji 2004 obsadila 2. miesto v Gliczarowe Dol- nom, ako aj 4. miesto v Czerwiennom v rámci Roka telesne postihnutých. - Ľudový tvorca, - hovorí Barbora, - ne- sie dvojitú zodpovednosť: reprezentuje nielen seba, ale aj svoj región. Musí sa preto neustále zdokonaľovať vo svojom umení. Zo svojich doterajších prác si najviac cením Madonu s dieťaťom, ktorá sa mi, musím podotknúť, naozaj vydarila.

Zaželajme Barborke Tomašovej do ďalších rokov veľa zdravia a tvorivých námetov v jej maľovaní. Nech ju ne- opúšta šťastie a nech vystavuje svoje maľby a kresby nielen na Orave, ale aj mimo nej.

Text a foto: IVAN KURUC

Členovia správy LKS v Krempachoch

Krempašskí futbalisti (seniori) v plnom zložení

KREMPACHY '2004

14.10.2004 – pri príležitosti Dňa učiteľov sa v krempaškej základnej škole a na gymnáziu uskutočnili milé oslavys s kultúrnym programom, ktorý pripravili žiaci svojím vychovávateľom.

19.10.2004 – teplá a slnečná jesenná priala roľníkom, ktorí mohli bez prekážok urobiť posledné poľnohospodárske práce. Domov sa vrátili aj ovce, vypásané od jari na horských pasienkoch.

8.-24.10.2004 – športovy zväz LKS Spiš-Krempachy dokončil stavbu elektrického vedenia k štadiónu a amfiteátru. Zároveň boli upravené šatne pri amfiteátri, ktoré budú slúžiť športovcom a kultúrnym potrebám. Na toto podujatie finančne prispel aj Spolok Slovákov v Poľsku.

24.10.2004 – krempašská odbočka LOK usporiadala na miestnej strelnici strelecké preteky o

Pohár Krempáčov od zosnulého Františka Petráška. Preteky v dvojboji vyhral František Lukáš, pred Jozefom Tazikom a Jánom Paluchom.

24.10.2004 – futbalisti LKS Spiš-Krempachy vyštartovali v súťaži o Pohár Poľska a v ďalšom zápase vyhrali na domácej pôde so ZKP Zakopane 2:1. Poznamenajme, že Krempašania (seniori) zavŕšili jesennú časť zápolenia v skupine B-západ novotarskej oblastnej ligy na vysokom treťom mieste, kým dorastenci na šiestom. Pri tejto príležitosti sa futbalisti stretli pri slávnostnej vatre.

1.11.2004 – obyvatelia Krempáčov si na Všetkých svätých a Deň zosnulých učili pamiatku svojich zosnulých príbuzných kyticami kvetov na ich hroboch, zapálením sviečok a kahančekov a vrúcnou modlitbou. Slávnostný ráz týchto

Vo víre tanca

dní zvýraznila smútočnými pochodommi na cintoríne aj krempašská dychovka.

Text a foto: F. P.

Na strelnici

Ovce na futbalovom ihrisku

NA JUH OD PYRAMÍD

Kde ste nastúpili do lietadla v chladnom daždivom Krakové, keď ste sa po štyroch hodinách letu ocitli na zaprášenom letisku betónovej farby a bez akejkoľvek zelene a pri vystupovaní z lietadla vám do tváre udrel taký horúci vzduch ako z holičskej sušičky, keď ste z taxíka videli cestné ukazovatele s nápismi *Naama Bay – Sharm el Sheikh* a občas niekoľko paliem rastúcich v hrázavej suchej a tvrdej pôde – to znamená, že ste sa ocitli na Sinajskom poloostrove.

Smerujeme do Sharm el Sheikh, ktoré v poslednom čase prežíva turistický boom vďaka výhodnej polohe v južnej časti Sinajského mysu obklopeného Akabským a Suezským zálivom. Keď Izrael po historickej dohode v Camp David odovzdal toto územie Egyptu, takmer z ničoho vzniklo tu mesto, učupené medzi skalným masívom, lazúrovým morom a piesočnatou i skalnatou púšťou červenkastej, železitej farby. Prší tu len 6 dní v roku, v decembri, kedy sa korytá vyschnutých riek napĺňajú vodou a púšť sa okamžite zazelená kvitnúcou mímózou a tamariškou. Čoskoro však teplota stúpa na ok. 35°C a na rozľahlej púštii, popretkávanej sem-tam oázami Beduínov, nastáva opäť sucho.

Sharm el Sheikh sa rozľahuje na 30-kilometrovom pobreží, kde stoja nízke biele hotely a početné turistické strediská. Z promenády tiahnucej sa pozdĺž piesočnatých pláží možno vojsť priamo do Šíší, beduínskych kaviarní, plných arómy vodných fajok, alebo do okolitých obchodíkov s darčekmi, bižutériou, rôznymi olejmi a pod., v ktorých pri nákupe je priam povinné jednať sa.

VODNÉ PROBLÉMY POHRANIČIA

Nie všetky rieky v Poľsku vtekajú do Baltického mora. Napr. rieka Strviaž na východe je prítokom Dnestra, s ktorým putuje do Čierneho mora. Podobne Čierna Orava sa prostredníctvom Váhu a Dunaja vlieva taktiež do Čierneho mora. Naproti tomu dve hraničné rieky Dunajec a Poprad sú prítokmi Visly, s ktorou vtekajú do Baltického mora. K vodnému prostrediu patria nielen povrchové, ale aj podzemné vody, ktoré môžu byť rovnako ohrozené znečistením a s nimi aj celý okolity ekosystém.

V dňoch 21.-23. júla t.r. sa v Banskej Štiavnicki konalo mimoriadne zasadanie Slovensko-poľskej komisie pre hraničné vody, na ktorej vytvorili slovenskú i poľskú pracovnú skupinu pre zabezpečenie realizácie Rámcovej smernice EÚ pre otázky vody. Vedúcou poľskej skupiny sa stala Mgr. Ing. Małgorzata Owsiany z Oblastnej správy vodného hospodárstva v Krakove a vedúcim slovenskej skupiny Ing. Vladimír Novák z Odboru vodných tokov a správy povodí Ministerstva životného prostredia v Bratislave. Obe skupiny sa v dňoch 25.-29. októbra stretli na prvom pracovnom zasadnutí v hoteli Pod dębami v Osieczanoch. Zaoberali sa najmä identifikáciou a klasifikáciou spoločných povodí poľsko-slovenských hraničných vód (povrchových a podzemných), analýzou vplyvu ľudskej činnosti na ich stav a ekonomicou analýzou využitia vody. Učastníci zároveň vypracovali poriadok ďalšej spolupráce oboch skupín a načrtli základné spoločné úlohy. Dohodli sa tiež, že nasledujúce pracovné stretnutie sa uskutoční 13.-17. decembra t.r. na Slovensku.

JERZY M. BOŽÝK

Autorka článku s beduínom. Foto: A. Korczyński

Ubytovali sme sa v luxusnom hoteli Fantasia s výhľadom na bazén. Stravovanie bolo bohaté a chutné s množstvom rôznych šalátov a sladkostí, v ktorých sa spájala európska a orientálna kuchyňa. Problémom bol len nedostatok pitnej vody, keďže voda z mestského vodovodu sa nehodila na pitie. Bolo v nej plno rôznych bacilov, napr. Pomsta faraónov, ktoré spôsobovali silné hnačky, takže aj zuby sme si museli myť v minerálke...

Raz sme sa vybrali na výlet loďou do národného parku *Ras Mohgamed*. Východné pobrežie Sinaja, od národného parku cez Sharm el Skeikh, Bahab až po známu z tragických udalostí obec Tabu, sa vyznačuje množstvom koralových útesov, kde žije unikátny ekosystém podmorskej fauny a flóry. Patrí k najkrajším takýmto miestam na svete, ktoré si veľmi obľúbili potápaci. Loď Nová Italia sa trikrát zastavila pri útesoch, takže cestujúci vybavení maskami a plútiami sa mohli ponárať a pozorovať život pod vodou. Počas hodinovej plavby sme si všimli aspoň dvadsať druhov rýb, húb a pestrofarebných rastlín. Niektoré sa škriabaním a pálením bránili pred votrelcami. Po návrate do prístavu sme zjedli výborný „námornícky“ obed, zložený zo špagiet, rajčiakového šalátu, pečených rýb a kurčiat. Ako nádherne chutí po takomto obeze chladná minerálka, nazývaná tuná *Ba-ra-ha*.

Egyptania, či už v hoteli, reštaurácii, na lodi alebo v taxiku sú veľmi zdvorilí a... zvedaví. Vypýtajú sa nás, odkiaľ sme prišli a spravidla dokážu bezchybne uhádnuť národnosť. Poznajú zarevň niekoľko slov takmer v každom jazyku. Keď počujú, že napr. z Poľska, veľmi často kladu otázku prevzatú z textu známej populárnej pesničky *Jak się masz kochanie* (Ako sa máš, drahá). Pritom sa zalesknú biele zuby, čo súčasne sprevádzza pohľad čiernych usmiatej očí v arabskej – dalo by sa povedať – obrube. Pozorujeme tamojšie ženy, oblečene aj počas najväčších pálav v čiernych odevoch bud kúpajúce sa v dresoch, ako aj mužov v tzv. *galabiach*, čiže dlhých, nezriedka veľmi ozdobených košeliach.

Väčšinu času trávime pod dáždnikmi z palmových listov na zatlačenej (žiaľ) pláži alebo v chladnom hotelovom bazéne. No a kúpanie v slanej aj keď teplej vode Červeného mora znamenite regeneruje sily. Žiaľ, už sa pomaly musíme vracať domov. Teda *ahlen*, čiže dovidenia, čaravný Egypt.

HELENA RÁKOSNÍKOVÁ

Každé požiarne sídlo charakterizuje jeden príznačný znak, symbol – soška sv. Floriána, patróna požiarov. Je však ešte veľa zborov, ktoré nemajú svoje sídlo. Patrí k nim aj požiarny zbor v Repiskách II, ktorý svoje náradie uskladňuje v súkromných garážach. Čo však má robiť, keď nemá svoju zbrojnicu? Na kraji obce stojí sice neobhospodárená budova, ktorú by si mohli požiarinci prispôsobiť a využiť, ale bráni tomu konflikt záujmov, takže chátra a je viac rokov nevyužitá. Treba si však uvedomiť, že voľakedy, keď vznikala tato budova, sa určite plánovalo, že bude slúžiť ľuďom. Prečo tak nemôže byť?

O mládežníckej skupine v Repiskách sme už písali. Člení sa na chlapčenskú a dievčenskú a tvorí ju

Sľub mladých požiarnikov

SĽUB MLADÝCH POŽIARNIKOV

dokopy jedenásť osôb. Dievčatá len celkom nedávno sa stali členkami požiarneho zboru. Najskôr mali skôr dekoratívnu úlohu a so zástavou sprevádzali zbor na rôznych požiarnických slávnostíach. Dnes už majú na pretekoch svoje skupinové či individuálne kategórie. Zúčastňujú sa tiež požiarnických akcií, keď je to nevyhnutné.

Po skoro osemmesačnom výcviku repišského dorastu sa 1. augusta t. r. konal sľub nových požiarov, ktorí sa ním zaviazali, že budú pomáhať chrániť obec pred nebezpečným živlom. Práve v ten deň sa Dobrovoľný požiarny zbor v Repiskách II zväčšil o jedenásť členov, ktorých na túto službu pripravoval predseda DPZ J. Solus. Mladí adepti požiarinstva sa učili ozaj od skúseného člena požiarneho zboru. Získali mnoho teoretických i praktických poznatkov v oblasti protipožiarnej ochrany, ktoré budú využívať vo svojej činnosti v zbere.

Tohto podujatia sa zúčastnili o. i. vojt gminy Bukowina Tarzańska J. M. Modła, veliteľ gminnej správy DPZ Stanisław Goryl, jej predseda Edward Pająk, tajomník GS DPZ Jakub Milon, zástupcovia obecnej rady spolu s richtárom Vojtechom Madejom, ako aj obyvatelia obce. Podujatie sa začalo požiarnickou

hymnou, po ktorej nasledoval slávnostný sľub mladých požiarov. V tom momente si na svoj sľub určite spomenuli aj starší požiarinci, ktorí už majú veľa skúseností v rôznych akciách. Po tomto ceremoniáli odzneli príhovory hostí, ktorí blahoželali novopečeným požiarnikom, ale aj ďakovali ostatným členom zboru za ich neúnavnú obetavú službu v tomto povolaní.

Mladí požiarenci boli odmenení prvými odznakmi za ich doterajšiu prácu v obecnom zbere. Strieborný odznak dostali: Helena Pawliková a Celina Solusová, zasa bronzový odznak: Peter Solus, Adam Bafia, Marcin Hyžny, Vojtech Mazurek, Mirosław Bafia, Jakub Mazurek, Paweł Hyžny, Daniel Hyžny. Pri tejto príležitosti nadriadení ocenili aj prácu, ktorú vynaložil predse-

Mladí členovia preberajú preukaz požiarnika

Prvé vyznamenania

da zboru J. Solus, ktorý sa už viackrát podujal cvičiť mládežnícke skupiny, čo určite nie je ľahké a vyžaduje veľa času. – Veľmi rád pracujem s mládežou, – podotýka J. Solus. – Z ich strany som sa stretol s veľkým záujmom a ochotou učiť sa niečomu novému. Stretávali sme sa každú nedeľu a učili jednotlivým veciam, ktoré každý požiarnik musí ovládať. Tešíme sa, že mladí ľudia v našej obci ešte vždy prejavujú záujem o hasičské povolanie a radšej trávili nedelňajšie popoludnia na cvičisku so mnou než na pozeraň televízie.

Predsedu J. Solus bol doteraz za prípravu mládežníckych skupín odmenený zlatým, strieborným a bronzovým odznakom. Jeho úsilie prinieslo očakávané výsledky, keď koncom augusta t. r. na gminných požiarnických pretekoch mládežníckych skupín repišský dorast obsadil druhé miesto.

Blahoželáme mladým požiarnikom a želáme im veľa úspechov v požiarnom zbere a čo najmenej zásahov proti červenému kohútovi.

Text: AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ

Foto: archív DPZ v Repiskách II

Vyznamenávanie J. Solusa

KRÁTKO Z ORAVY

Veterinárna ambulancia nedaleko jablonskej tržnice poskytuje pohotovostnú pomoc a konzultácie (8.00 do 15.00 hod.), týkajúce sa ošetrovania a liečenia dobytka.

* * *

Právnické poradenstvo pre obyvateľov jablonskej gminy ponúka právnik Jacek Marciak v gminom úrade od 8.00 do 15.00 hod. v kancelárií č. 205.

* * *

Začiatkom jesene sa v priekopách na Orave objavili balíky smetí, ktoré tam vyhodili neznámi páchatelia. Videli sme ich o. i. pri ceste medzi Jablonkou a Chyžným.

* * *

Pred jablonským lýceom sa uskutočňuje prestavba kanalizačných žlabov a spevňovanie asfaltových chodníkov.

* * *

5. októbra sa stala dopravná nehoda vo Veľkej Lipnici. Skupinka deviatich mladíkov, vracajúca sa autom z diskotéky v Jablonke, sa v zátačke preválila do priekopy. Výsledkom nehody bola zlomená noha a odreniny. V polovici októbra vodič Felicie Combi nabúral v Dolnej Zubrici do rodinného domu a spôsobil škodu vo výške 10 000 zlôtých. Zasa v Hornej Zubrici – Ochlipove auto zn. Ford zrazilo chodca, ktorého s otarosom mozgu previezli do nemocnice v Novom Targu.

* * *

Dňa 15.10.2004 sa v Jablonke uskutočnila manifestácia mládeže, ktorá odsúdila teroristický útok na základnú školu v Beslane, v Rusku. Zúčastnilo sa jej ok. 500 osôb, o. i. žiakov ZŠ, gymnázia a jablonského lýcea.

* * *

V dňoch 15. - 17. 10. 2004 sa uskutočnil v Jablonke VIII. festival náboženskej piesne Stabat Mater, ktorého sa zúčastnili viaceré spevácke zby, a to Promyki a Promyczki radości, Zbor premenenia z Jablonky, Iskierky z Podsrnia, Schola Ludźmierz, Małgorzata Murzańska a Carpe Diem z Lubieńa, D5 zo Szarowa, Przecinek z Raciborza, Stokrotki z Nového Targu. Najväčšiemu záujmu divákov sa tešil súbor Małe Lipniczanki z Małej Lipnice.

Spr.: IVAN KURUC

Život 12/2004

PRINESIE MI JEŽIŠKO MAMIČKU?

Za širokými oknami úhľadného domu Pavla Hartmannu bolo v terajšom predviačnom čase často vídať dve malé detské hlavičky. Sedemročný Ivan ukazoval svojej mladšej sestričke, čo sa deje na ulici.

Deti najradšej zostávali samy pri veľkom okne, takže ich teta, ktorá sa starala o domácnosť svojho brata, nemusela s nimi tráviť veľa času.

- Pozri, Ivanko, - ukazovala Anička, - koľko balíkov nesie tá pani! Prečo teraz všetci nosia nejaké balíky?

- Budú Vianoce, Anička, - vysvetľuje Ivan. – Príde Ježiško...

- A príde aj k nám? A prinesie mi, čo ja chcem?

- Keď budeš dobrá, - vraví Ivan, ako to sám počul od dospelých, - príde Ježiško aj k nám. A čo by si chcela, aby ti Ježiško priniesol?

- Ja... Ja chcem, aby mi priniesol... mamičku!

Dom Pavla Hartmanna nebýval vždy taký tichý. Jeho manželka bola štebotavá, bystrá osoba. Rodinný dom napĺňala jasom a radostným životom. Tak sa mímali prvé roky. Po malom Ivanovi sa narodila Anička. Rodinné šťastie bolo dokonalé. Keď Ivana maznal otec, Aničku láskala mamička.

Až raz ... Anna Hartmannová sa po jednom koncerte spoznala s istým spevákom, ktorý ich začal navštěvovať. Svetákky spevák ju povzbudzoval, aby využila svoj krásny hlas, aby sa stala speváckou, že ju očakáva sláva a bohatstvo.

Manžel nič netušil, že jeho manželku rozptyluje človek zo spoločnosti, umelec, že jej spestreuje jednotvárne dni, keď on je v zamestnaní.

Anna Hartmannová sa dala omámit' opismi kvetnatej budúcnosti, ktorú jej medzi cvičením spevu tak vábivo načrtával jej nový

známy. Prebudila sa v nej túžba po sláve. Jagotavosť sľubovaného života prevážila materské a manželské city...

Keď sa istého dňa Pavol Hartmann vrátil z práce, našiel doma len plačúce deti. Nevedel pochopit', čo sa stalo. Nevedel nájsť vysvetlenie na list, v ktorom mu Anna oznamuje, že ide za niečim, čo bude jej svetom, čo jej všetko nahradí, že ide za šťastím... Nevedel si jednako vysvetliť, ako môže matka a manželka odchádzať z domu za „štastím.“

Dom Pavla Hartmanna utíhol. Už nebolo počuť veselý smiech, spev. Pavol Hartmann sa navonok nezmenil, iba čo mu stvrdli v tvári niektoré črty. Svoju bolest' neukazoval nikomu, snažil sa zakryť ju pracou a prejavmi lásky k svojim deťom. Hrával sa s nimi, keď bol doma, nosil Ivanka na chrbte a tak sa smial, ak sa mu podarilo niečim rozveselíť malú Aničku, že sestra, ktorá mu teraz viedla domácnosť, mu neraz vyčítala nevážnosť.

- Nechaj len... - pohodil rukou a snažil sa byť čo najveselší pred deťmi. Len v takých chvíľach mu potemnel svet, keď od detí začul náhlu otázku:

- Otecko, kedy už príde mamička?

Čas plynul nezastaviteľne. Z kusých správ sa dozvedal, že jeho manželka upútava svojím zjavom i spevom obecenstvo všade, kde vystupuje. To sa však nedozvedel, že spevák, ktorý ju bol vytrhol z rodinného krahu, v domienke, že sa stane nástrojom jeho chú'ok, sa musel utiahnuť s hanebným nezdarom.

A ona ...?

Prvé úspechy ju omáili. Potom si však zvykla na slávu, ktorá nebola ani ľahká, ani sladká. A raz, keď po úspešnom vystúpení tlie-

skajúce obecenstvo nemohlo ju, nekonečne unavenú, už viac vylákať pred oponu, vyhľadalo ju v zákulisí malé dievčatko a podalo jej veľkú kyticu ruží. Anna sa zháčila. Tá detská hlavička, tie ruže...! Čosi v jej vnútri sa mocne striaslo. V duchu sa jej objavili deti, ktoré tak neverne opustila, a oči ju začali pálit'. A kým v hľadisku burácal potlesk, vyvolávajúci ju ešte aspoň na chvíľku pred oponu, ona, aplauzovaná speváčka, bolestne plakala.

Vari prvý raz mocne pocítila t'archu osamelosti a hriechu. Prečítala, ako t'ažko zherešila, keď kona la tak prenáhlene. Ešte v ten večer napísala dlhý list manželovi. Zapri sahávala ho na prezité láskyplné roky a prosila o odpustenie.

Ale nedostala odpoveď.

Pavol Hartmann neotvoril ani jeden z listov, ktoré mu prichádzali od manželky. Chcel sa vyhnúť aj spomienkam, nechcel znova jatriť ranu, ktorá i tak neprestávala boľieť. Keď zbadal manželkino písmo na obálke, s veľkým sebazaprením zavrel neotvorený list na kľúč do priečradky.

Štyri roky minuli od chvíle, keď osirel rodinný kozub Hartmannovcov. Blížili sa piate Vianoce odvtedy.

- Prečo len odišla...? – Tránil sa často, keď sa v bezsennej noci díval cez zastretý oblok na jagajúce sa hviezdy alebo počúval tiché dýchanie svojich maličkých.

Tu a tam aj proti svojej vôle počul o Anne pochvalné reči. Hororilo sa o nej ako o veľkej umelkyni, o jej čnostenom živote, že je takmer neprístupná, vyhýbajúca sa mužskej spoločnosti. Rozprávalo sa, že od istého času nápadne zvážnela, že má rada jedine deti, že len v ich spoločnosti vidno ju zasmiať sa ...

Blížili sa Vianoce. Pavol Hartmann pripravoval darčeky pre svo-

je deti. Ivanka si pýtal knižku. Takú veľkú, v ktorej je veľa obrázkov. Anička sa nevedela rozhodnúť. Každý okamih menila svoje požiadavky, stále vymýšľala niečo iné. Potom sa však ustálila:

- Ocko, ja nič nechcem od Ježiška, nechcem nijakú hračku, ale nech mi Ježiško donesie moju mamičku!

Pritom oboma rúčkami mocne objala otca a spýtala sa:

- Všakže, otecko, Ježiško mi prinesie moju mamičku? – Pavol Hartmann nevedel, ako odpovedať, predsa však tiško prikývol:

- Prinesie ti, drahá... Modli sa k Ježiškovi, aby ti splnil tvoju prosbu....

Prišiel Štedrý deň. Pavol Hartmann ešte s balíčkami drobností pre deti kráčal po zasneženej ceste domov, keď razom sa pred ním vynorila otázka malej Aničky:

- Otecko, prinesie mi Ježiško moju mamičku?

Spomalil kroky. Vrátil sa v myšlienkach do uplynulých rokov a takto zamyslený ani nezbadal, ako sa ocitol pred kostolom.

Vošiel a kľakol si. Modlil sa. Vlastne len pery sa mu pohybovali. Myšlienkami blúdil kdesi ďaleko...

Plamienok večernej lampy pred svätostánkom prskavým hlasom poskočil. To ho strhlo späť do prítomnosti, k modlitbe, ktorej slová práve šepkali jeho pery: - .... odpust' nám naše viny, ako i my... odpúšťame...

- Odpustit?! Odpustit aj tej, ktorá spôsobila jemu a jeho det'om toľko žiaľu, ktorá zhrešila? Odpustiť jej, aby Boh odpustil aj – jemu?

Tu sa mu vynorili v mysli tie neotvorené listy, ktoré mu písala manželka pred rokmi...

Vstal a hlbokým pokľaknutím sa lúčil s Ježišom, ktorý sa dnes narodí a prinesie na tento svet lásku a radosť.

Náhlil sa domov. Keď si vyzliekal kabát, poprosil sestru, aby o osiemnástej hodine šikovne zazvonila na znamenie, že prišiel Ježiško. Tu sa mu však znova ozvala v mysli otázka: - Otecko, prinesie mi Ježiško moju mamičku?

Rozladilo ho to. Akú odpoved dá malej Aničke? Čo jej povie, keď

pri vianočnom stromčeku nenájdete tú, po ktorej v posledných dňoch tak túži?

Tichučko vošiel do spálne, aby sa na Ježiškov príchod preobliekol do sviatočných šiat. Potom nepozorované vklzol do zamknutej izby, kde už stál ozdobený stromček. Poukladal pod stromček darčeky, keď nástenné hodiny odbili pol šiestej.

- Mám ešte pol hodiny času, - uvedomil si a pristúpil k sekretáru. Akosi podvedome skrútil kľúčikom a vytiahol priečinok, v ktorom – sa beleli listy...

Zmeravel. Nepohnuto hľadel na to známe písмо. Potom zrazu akoby opäť bol počul prskavý hlas poskakujúceho plamienka večnej lampy v kostole, pričom mimovoľne mu prišli na um slova: - ... odpust' nám naše viny, ako aj my odpúšťame...

Z prás sa mu vydral tăžký vzduch. A ruka akosi bojazlivu siahala po liste, ktorý ležal na ostatných, i otvoril ho:

- Drahé moje milované dietky! Môj dobrý, jediný Pavol!...

Nasledovala spoved' zranenej matky, prosba ponízenej manželky, ktorá uprostred slávy, tleskania a ovácií, ranená vedomím, že zhrešila opostením svojich dietok, tăžko trpela.

Otvoril druhý list:

- Milované moje sirôtky! Môj dobrý Paľko! Neodpovedaš na moju prosbu. Čakala som to. Viem, zhrešila som proti mojim najdrahším, i proti Tebe, môj Paľko, ale ver, že som za to kruto potrestaná. Koľko raz sa stretnem s malými det'mi, koľko ráz vidím spolu kráčať manželskú dvojicu, vidím obžalobu môjho hriechu... So slzami v očiach a na kolenách Ča prosím, dovoľ, aby som sa mohla vrátiť k zradne opostenému rodičnému kozubu, aby som mohla pokľaknúť a tak Ča prosiť: - Od-

časť Pavol Hartman ani nezbadal, že čosi teplé sa mu skotúalo po tvári a kvaplo mu na list. Až keď to utrel na liste, zahanbil sa. Potom zavrel priečinok, hlboko si vzdychol a vošiel k čakajúcim det'om, ktoré ho s radostným jasotom privítali.

* * *

Len jedna osoba vystúpila z rýchlika. Elegantná dáma v drahej bunde. Nervózne zakývala taškárovi, ktorý jej pomohol uložiť kufre, a udala adresu. Keď auto zastavilo pred domom, hodiny na veži práve začali odbíjať šest.

Sestra Pavla Hartmanna práve zvoncom oznamovala det'om príchod Ježiška, keď sa ozval dlhý hlas elektrického zvonka od brány. Začudovala sa, ale šla otvoriť.

Na cenganie, ktoré oznamovalo príchod Ježiška, Pavol Hartmann vošiel s det'mi do izby, ktorá bola doteraz zamknutá. Stál tu rozžiareny vianočný stromček. Pod ním darčeky. Malá Anička sa akosi nedočkavo obzerala. Už-uz otvárala ústa, s očami upretými na otecku, keď sa v tom otvorili dvere a elegantná dáma v drahom kožuchu sa vrhla pred Pavla Hartmanna na kolenná.

- Odpust! ... Odpust', ak môžeš!...

Ten ešte ani nestačil odpovedať, keď mala Anička už držala svoju mamičku okolo krku:

- Mamička drahá! Ja som nič nechcela od Ježiška, len to, aby mi priniesol moju drahú mamičku! ... A otecko mi slúbil, že mi ju prinesie, ak sa budem modliť k Ježiškovi. A ja som sa modlila... Teraz už ostaneš u nás, však?

Na vianočnom stromčeku prskavo horeli sviečky, ktorých svit trblieťovo odzrkadľovali jagavé ozdoby. Pred stromčekom na koberci sedela Anna Hartmannová. Pri nej jej manžel. Nemo, ale láskavo hladil jej vlasy. Ona plakala i smiala sa. Malá Anička s radostným smiehom kládla do jej rúk hračky. Ivanka sa tiež smial a rozprával mame o Aničke, aká je vraj hlúpa, i o otecovi, ako sa s nimi hrával, aký je dobrý. Potom pritiahol si mamin kožuch, ktorý ležal opodial, a zvalil sa naň. A smial sa, ako už dávno, veľmi dávno nie.

- Teta, a ty prečo nejdeš medzi nás? – zvolala malá Anička. A sestra Pavla Hartmanna, ktorá so svojou badateľne krútila hlavou, sa usmiala. Vstala zo stoličky a sadla si pod stromček na zem k ostatným...

RODINA A DIĘTA

Často sa stáva, že ľudia hľadajú najkratšiu cestu za šťastím, a namiesto nej nájdú krovie obostreté trním. Takou prekážkou sa môže stať obava pred už raz prekonaným sklamáním a holou pravdou poznania zložitého života. Aký bude život o niekoľko rokov a čo sa stane, to pozná len Boh bdejúci nad nami. On bdie a naviguje ľudí na cestu správneho morálneho žitia. Rodičia majú byť jeho strojčami.

Manželstvo Marka a Betky dlho fungovalo bez problémov. Manžel sa vyrovnal so skutočnosťou, že nikdy nebude mať vlastné deti. Naplno sa venoval práci redaktora a tlmočníka. Manželka chcela mať v ich vzťahu istotu, preto mu navrhla adopciu dieťaťa. Marek súhlasil, veď v manželstve žili deväť rokov. Skôr, než by sa dal do vyplňania žiadosti, prosil Boha o vnútornú silu zadosťučiť manželke. Betka namiesto toho, aby rozmyšľala o povahе osloveného dieťaťa, pripravovala a hľadila plienky.

Prišiel deň, keď obaja manželia zašli do detského domova. Zo začiatku sa preľakli zvedavých detských očí. Potom však prekonali začiatočný strach a začali sa s deťmi hrať. Upútal ich 3 a polročný Andrej. Vyžarovala z neho zvedavosť „zlatého“ chlapčeka. Marek mu podal ovocie. Andrej sa ho usiloval pomenovať, pohráť sa s ním a pekne zaň podakovať. Či takáto hravosť Betke stačila? Možno, ale vtedy si premietala svoju pochabosť s prípravou plienok, veď bola ohrozená možnosť adopcie. Vo svojom svedomí si veľmi priala, aby aspoň jednu - jedinú plienku mohla využiť. Vychovávateľka Claudia oboch vo väznej debate oboznámila s tým, že chlapec má závažnú chybu. Marek i Betka spozorneli, obávali sa toho najhoršieho, retardáčnych znakov dieťaťa. Vyklúlo sa z toho len Andrejovo pomočovanie. Ona sa zamyslela, ale v duchu sa smiala, že využije plienky. On si rozvrhoval otázky, ako k tomu došlo a prečo to vzniká. Claudia im povedala, že chlapiec je z rodiny, kde sa rodičia hádali a Andrej sa príčinou prežívanej napäťia pomočoval v perinkách. Tak to bolo uvedené v záznamoch detského domova. Claudia správy interpretovala do bodky preto, aby manželia vedeli, na akú cestu musia chlapca dostať. Malého Andrejka by museli zbaňiť ustráchanosti. V porovnaní s deťmi, ktoré pochádzajú z alkoholických a agresívnych rodín, sa deti napr. so zjakávaním vychovávajú ľažšie, upokojovala sa Betka.

Bola to odvaha, risk, túžba mať po deviatych rokoch života s manželom oslovené dieťa? Nie, lež prianie stará sa o niekoho a odovzdávať niekomu svoje zručnosti, vedomosti a poznatky. Áno, obaja manželia boli pevne rozhodnutí vziať si dieťa a zblížiť sa navzájom v duchu kresťanskej lásky.

Po pätnásťich rokoch Andrej vyrástol na statného mládenca. I nastal deň, keď sa podozrivo zatváril na otca. Marek už vedel, koľko bije a spýtal sa ho:

Marek: „Čo ti chodí po rozume, syn môj?“

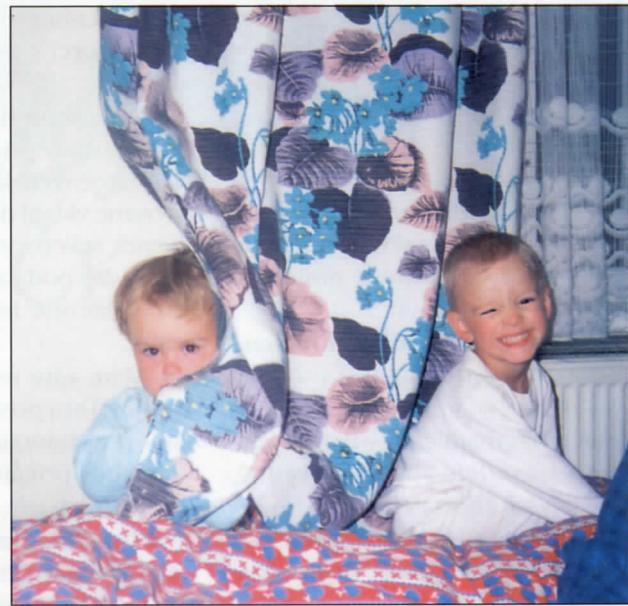
Andrej: „Neviem, ale mám pocit, ako by sme ťahali naraz za opačné strany motúza.“

Marek: „Čo si tým chcel povedať?“

Andrej: „Naše povahy nie sú ani trochu rovnaké, vysvetlisi mi to?“

Marek: „Vieš, Andrej, si už vo veku, kedy by si mal vedieť pravdu o našej láske k tebe.“

Andrej: „O kom to hovoríš? Prečo zvýrazňuješ slovo „našej“, keď ste moji rodičia?“

Malý Tomáško s Laurkou z Jablonky

Marek: „Netráp ma, syn môj, je to ľažké dať ti do rúk pravdu.“

Andrej: „Povedz mi, čo si roky ukrýval?“

Marek: „Nie sme tvoji praví rodičia. Adoptovali sme ťa ako malé dieťaťko.“

Marek znepokojený nechápal význam pohľadom Andreja odišiel do kuchyne za manželkou.

Betka: „Otec, nie že tak priamo, chlapcovi uškodíš. Maj ohľad na jeho city, uzatvorí sa pred nami.“

Marek: „Nech vie, nech sa rozhodne, čo urobí, veď už je dospelý.“

Andrej tiež prišiel do kuchyne, nepriamo sa díval na otcové ruky držiace mamine prsty.

Chápal zaraď veľa.

Andrej: „Bol som dobrý, keď ste ma brali z detského domova?“

Betka: „Áno. Hral si sa s obrázkovou skladačkou a už vtedy ti sršala trpezlivosť z očí.“

Andrej: „Ďakujem ti mama za tieto slová, som vďačný tvojmu rozhodnutiu osvojiť si ma.“

Marek: „Chceš sa ešte niečo opýtať? Máme si toho veľa povedať.“

Andrej: „Odpovedal si na môj hlavný problém, kto som.“

Marek: „To, aby si vedel, kto si, musíš sa naučiť vo vlastnom živote, ktorý by sa nemal priečiť Bohu.“

Betka: „Budeme ti radiť dovtedy, dokým uznáš za vhodné prijímať rady. Ak pocítíme, že sa trápiš, budeme ti ich dávať dvojnásobne a samozrejme pomáhať riešiť problémy.“

Po dvoch rokoch odišiel Andrej študovať nadstavbu mimo domova, aby získal kvalifikáciu v odbore plánovania striech. Spoločnou strechou rodičov a syna bolo porozumenie a viera, že nad nimi bdie Boh.

Andrej našiel životnú náplň a po dvoch rokoch sa vrátil s dievčinou svojho srdca domov. Dal sa tak na životnú cestu hľadania porozumenia vo vlastnej tvoriacej sa rodine. Nie je to najkratšia cesta... Klúčom k dobrej výchove sú aj vždy čisté plienky...

Text a foto: IVAN KURUC

VÝZVA K SLOVÁKOM V ZAHRANIČÍ

Ústava Slovenskej republiky zavázuje štát, aby podporoval národné povedomie a kultúrnu identitu Slovákov žijúcich v zahraničí. Podľa súčasných údajov sa v zahraničí hľasi k slovenskému pôvodu viac ako dva a pol milióna osôb, z ktorých asi dvadsať percent má aj štátne občianstvo Slovenskej republiky.

Potreby a požiadavky Slovákov v zahraničí sú, žiaľ, dlhodobo na okraji pozornosti rozhodujúcich politických síl a podobne je to aj u štátnych orgánov výkonnej a zákonomdarnej moci Slovenskej republiky. Príslušníci slovenských menšíns a spoločenstiev v zahraničí právom očakávajú, že sa im zo strany štátu dostane prinajmenšom takej starostlivosti a podpory, akej sa - v porovnaní s európskou praxou, nadstandardne dostáva menšinám a etnickým skupinám žijúcim v Slovenskej republike.

Preto v záujme trvalého upevňovania zväzkov s krajinou predkov a s rodou vlastou, zachovania národného povedomia a kultúrnej identity, Slováci v zahraničí musia prejať väčší záujem o aktívnu účasť pri tvorbe a výkone štátnej politiky Slovenskej republiky vo vzťahu k nim.

Vzhľadom na tieto skutočnosti bude potrebné, aby sa Slováci žijúci v zahraničí, a hlavne tí, ktorí sú aj občanmi Slovenskej republiky, v súlade s právom zaručeným Ústavou Slovenskej republiky zúčastňovali na správe vecí verejných buď priamo alebo slobodnou voľbou svojich zástupcov.

K naplneniu týchto cieľov vyzývame všetkých Slovákov v zahraničí, vrátane tých, ktorí majú štátne občianstvo Slovenskej republiky, aby sa pripojili k snahám Svetového združenia Slovákov v zahraničí o výraznejšie presadzovanie oprávnených potrieb a požiadaviek všetkých Slovákov žijúcich v zahraničí.

Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 333/2004 Z. z. o voľbách do Národnej rady Slovenskej republiky (*) umožňuje právo voliť aj tým občanom Slovenskej republiky, ktorí majú trvalý pobyt v zahraničí. Vyzývame všetkých, aby dôsledne využili svoje volebné právo a aby svojou aktívnu účasťou v najbližších voľbách do Národnej rady Slovenskej republiky podporili tých kandidátov a tie volebné programy, ktoré budú zárukou, že Slovenská republika sa bude starať o Slovákov v zahraničí a ich potomkov tak, ako to oni potrebujú a právom očakávajú a ako to Slovenská republika prijala vo svojej ústave a Deklarácii Národnej rady Slovenskej republiky k Slovákom žijúcim v zahraničí.

Staňme sa aktívnym činiteľom štátnej politiky Slovenskej republiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí a spoločne konajme v prospech krajiny, ktorá je blízka a drahá všetkým Slovákom, nech žijú kdekoľvek vo svete.

V Bratislave, dňa 29. októbra 2004

*Generálna rada
Svetového združenia Slovákov v zahraničí*

* Znenie zákona č.333/2004 z mája 2004 nájdete na internetovej stránke: www.zbierka.sk

Pravnučky J. Maršalka a R. Dvornickej z Fridmana

VIANOČNÝ POZDRAV

Pri príležitosti vianočných sviatkov a nového roka 2005 zasielame srdečný pozdrav Ústrednému výboru Spolku Slovákov v Poľsku, ako aj redakcii Života a jej pracovníkom a prajeme Vám všetko najlepšie, veľa zdravia, pracovných úspechov a potešenia do ďalších rokov. Zdravia Vás prostredníctvom fridmanského dopisovateľa Vaše stále čitateľky a predplatiteľky Života

**Mária MARŠALKOVÁ s dcérou Lýdiou
a Rozáliu DVORNICKÁ**

K pozdravu sa pripájajú aj vnučky malou básničkou:

Sme Spišiáčky, Kacviňanky, hoc bývame v New Jersey.
Naša mama je z Kacvínna a babička z Fridmana.
Otecko je Poliakom, ale má rád Spišiakov.
Náš dedo a pradedo sú Spišiakmi z Kacvínna.
Všetci nás však radi majú, a keď Život čítavajú,
na Kacvín spomínajú.
Zdravíme všetkých Spišiakov,
mladých, starých i najstarších
a zvlášť rodinu Maršalkov.

DAR SRDCA

Naša akcia pod týmto názvom nadalej pokračuje. Tentoraz sa do nej zapojili: Anna Pastušeková bývajúca v USA, ktorá na činnosť SSP darovala 100 amerických dolárov, ako aj Štefania Knapčíková z Mikołowa sumou 1719,17 zlôtých a Bronislav Knapčík z Mikołowa sumou 810 zlôtých, ktorí svoje príspevky venujú na kultúrnu činnosť MS SSP v Sliezsku. Srdečne ďakujeme.

Ktokoľvek by chcel podporiť náš Spolok, môže prispievať na adresu: Zarząd Główny TSP, ul. św. Filipa 7/4, 31-150 Kraków. Nr. konta: Bank Polska Kasa Opieki S.A. III/O Kraków, 36-1240-2294-1111-0000-3708-6972.

Súbor Špjevanky na krakovskej scéne

SLOVENSKÝ TÝŽDEŇ V KRAKOVE

V októbri (8.-17.10.2004) sa v Krakove uskutočnil týždeň slovenskej kultúry, ktorý zorganizovalo veľvyslanectvo SR vo Varšave v spolupráci s Generálnym konzulátom v Krakove a ďalšími krakovskými organizáciami. Slávnostného otvorenia podujatia sa zúčastnili minister kultúry SR i PR Rudolf Chmeľ a Waldemar Dąbrowski, veľvyslankyňa SR vo Varšave Magda Vášáryová, generálna konzulka SR v Krakove Jana Burianová, podpredseda ÚV SSP a šéfredaktor Života Ján Šternoga, generálny tajomník ÚV SSP Ľudomír Molitoris, pomocný biskup spišskej kapituly Andrej Imrich, ktorý celebroval slávnostnú slovenskú sv. omšu v kostole sv. Kríža a ďalší. V rámci

týždňa slovenskej kultúry sa konali viaceré podujatia prezentujúce slovenskú tradícnu i modernú kultúru, ako napr. koncerty Mariána Vargu a skupiny Pressburger Klezmer Band, výstavy malieb i fotografií, vystúpenia folklórnych súborov a stánky so slovenskými jedlami na krakovskom námestí. Každý večer sa premietali slovenské filmy v

kine *Pod Baranami*, kde sa schádzali milovníci slovenskej kinematografie, na pôde Jagellovskej univerzity sa uskutočnila zaujímavá konferencia o identite Slovákov s bohatou diskusiou o tejto problematike.

Jedna z výstav, nazvaná *Architektúra medzi vojnovo obdobia na Slovensku* bola otvorená v priestoroch Národného múzea v Sukiennicach za účasti generálnej konzulky SR v Krakove Jany Burianovej, konzula Marka Lisánskeho, Dr. Ladislava Snopku a iných vzácných hostí. Podujatie spestrilo vystúpenie FS ŠPJEVANKY zo Spišskej Novej Vsi pod vedením Antona Šterbáka. Vedúci spolu s manželkou Evou - riaditeľkou Základnej umeleckej školy v Spišskej Novej Vsi a súborom prišiel do Krakova na pozvanie známej krakovskej huslistky Romy Krzemieniowej, vedúcej súboru *Pro-*

myki Krakowa (Lúče Krakova). V júni t. r. Koncertoval zasa poľský súbor na Spišských slávnostiach, kde ho publikum vrelo prijalo. Deň pred otvoreným výstavy obidva súbory vystupovali spoločne pred krakovským publikom v priestoroch Štátnej hudobnej školy v Nowej Hute.

Prostredníctvom tohto podujatia sa slovenská kultúra dostala do povedomia mnohých ľudí v Poľsku, ktorých záujem o Slovensko a slovenčinu čoraz viac stúpa. Dúfajme, že toto podujatie natrvalo zakotví v kultúrnom kalendári mesta Krakova. (J.M.B.)

KNIŽNY VEĽTRH V KRAKOVE

V Krakove sa konal 8. knižný veľtrh (21.-24.10.2004) za účasti takmer 150 vydavateľstiev z celého Poľska. Bolo medzi nimi po prvýkrát aj naše vydavateľstvo Spolku Slovákov.

Každý návštěvník si v našom stánku umiestnenom hneď pri vchode do výstavných priestorov, takže akoby otváral trh, mohol prezrieť bohatú ponuku slovenských kníh, v tom preklady slovenskej literatúry vydané v našom vydavateľstve. Slovenskú literárnu obec na trhoch zastupoval básnik, predseda Asociácie organizácií spisovateľov Slovenska Jozef Leikert, ktorý podpisoval svoju zbierku *Rosa na dušivo* výbere a preklade Rafała Majerka. Záujem

KRÁTKO ZO SPIŠA

Zastavili sme sa u krajana Jána Brinčku, ktorý práve beseboval s kr. Františkom Plevom (na snímke) o dejinách Fridmana a fungovaní obecnej richtárskej rady v minulosti. Blahoželáme krajanovi J. Brinčkovi, ktorému nedávno pribudla do rodiny pravnučka Aneta, dcéra jeho vnuka Pavla Pavlika.

* * *

Rastie problém násilia medzi vidieckou mládežou medziňom v školách. Napr. v krempašskom gymnáziu bol zadržaný 15-ročný gymnázista za viacnásobne vynucovanie peňazí od mladších žiakov. Takýchto prejavov násilia je školách čoraz viac, avšak boj proti nim, napriek všemožnému úsiliu učiteľov, nie je jednoduchý.

* * *

Vo Fridmane končia opravu kaplnky Panny Márie Karmelskej, ktorá sa nachádza pri farskom kostole. Do kaplnky sa o. i. vrátil zreštaurovaný krásny pamiatkový oltár.

* * *

14.11.2004 sa konala v Novej Belej obecná schôdza, na ktorej sa obyvatelia obce rozhodli odpredať Spolku ešte kúsok pozemku za klubovňou. Schôdze sa zúčastnili novotársky vojt Jan Smarduch, generálny tajomník ÚV SSP Ľudomír Molitoris a richtár Novej Belej Józef Klukoszowski. Vďaka tomuto rozhodnutiu sa možno na jar začne prestavať budovy.

Text a foto: AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ

Pred našim stánkom bolo vždy rušno

Malý Mirko s mamou a ministrom ZV SR E. Kukanom

návštěvníkov vzbudzovali aj ďalšie preklady vydané v našom Spolku, ako napr.: román A. Hykischa *Milujte kráľovnú* (2003), *Antológia súčasnej slovenskej poézie* (2003), *Antológia súčasnej slovenskej prózy Miesto v príbehu* (1998), ako aj publikácie tykajúce sa dejín Slovákov v Poľsku. Na trhu nechýbal ani časopis *Život* a niekoľko ročníkov almanachov *Slováci v Poľsku*. Každý záujemca si z tejto ponuky mohol vybrať niečo pre seba. Pre našu edičnú činnosť to bola výnimocná príležitosť prezentovať vydávané knihy širokej verejnosti a dostať sa do povedomia iných vydavateľstiev, ale aj autorov a čitateľov. V našom stánku podpisovali knihy aj poľskí autori, ktorých knihy vyšli v našom vydavateľstve, ako napr. J. Karanasiewicz a J. Lubart Krzysica. (ak)

VŠETKO ZÁLEŽÍ OD SPOLUPRÁCE

- povedal nám v rozhovore vojt jablonskej gminy Julian Stopka. Vojt chce spolupracovať so slovenskými organizáciami pri realizovaní projektov mládežníckej výmeny, hudobných festivalov a prednesov poézie. V Bobrove, Trstenej a Námestove má dobrých partnerov, ktorí sa angažujú v oblasti kultúry a športu, v ľahkej atletike, nohejbale a volejbale. Podnecuje sponzorov, aby podporovali aj kolkárske turnaje, ktoré prebiehajú striedavo v Jablonke a Trstenej. Zo Slovenska dostáva veľké množstvo elektronických návrhov, aby realizoval nielen projekty športových aktivít, ale aj rozvoj infraštruktúry. *Myslím si, - hovoril vojt, - že, jazyková bariéra medzi Slovákm a Poľakmi neexistuje. Na slovenskej strane vždy rokujem s úradníkmi bez tlmočníka.*

Taktiež mnohé výstavy umelcov z Oravy sa uskutočňujú v kultúrnych domoch na slovenskej strane bez prekladov a opačne. - *Snažím sa vyhovieť každému Slovákovi, - podotkol, - ako aj návštěvníkovi Oravy. Ide o to, aby všetci - návštěvník i našiniec, chápali európsku spoluprácu ako možnosť posunúť standardné vzťahy na úroveň nadstandardných, a v budúcnosti ich prehľbovať.* Snahou J. Stopku je vytvoriť z jablonskej roľníckej gminy agroturistickú oblasť a propagovať ju na výbových stránkach a v katalógoch, zriaďať agroturistické centrá, napr. v Dolnej Zubrici, propagovať krásy Babej hory, skanzenu v Hornej Zubrici, kúpalisko v Oraviciach a zároveň vybudovať k nim cestné ľahy. Technickú dokumentáciu jedného z nich z D. Zubrice do Podyvka práve dokončievajú. Vojt napokon plánuje zabezpečiť autobusy pre turistov, ktoré by premávali na linke Jablonka – Zakopané.

IVAN KURUC

SLOVENSKÝ FESTIVAL V NEW JERSEY

26. septembra t.r. sa konal 27. slovenský festival v New Jersey v Spojených štátach amerických, na ktorom našu komunitu zastupovali Žofia Bogačíková so synom Mirkom Kvasnovským. Mirkov talent obdivovali všetci diváci medzi ktorými bol aj minister zahraničných vecí SR Eduard Kukan a arcibiskup Ján Sokol. Na začiatku podujatia Mirko zaspieval s vlastným doprovodom na harmonike vlasteneckú pieseň *Miluj si Slovensko*, ktorá veľmi dojala publikum, keďže jej obsah vyjadruje vzťah k vystúhalcom k rodnej vlasti. Neskôr zaspieval

rad ďalších slovenských a spišských pessničiek. Niektoré spieval spolu s mamou Žofiou, ktorá sa stará o jeho hudobné vzdelenie. Obaja významne obohatili program festivalu o naše spišské melódie. Všetkým účastníkom odovzdali tiež pozdrav od Slovákov žijúcich v Poľsku. Našim prostredníctvom Mirko aj jeho mama srdečne ďakujú usporiadavateľom za pozvanie, ústretovosť, pohostinnosť a príjemne chvíle v Amerike. (ak)

DOKTORÁT PRE VÁCLAVA HAVLA

21. októbra t. r. Varšavská univerzita udelila doktorát honoris causa bývalému českému prezidentovi Václavovi Havlovi. Vo svojom slávostnom prejave V. Havel vyjadril veľkú úctu tradíciam boja za slobodu zakotvených v pilieroch tejto akademickej ustanovizne, ktorá mnohokrát vystupovala proti totalite, klamstvu a otroctvu. Prof. B. Gieremek vo svojom príspevku vysoko ocenil Havla za jeho humanizmus a pohľad na obklopujúci ho svet, čo dáva nádej, že intelektuáli sú ľuďom naďalej potrební. Zároveň označil Havlu za strážcu demokratických hodnôt, intelektuála, ktorý prispel k mnohým príaznivým rozhodnutiam v oblasti politiky, neból sa presadzovať svoje názory a vedel spojiť úlohu intelektuála, analyzujúceho obklopujúci svet s úlohou politika. (ak)

NOVÁ POLITICKÁ STRANA

Na Slovensku vznikla nová politická strana Občianski liberáli. Je to už 112.

politická strana v SR, zaregistrovaná 25. októbra t. r. Strana vychádza z hodnôt liberalizmu a občianskej spoločnosti. Okruh zakladateľov tvoria predstavitelia bratislavských malých a stredných podnikateľov, občianskych aktivistov, právnikov a ekonómov. Prvým cieľom Občianskych liberálov je zúčastniť sa na voľbách do bratislavských orgánov VÚC v decembri 2005. Strana sa bude zaoberať otázkami, ktoré trápia bratislavský región a pracovať na príprave komunitných projektov, ako starostlivosť o životné prostredie a miesta, kde ľudia žijú a pracujú, rozvoj podnikateľského prostredia, sociálne problémy slabých skupín obyvateľstva a zdravotná ochrana v Bratislave. Nová strana bude vyvíjať aj výskumno-analytickú a informačnú činnosť. (ak)

ZIMNÁ UZÁVERA

Od 1. novembra sa uzatvárajú všetky vysokohorské turistické chodníky. Zákaz vstupu do slovenských veľhôr Vysokých Tatier a Nízkych Tatier chráni nielen turistov pred vznikom úrazu na zlădovateľých chodníkoch, ale slúži aj na ochranu zveri pred pytliakmi. Všetky vstupy na chodníky sú opatrené závorami s označením zákazu vstupu, napr. na územie TATAP-u, a so značkami poukazujúcimi napr. na výskyt kamzícej zveri v Mengusovskej doline, pri jazere s názvom Päť spišských plies, nad Brnčalovou chatou a pod.

ODIŠLA PRIATEĽKA

Nebola členkou Spolku, ani predplatiteľkou Života. Bola však veľkou priateľkou Slovákov a stálou zákazníčkou našej tlačiarne.

29. októbra t.r. odišla od nás navždy akademická maliarka Halina Cieślińska-Brzeska. Narodila sa v Augustowe, ale väčšinu svojho života strávila v malebnej krakovskej štvrti Zwierzyniec. Až v posledných rokoch sa prestahovala do Nowej Huty. Vo Zwierzynci, kde bola aj členkou rady tejto štvrti, založila spolu s poetkou Barbarou Urbańskou, skladateľkou Barbarou Brzezińskou, akad. maliarkou Helenou Papée-Božykou a ďalšími umelcami a propagátormi kultúry Zwierzyniecku skupinu pria-

teľov všetkých umení. Jej úlohou bolo šíriť vlastenecké a humanitné hodnoty v súčasnej, žiaľ, odčlovečenej kultúre. Hnutie sa postupne rozvíjalo, takže čoskoro vzniklo niekoľko odbočiek skupiny – Bronovická, Novohutská a Podgórska. Takmer všetky publikácie

Zwierzynieckej skupiny – básnické zbierky, katalógy výstav, CD-čká a spevník členov tejto skupiny vydávala v našej tlačiarni. Viackrát sa zúčastnila aj na schôdzach krakovskej MS SSP, vždy plná optimizmu a humoru. Vyvrcholením jej činnosti bolo vlaňajšie vedecké sympózium Poľské národné umenie – najšť zlatý roh. Ako výtvarníčka sa zvlášť venovala olejomal'be a vitráži (jedna z jej vitráží je aj v budove OSN v New Yorku). Jej tvorba mala vždy v pozadí poetický kontext, tvorila akoby poéziu písanú štetcom. Doceňovala veľký prínos zástupcov národnostných menšíň do poľského umenia (napr. Chopin mal francúzsky pôvod, Matejko český, Tuwim židovský atď.). Teraz je už tam, spolu s nimi...

JERZY M. BOŽYK

ODIŠLI OD NÁS

Dňa 6. októbra 2004 zomrel v Tribši vo veku 82 rokov krajan

JAKUB PETRÁŠEK

Zosnulý bol dlhoročným členom našho Spolku, odbojárom a čitateľom Života. Odišiel od nás dobrý krajan, starostlivý manžel, otec a starý otec. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulého vyjadrujeme úprimnú sústrast.

MS SSP v Tribši

***

Dňa 9. októbra 2004 zomrel v Jablonke vo veku 73 rokov krajan

EUGEN ŠPERLÁK

Zosnulý bol bratom bývalého podpredsedu ÚV SSP Alojza Šperláka, aktívnym členom MS SSP v Jablonke a dlhoročným čitateľom Života. Medzi krajanmi sa tešil všeobecnej úcte. Odišiel od nás vzorný krajan, starostlivý manžel, otec a starý otec. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulého vyjadrujeme úprimnú sústrast.

MS SSP v Jablnke

Dňa 5. októbra 2004 zomrela v Krempachoch vo veku 81 rokov krajanka

MÁRIA PETRÁŠKOVÁ

Z KALENDÁRA NA DECEMBER

Záhradkári

Teraz zásobujeme stôl skladovanou zeleninou, preto ju pravidelne kontroľujeme a ostraňujeme všetko, čo je podozrivé z nákazy. Pri zvýšenej vonkajšej teplote vetráme v noci, aby sme dosiahli teplotu tesne nad nulu. Na strene jedálneho lístka môžeme za oknom prirýchliť zeleninu náročnú na svetlo a teplo, napr. žeruchu záhradnú, pažítku, petržlenovú vŕňať a zeler listový. Žeruchu pestujeme v miskách s vrstvou vlhkej zeminy alebo buničitej vaty. Vysevame ju husto a dávame za okno, kde pri 20°C rýchlo klčí a za 7-10 dní narastie do výšky 5-7 cm, vhodnej na strihanie. Pažítku po prvých mrazoch vykopeme zo záhrady a trs presadíme do črepníka. Za oknom v izbovej teplote narastie za 3 týždne do výšky vhodnej na zrezávanie. Petržlenovú vŕňať získavame z koreňov založených do debničky husto vedľa seba a pravidelne zvlažovaných. Listový zeler získavame z buliev presadených do črepníkov. Vŕňať môžeme zrezávať až do apríla.

Ovocinári

majú aj v zime prácu. Napr. za bezmrazých dní treba dokončiť kopanie jám pre jarné sadenie stromkov a krov, ošetriť kompostovisko, rezať vrúbale a

koncom mesiaca robiť postreky proti škodcom. Stromy natierame 20 % vápenným mliekom s pridávkom drevného popola alebo 2-3 % modrej skalice, čo pomáha ničiť machy a lišajníky. Kontrolujeme stav oplotenia, chráničov stromov, uskladneného ovocia, ktoré zbytočne neberieme do rúk, vetráme a dbame o správnu vlhkosť v skladoch (85-90 %). Je už čas rezať vrúbale na jarné štepenie, najprv kôstkovín, neskôr jadrovín, a ukladať v debničkách s pieskom v chladných miestnostiach. Môžeme tiež robiť zimné postreky proti škodcom na všetkých stromoch a kroh.

Chovatelia

Sliepkam ráno a večer predĺžujeme deň umelým osvetlením. Vďaka tomu môžu konzumovať toľko, koľko v lete a udržať znásku na úrovni letných dní. Do večernej kŕmnej dávky pridávame trochu zrnovín. Husi, najmä staršie, sa už začínajú páriť, preto ich dennú kŕmnu dávku obohacujeme ovsom do výšky 80 g. Okrem toho je dobre dávať strúhanú mrkvu na udržanie hladiny vitamínu A v organizme, bez ktorého by bola oplodnenosť vajec nízka. Ustajňujeme ich v osobitných chlievoch, oddelene od ostatných drobných

zvierat. Vajcia znášajú do pripravených hniezd, preto nie je žiaduce, aby do chlievov mali prístup iné zvieratá.

Včelári

December je často už druhý mesiac, ktorý prináša sneh a teplota klesá pod nulu. Vo včelnici je relatívny pokoj. Včelstvá sa už definitívne stiahli do zimného chumáča. Len tichý pravidelný šelest prezrádza, že včelstvo žije. Práca vo včelnici sa skončila. Občas však treba prejsť obdaleč úľov a presvedčiť sa, či prudké vetry nezhodili striešku alebo dokonca neprevrátili úľ. Včelstvo počas zimovania požíva minimálne množstvo potravy a svoje životné prejavy znižuje na minimum. Avšak najmenšie vyrušenie spôsobuje v chumáči rozruch, zvýšenie trávenia potravy a vyššiu výrobu tepla. Včeli chumáč sa uvoľňuje a včely sa rozliezajú po plástoch. Tým sa vysiľujú, ich organizmus sa zbytočne namáha, čo skracuje ich život. Z väčšieho množstva strávenej potravy zostáva viac nestraviteľných látok, ktoré zafazujú výkalový vak včiel a sú príčinou chorôb. Včely najlepšie zimujú v chladnejšom, ale suchom prostredí. Neusilujú sa vyhrievať celý priestor úľa, ale len chumáč. Z jeho povrchu do okolitého priestoru vyžaruje len toľko tepla, koľko je schopné vyžarovať akékoľvek teleso, ktoré má na povrchu konštantnú teplotu okolo +7°C. (jš)

ZBIERAME BYLINY

Hoci v zimných mesiacoch bylinky nezbierame, spomenieme dnes **benedikt lekársky** (lat. *Cnicus benedictus L.*), jednorčnú zaujímavú pestovanú rastlinu, ktorá u nás divo nerastie. Pochádza z Ázie a východného stredomoria. Dosaahuje výšku 50 cm, má žlté kvety, miluje vlhko a svetlo a dobre rastie v pôde s dostatočným obsahom vápna. Na liečebné účely sa zbiera vŕňať, ktorú možno sušiť v dobre vetraných miestnostiach alebo v sušiarňach. Možno ju zbierať niekoľkokrát ročne, prvýkrát v júni, krátko pred kvitnutím. Rastlina obsahuje silicu, triesloviny, sliz, soli draslíka, magnézia a vápnika, vitamín B, kyselinu nikotínovu a pod.

Rastlina má mnoho dobrých vlastností. Pôsobí ako posilňujúci, ale aj protizápalový prostriedok, ako liek podporujúci trávenie a chuť do jedla, utišuje krvácanie a má antibakteriálny účinok. Možno ním liečiť napr. Bangovu chorobu, čiže nákažlivý potrat, ktorá sa zo zvierat prenáša na človeka. Prejavuje sa vlnivou horúčkou, bolestami po celom tele a silným poteníom. Benedikt je schopný liečiť aj infekčné choroby. Ľudová medicína využíva benedikt aj na povzbudenie nervovej činnosti, ako močopudný prostriedok, pri reumatických ochoreniamach a vôbec ako prostriedok ovplyvňujúci látkovú premenu. Čerstvá šťava urýchľuje hojenie rán. Vnútorné benedikt užívame vo forme odvaru, a to 0,5 – 2,5 g sušenej rastliny denne vo 2 šálkach čaju. Veľmi dôležité je správne dávkovanie. Pri malých dávkach benedikt zlepšuje

činnosť žalúdku a povzbudzuje chuť do jedla, ale väčšie dávy sú škodlivé, čo sa prejavuje žalúdočnými fažkosťami, ba nezriedka i zvracaním. V Maďarsku používajú benedikt aj na liečenie žltáčky. (jš)

Vianoce na Orave

O osobitnej príťažlivosti vianočných chvíľ niet pochýb. Na Vianoce sa výrazne menili nielen dni, ale aj polden, vari každá hodina dňa mala osobitnú tvár.

Ich príchod bolo cítiť niekoľko dní, ba až týžňov predtým, ako sa skutočne začali. Veď kol'ko len vecí sa mu-selo pripraviť pre rodinu, čo všetko sa naokladalo, aby pri štedrovečernom stole zavládla radosť.

- Mamo, veď nám dajte! – žobronili deti, keď sa kúpili sušené slivky či hrušky.

- To na Vianoce! – znala odpoveď.

V sýpke bola nenačatá geletka bryndze utlačenej tak, že sa do nej nedala ani lyžica zaboriť.

- Mamo, z tej trocha odštipnite! . . .

- To len na Vianoce načneme, - vyhŕklo neúprosne z matere.

- Jabĺčko nám dajte! – skúšalo dieťa obmäcktiť znova kohosi.

- Potom, na Vianoce . . . odtrhnem ti zo stromčeka, - presvedčali rodičia svoje deti.

- Všetko iba potom, potom . . . – sklamane sa špúlili detské ústa. A hned' nato v ich očiach tá známa, každý rok sa opakujúca túžba: - Keby už tu boli! Ako sa ich len dočkať?

Tie však prichádzali pomaly. Najprv sa zastavili v humne, kde sa pripravoval krm pre statok, aby bolo menej roboty cez sviatky. Vianočné ovzdušie sa rozhostilo vo dvore, keď sa v nôm objavil čerstvo odťatý stromček a nakoniec sa nastahovalo do komory, pitvora a kuchyne. A práve tam sa našlo všetko, čo sa odkladalo dlho predtým: našetrená múka, ktorej na Orave nikdy nebolo nazvyš, sušené ovocie, lekvár do pečiva i na halušky, pohárik medu na oblátky. No a mast na vyprážanie šišiek. Aspoň na tento čas prikúpili aj jablká, do flašky sa odložilo čosi sladkého vína. Pre starého otca mať utúlila páleného. Na štedrovečernú hostinu tento trúnok ešte osobitne prihriala a pripravila.

V Dohviezdný deň, teda od ranných hodín až do večernej hostiny sa však jedlo málo, celodenná strava boli suché, neomostené zemiaky a kapustnica.

- Deti, nejedzte veľá, na večeru uvidíte zlatú hviezdu na pôjde! – opakúvali rok čo rok matere, len aby po jedle bažiace deťurence do večera všetko nerozchytali.

Na dolnej Orave zas pripomívali: - Ak vydržíte bez jedenia do tmy, zazriete zlatého pavúka na stene. Pred vašimi očami bude priasť zlaté nite . . . - Inde zas po celodennej odopieraní jedla mohli vrah zbadať zlaté vtáča, ba aj zlaté prasiatko.

V rokoch nášho detstva sa žilo skromne, o prejedaní nemohlo byť ani reči. Akákoľvek odrobiňôčka, čo ostala na vianočnom stole, sa zmietla a odložila. A keď ochorel statok alebo ak krava tratila mlieko, s vianočnými zvyškami sa okiadalo, odrobinky sa sypali na žeravé uhlie. Dym z nich mal zahnať každé zlo.

Vianoce, to bol aj čas spevu. Na Štedrý večer sa rozospieval vari každý. A vinšovalo sa . . . S vinšovačkami sa začalo už zrána. Dobrým žičeniam nebolo konca-kraja od rána do polnoci. S vinšami chodili deti a mládež aj na druhý deň. No ešte prv, ako došli prví vinšovníci, zašiel niekto z rodiny po vodu, a keď sa vrátil s plnou nádobou, gazda – zvyčajne otec – hodil do nej peniaz a zavinšoval: - Vstúpila vodička do domu tento deň, prv vodička než oheň . . . Buď všetkým pochválen!

Nato sa zapálila lampa a peniaz dostal ten, čo doniesol vodu z potoka. Kto sa vtedy umyl v tejto vode, bol zdravý ako orech. Všetky izby sa vodou vykropili. V dome malo byť po nej do roka príjemné ovzdušie, mala zaháňať choroby. Chlapci a dievčatá pobehúvali po ulici z domu do domu, podávali si kľučky. Svet bol naplnený radosťou. Vinšovníci prichádzali aj na Starý a Nový rok.

(Z knihy: Čítanka pre 4. roč. základných škôl, SPN, Bratislava 1997.)

BORIS DROPPA

Medová koleda

*Spievam vám koledu,
padla mi do medu,
kvapka medu sladká,
kvapká z nej a kvapká.
Spievam vám koledu,
padla mi do medu.
Vnuci, dedko, babka,
každý rád med papká.
Spievam vám koledu,
padla mi do medu.
Sú u nej sladké vinše!
Chcete azda inšie?*

MAĽUJTE SO ŽIVOTOM

Milé deti, prišli dlho očkávané vianočné sviatky a s nimi sa možno splnia aj niektoré z vašich priani. Na obrázku máte Janka a Marienku, ktorí si rozbalujú svoju vianočnú nádielku. Obrázok pekne vyfarbrite a pošlite k nám do redakcie. Najkrajšie práce odmeníme slovenskými knihami. Z posledných prác sme vyžrebovali: Moniku Novákovú z Jurgova a Evu Chalupkovú z Novej Belej.

LUDMILA PODJAVORINSKÁ SLOVENSKÁ CHALÚPKA

Chalúpočka rodná,
v sviežej hore skrytá,
st'a by si mi bola
k srdcu zlatom vitá.

Lúbim si t'a, l'úbim,
hoc niet v tebe zdoby –
neviem ani sama,
čo t'a drahou robí.

Chalúpočka rodná,
kútik sveta prostý,

nekrášli t'a zlato,
nezdobia t'a skvosty.

Mal'ovanie iba,
čo ti pestri stienku,
a krčiažok kvetný,
muškát na okienku.

Predsa z teba šťastie
rovno k duši veje:
ved' reč v tebe sladká,
slovenčina zneje.

VESELO SO ŽIVOTOM

Hodina zemepisu v maďarskej škole:

- Lászlo, pozri na glóbus a povedz mi, čo je to os?
- Os... , to je taký veľký, páskovaný much!

* * *

Havária lietadla. Pošlú ta vyšetríť dvoch policajtov. Prídu na miesto, obzerajú si trosky. Prvý sa ozve:

- No, páni, myslím, že mu odpadla vrtuľa.
- Druhý na to:
- Ale netrep, však toto je prúdové lietadlo.

A ja som z Oravy debnar

Ludová

Veselo

A ja som z O-ra - vy deb-nár, a ja t'a diev-čat-ko ne-znám!
Vez-mem si po-bi - jač, klieš-te, poj-dem ja van-dro-vať eš - te.

2. Ked' ma ty, dievčatko, nechceš,
hl'adaj si šuhajka, kde chceš;
/: ja si len za vŕstek zájdem,
tam si ja dievčatko nájdem!:/

A ten prvý to uzavrie:

- Potom je to jasné, vypli mu prúd.

* * *

Príde kohút do pôrodnice a sestrička vraví:

- Blahoželám, je to vajce.

* * *

Ide had na bicykli a stretne žabu. Žaba sa ho pýta:

- Had, ako môžeš chodiť na bicykli, ked' nemáš nohy?

Had chapavo pozrel na žabu a SPADOL!!!

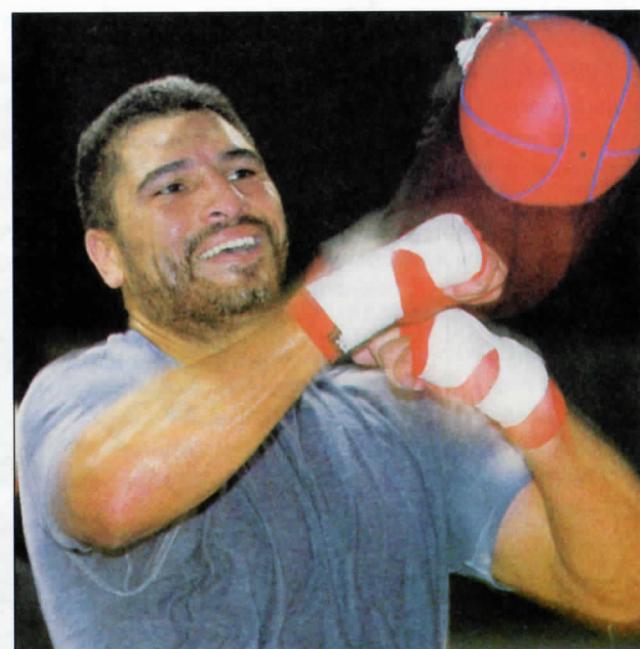
MAJSTER PÄSTÍ

Kedv v r. 2001 zvíťazil v Las Vegas nad Evanderom Holyfieldom a stal sa prvým latinskoamerickým pästiariským majstrom sveta v najtažnej hmotnostnej kategórii, ľudia v jeho vlasti, Portoriku, priam šaleli od šťastia. John Ruiz, lebo oňom je dnes reč, býva sice v USA, kde sa narodil, ale jeho korene sú v Sabana Grande, kde strávil detstvo. Tam napokon býva dodnes jeho matka. Preto nie div, že ju navštívil už pár dni po vybojovaní majstrovskeho titulu. Kedv priletel do hlavného portorického mesta San Juan, vitali ho ako doma. Akoby aj nie, ved sa dostal do galérie veľkých portorických majstrov pästí – Felisa „Tito“ Trinidadu, Johna Molinu, Orlando Fernandeza, Aleksa „El Nene“ Sanchezu a ďalšich. Kedv si sadal do pozlatenej limuzíny, pozdravovalo ho vyše sto tisíc fanúšikov. Tak bolo na celej ceste do Sabana Grande. Cesta, ktorá za normálnych podmienok trvá necelé dve hodiny, sa tentoraz predĺžila na deväť. Dokonca v maličkom mestečku jeho detstva ho vítal 20 tis. obdivovateľov.

Majstrom sveta mohol zostať už po prvom súboji s Holyfieldom, ku ktorému došlo v r. 2000, taktiež v Las Vegas. Bol v nôm oveľa lepším a účinnejším pästiarom, lenže rozhadcovia nemohli uveriť, že štvornásobný majster sveta môže prehrať. – *Rozhadcovia ma jednoducho okrádli, -* povedal neskôr Ruiz. – *Nás súboj som kontroloval od začiatku do konca. Nedal som sa vyprovokovať, kedv Holyfield udieral do mňa lakovami a hlavou...*

S Holyfieldom bojoval Ruiz trikrát. Posledný zápas sa mal uskutočniť v Číne, avšak Ruizov úraz zmenil tieto plány, takže nakoniec bojovali vo Foxwoods Casino Resort v Mashantucket v štáte Connecticut. Starý majster sa sice snažil urobiť všetko, aby mu vzal majstrovský pás organizácie WBA, ale sa mu to nepodarilo. Rozhadcovia sa dohodli na remíze, čo znamenalo, že majstrom sveta zostal naďalej John Ruiz.

Počas svojej dlhej kariéry prehral len päť súbojov, v tom raz knokautom. Pred siedmimi rokmi ho totiž Novozélandan

David Tua zrazil prvým úderom na zem. Táto prehra ho bolí dodnes, podobne ako porážka s Royom Jonesom jr. Stratil v nej titul, ktorý neskôr opäť získal po víťazstve nad Hasimom Rahamanom.

Aby majstrovský titul zachoval, musel si v tomto roku zmerať sily s vyzývateľom, poľským pästiarom Andrzejom Gołotom. Boj sa uskutočnil 13. novembra t.r. v známej newyorskej Madison Square Garden. Kedže Gołota urobil v posledných rokoch veľký pokrok, mal šance na úspech. Ich súboj bol veľmi vyrovnaný a Gołota dokonca zrazil raz Portoričana na zem. Žiaľ, ani to nepomohlo, takže nakoniec zvíťazil tesne na body John Ruiz a obhájil majstrovský titul. Kedže je už v rokoch dosť pokročilý, nevedno, či sa nevzdá aktívnej činnosti. A Gołota? Najprv sice hovoril, že zavesí rukavice na klinec, ale neskôr poznamenal, že si všetko ešte raz premysli. (jš)

Hviezdy svetovej estrády

RENEE OLSTEAD

Je to jedna z najmladších predstaviteľiek novej vlny amerických spevákov. Má iba 14 rokov a objavil ju známy producent a skladateľ David Foster, ktorý už skôr našiel celý rad mladých speváckych talentov, akými o.i. sú Josh Groban, Michael Bublé a ďalší.

Je zaujímavé, že záujem Renee o spievanie povzbudilo rádio, ktoré rada počúvala a spolu s ním aj začala spievať. Jej prvým kontaktom so scénou boli školské divadielka a víťazstvá v miestnych súťažiach mladých talentov. Čoskoro si ju všimlo Hollywood a ponúklo jej niekoľko filmových úloh, v tom o.i. vo filme *End of Days* (s Arnoldom Schwarzeneggerom) a v televíznom

seriáli CBS *Still Standing*, kvôli ktorému sa musela prestaňovať do Los Angeles. Vo voľnom čase vystupovala s džezovými skupinami v kluboch The Madison a The Derby. Práve tam si ju

všimol spomínany D. Foster, ktorý jej navrhol nahrať samostatný album nazvaný *Renee Olstead*. Hneď sa stal veľkou senzáciou v USA a teraz aj v Európe. Prameňom jeho úspechu sú jej pôvodne, prekvapivo vyspelé interpretácie, no a kryštalicky čistý hlas, prirodzenosť a veľká sloboda spievania. Kedv navyše spomenieme perfektné Fosterove svingujúce aranžácie, nečudo, že viaceré skladby z tohto albumu sa dostali na

listinu najväčších hitov. Sám album otvára zároveň zoznam najlepších tohorčích debutov. Je takmer isté, že o nej ešte neraz počujeme. (jš)

Vianočný obrus

UČÍME SA VYŠÍVAŤ

Veľkosť: priemer 71 cm,

Materiál: biely tesilan podľa rozmeru modelu, vyšívacia priadza mulinka, vyšívame dvoma vláknenami – farby: biela 001/1, červená 328/334, zelená 666/246, melírovaná zelená 625/1215, zlatá niť – vyšívame s niťou dvojmo,

Techniky: plný, stonkový, retiazkový a krúžkovací steh,

Pracovný postup: Tesilan vyperieme v horúcej vode, aby sa vyzrážal, po uschnutí ho vyžehlíme. Nanesieme vzor. Okraje obrusu predšíjeme dvakrát predným stehom červenou mulinkou, potom ich vyšijeme krúžkovacím stehom červenou mulinkou. Krúžkovacím stehom vyšijeme sviečky červenou, okraj veľkého zeleného listu pri vyšívke richelieu zelenou, listy po okrajoch sviečok bielou a časť vzoru richelieu bielou mulinkou – kontúry týchto vzorov predšíjeme dvakrát predným stehom zodpovedajúcimi farbami. Plným stehom vyšijeme lístky imela melírovanou zelenou, bobuli'ky a kvietky bielou, veľké listy zelenou, hlavičky makovíc, vnútro plameňa a kvapky vosku na sviečkach červenou mulinkou, drobné lístky zlatou niťou. Stonkovým stehom vyšijeme stonky imela melírovanou zelenou, čiarky vo vnútri sviečok a stopky makovíc červenou mulinkou, stonky s drobnými lístkami a žilkovanie listov zlatou niťou. Stonkovým stehom zlatou niťou obšíjeme červený plameň sviečky. Bielu mulinkou husto obšíjeme stílpiky. V strede obrusu vyznačíme kruh o priemere 19 cm a po jeho obvode vyšijeme červenou mulinkou plným stehom krúžky o priemere 7 mm vo vzdialenosťach 3 mm od seba. Hotový obrus vyperieme a naškrobíme, po vyschnutí prežehlíme z rubovej strany cez vlhké plátno. Nakoniec z rubovej strany opatrnne vystrihneme vzor, dávame pozor, aby sme neprestrihli vyšité stílpiky. Potom obrus ešte raz prežehlíme.

(Podľa Katarínky – Ručné práce č. 2/2003)

e-mail: zivot@tsp.org.pl

ČO NA OBED?

KAPOR NA MODRO. 600 g kapra, 60 g koreňovej zeleniny, 20 g cibule, 40 g masla, voda, soľ, celé čierne korenie, ocot.

Kapra očistíme od šupín a odrezeme mu hlavu a plutvy. Bricho opatrne rozrežeme, vyberieme vnútornosť, oplákneme vodou, pokrájame na dávky a necháme asi štvrt hodiny stáť. Do posolenej a okyslenej vody pridáme zeleninu a cibulu pokrájané na plátky, čierne korenie, všetko spolu povaríme, pridáme pokrájaného kapra a povaríme asi 5 minút. Uvareného kapra necháme vo vode asi 5 minút, potom ho vyberieme a polejeme rozpusteným maslom. Podávame so zemiakovou kašou a citrónovou bud holandskou omáčkou.

MORIAK NA SLANINE. 1,5 kg moriaka, 80 g údenej slaniny, 40 g masti, 40 g cibule, 15 g hladkej múky.

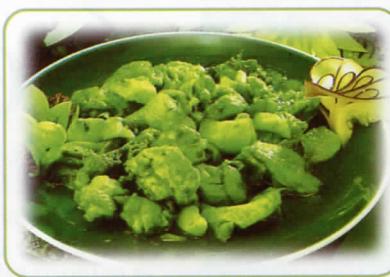
Asi polovicu menšieho moriaka popretahujeme údenou slaninou, posolíme a dáme na pekáč. Na masti oprážime postrúhanú cibuľu, nalejeme ju na moriaka, trošku podlejeme vodou, prikryjeme a dusíme. Keď je moriak skoro mäkký, v rúre ho upečieme do červena. Upečeného vyberieme, šťavu zaprášime mukou, popražíme, rozriedime vodou, povaríme a precedíme na rozkrájaného moriaka. Podávame s ryžou alebo zemiakmi a uhorkou bud šalátom.

KRÉMOVÁ POLIEVKA ZO ZEMIAKOV. 400 g zemiakov, 20 g masla, 20 g hladkej múky, 2 dl mlieka, 1 žltok, voda, soľ.

Očistené a pokrájané zemiaky vložíme do vriacej vody a varíme. Z masla a múky pripravíme bledú zápražku, zalejeme ju vodou, osolíme, pridáme k zemiakom a spolu povaríme. Polievku pretrieme cez sito a do hotovej pridáme žltok rozmiešany v mlieku. Polievku so žltkom nevaríme, lebo sa zráža.

ŠALÁTY

OVOCNÝ ŠALÁT. 150 g jabĺk, 150 g hrušiek, 150 g sliviek, 150 g

hrozna, 60 g práškového cukru, šťava z $\frac{1}{2}$ citróna, 1 dl šlaháčky.

Citrónovú šťavu dáme do hlbšej sklenej misy. Zrelé jablká a hrušky olúpeme, pokrájame na tenšie plátky do citrónovej šťavy a premiešame. Potom pridáme 50 g cukru, pokrájané vykôstkovane sливky a obraté zrelé ružové hrozno. Zlátku premiešame a vrch ozdobíme smotanou ušľahačou so zvyškom cukru. Šalát podávame dobre schladený. (ovocné šaláty môžeme pripraviť z rozličných druhov ovocia, napr. aj z jahôd, pomarančov, banánov, ananásu, broskvň a pod).

MÚČNIKY

VIANOČKA. 900 g polohrubej múky, 200 g masla, muškátový oriešok, citrónová alebo pomarančová kôra, soľ, vanilínový cukor, 150 g práškového cukru, 5 dl mlieka, 40 g droždia, 4 žltky, 100 g olúpaných mandlí, 100 g hroznienok, 30 g masla a 30 g hrubej múky na vymästenie a vysypanie plechu, 1 vajce na potretie, 50 g olúpaných mandlí a vanilínový cukor.

Do múky rozsekáme maslo, pridáme trochu postrúhaného muškátového orieška, postrúhanú citrónovú alebo pomarančovú kôru, trocha soli, vanilínový a práškový cukor, vykysnutý kvások, žltky a s vlažným mliekom vypracujeme cesto, ktoré necháme na teplom mieste vykysnúť. Vykysnuté cesto vyklopíme na pomúčenú dosku, primiešame olúpané mandle posekané nahrubo, očistené hroznienka a dobre vypracujeme. Z cesta upletieme jednu veľkú bud dve menšie vianočky, preložíme na plech vymästený maslom a vysypaný mukou a znova necháme kysnúť. Dobre vykysnutú vianočku potrieme rozšľahaným vajcom, posypejme olúpanými mandľami posekanými nahrubo a v dobre vyhriatej rúre upečieme. Upečenú posypejme vanilínovým cukrom.

KOMPLIKACIE
Z MLEKIEM U KRÓW

Brak mleka. Nieraz, mimo pravidłowego porodu i urodzenia zdrowego cielęcia, krowa nie daje mleka albo daje go bardzo mało. Najczęściej zdarza się to u pierwastek. Przyczyny tego schorzenia mogą być różne – złe żywienie krowy jeszcze we wczesnej młodości lub też podczas ciąży, niedostateczne zwinięcie wymienia, zwłaszcza u zbyt wcześnie zacielonej krowy. Jeżeli wymię jest zbyt mięsiste lub otłuszczone, to wydzielenie mleka jest także zbyt słabe a wymię w takich wypadkach jest bardzo małe.

Postępowanie w przypadkach braku lub zbyt małej ilości mleka jest uzależnione od przyczyny. Przede wszystkim należy zwierzęciu dawać pasze mlekopędne, jak poidła z mąki i siemienia Indianego, lub z otrąb pszennych, śrutę zbożową itp. Należy również kilka razy dziennie masować wymię i lekko w nie wcierać spirytus kamforowy. Jeżeli zabiegi te nie pomagają, trzeba udać się do lekarza, który ustali przyczynę i doradzi, czy w ogóle warto taką krowę leczyć.

Zatrzymanie mleka. Występuje przeważnie u krów płochliwych, nerwowych, lub wtedy, gdy dojenie sprawia ból. Mleko zostaje zatrzymane w jednej ćwiartce lub w całym wymieniu. Postępowanie uzależnione jest od przyczyny zatrzymania mleka. Przede wszystkim nie wolno takiej krowy bić, ani krzyżować na nią i w ogóle hałasować w oborze, zwłaszcza w czasie dojenia. Krowy takie muszą być dojone zawsze o tej samej godzinie. Przed dojeniem masuje się wymię, zaczynając od tyłu i przechodząc stopniowo do przodu. Masuje się prawidłowo od góry do dołu. Dość należy dokładnie tak, aby nie sprawiać krowie bólu, najlepiej przez piaskowanie. Osmykiwanie i kciukowanie sprawiają zwierzęciu wiele bólu. Po skończeniu dojenia trzeba jeszcze raz wymasować podstawę wymienia, aby móc zdołać resztę mleka.

Prawnik

PRACA KOBIETY W CIAŻY

Mlekotok. Schorzenie to polega na stałym wyciekaniu mleka, zazwyczaj kroplami, wskutek schorzenia mięśnia zamkającego ujście strzyka. Całkowite wyleczenie tego schorzenia jest w zasadzie niemożliwe. Można oczywiście próbować na taki strzyk zakładać opaskę gumową, niezbyt silnie uciskającą – w przeciwnym bowiem wypadku może nastąpić obumarcie tkanek – lub też zmniejszyć otwór strzyka operacyjnie.

BRUCELLOZA ŚWIŃ

Pytają o to czytelnicy, czy choroba ta atakuje nie tylko krowy, ale również świnie. Otóż tak. Brucellosa jest chorobą zaraźliwą (zwana inaczej zakaźnym ronieniem), atakującą oprócz krów także inne zwierzęta, a między nimi i świnie. Objawem choroby są liczne poronienia nie donoszonych płodów a u samców – silne opuchnięcie (zapalenie) jąder. Prócz tego może wystąpić zapalenie stawów. Świnie najczęściej zarażają się od chorych krów przez picie zakażonego mleka lub bezpośrednio przez przebywanie we wspólnym pomieszczeniu ze zwierzętami chorymi. Brucellosa u zwierząt ma raczej przebieg łagodny (odwrotnie jak u ludzi) i często stwierdza się ją dopiero po zbadaniu krwi.

Chore na brucellose maciory i knury należy wyłączyć z hodowli i przeznaczyć na tucz. Aby zapobiegać tej chorobie, należy chlew utrzymywać w należytej czystości i przeprowadzać okresowe odkażanie. Przede wszystkim nie wolno dopuszczać, aby choroba została zawlekczona do gospodarstwa. W tym celu zakupuje się zwierzęta tam, gdzie wiadomo, że nie ma chorób zaraźliwych. Nowo zakupione zwierzęta przetrzymuje się w oddzielnym pomieszczeniu przez około 30 dni i nie wpuszcza się ich do ogólnego chlewu, dopóki nie ma się pewności, że są całkowicie zdrowe.

Jeżeli kobieta zajdzie w ciążę a wykonuje pracę szczególnie uciążliwą lub szkodliwą, pracodawca musi powierzyć jej inne obowiązki. Kobieta w ciąży nie może pracować dłużej niż 3 godziny w pozycji stojącej i więcej niż 4 godziny dziennie przy komputerze. Nie może też podnosić i przenosić ciężarów o masie większej niż 3 kilogramy (w pracy stałej) i 5 kilogramów przy pracy dorywczej (do czterech razy na godzinę). Nie wolno jej pracować w wymuszonym rytmie pracy (np. przy taśmie produkcyjnej), na wysokość (np. na pomoście), w miejscu, gdzie występują nagłe zmiany temperatury powietrza (przekraczające 15 stopni C) lub w miejscu, gdzie istnieje ryzyko zakażenia.

Kobieta w ciąży nie może pracować w nocy i w godzinach nadliczbowych (nawet gdy się na to zgadza). Może natomiast, jeśli chce, wyjeżdżać w delegacje albo pracować w systemie tzw. przerywanego czasu pracy (w środku dnia jest dłuża przerwa, po czym wraca się do pracy). Jednak może się też na to nie zgodzić i nie ponosi za to żadnych konsekwencji. Jeśli pracodawca nie może powierzyć pracownicy w ciąży innych obowiązków, zwalnia ją z obowiązku świadczenia pracy. Takie zwolnienie nie oznacza jednak zerwania umowy o pracę. Polega ono na tym, że kobieta nie przychodzi do pracy, lecz dostaje dotychczasową pensję.

Kobieta w ciąży może zaproponować pracodawcy indywidualne godziny pracy. Oznacza to, że może ustalić, iż będzie przychodziła do pracy później i później wychodziła. Pracodawca zobowiązany jest udzielić jej wolnego, gdy musi ona pojechać na badania przepisane przez lekarza. Otrzymuje za ten czas normalne wynagrodzenie.

CO TO JEST HIPOTEKA?

Wielu czytelników interesuje się tym tematem pytając, czy to to samo

co księga wieczysta. Odpowiadamy zatem, że księga wieczysta to dokument opisujący jakąś nieruchomości. Zakłada się ją w sądzie wieczysto-księgowym. Księga wieczysta składa się z czterech działów. Pierwszy z nich to informacje dotyczące oznaczenia nieruchomości (położenie, adres, rodzaj nieruchomości). W drugim dziale opisany jest właściciel (osoba fizyczna lub spółdzielnia). Dział trzeci to ciężary i ograniczenia, np. wpisy praw i roszczeń wynikających z umowy o wybudowaniu budynku itp. Natomiast dział czwarty księgi wieczystej to właśnie hipoteka, czyli informacje, na jaką kwotę jest nieruchomości obciążona, na czą rzec (np. jaki bank udzielił kredytu) itp. Aby założyć księgę wieczystą, potrzebny jest akt notarialny oraz dokumenty potwierdzające otrzymanie kredytu.

EURES A PRACA

EURES to sieć urzędów pracy krajów Unii Europejskiej oraz Szwajcarii, obejmująca od 1. maja 2004 r. także polskie urzędy pracy. Dzięki temu możemy szukać ofert pracy, w tym również dorywczej i sezonowej, w krajach Unii Europejskiej. Możemy to robić bezpośrednio w powiatowych urzędach pracy lub przez internetowy serwis urzędów pracy: www.praca.gov.pl.

Rzetelność pracodawców zamieszczających oferty pracy jest sprawdzana przez regionalnych asystentów EURES (działających przy urzędach pracy), co pozwala na ograniczenie na minimum ryzyka nieuczciwości. Możliwe jest także zarejestrowanie własnej kandydatury w Bazie CV (życiorysów zawodowych), która będzie dostępna dla pracodawców poszukujących pracowników. Informacje zapisywane są po angielsku, niemiecku i francusku. (jš)

Hviezdy o nás

VÁHY (24.9.-23.10.)

Spočiatku ti bude priať štastie – v práci i osobnom živote. V polovici mesiaca životná krvka poklesne, ale len nakrátko. Blížiace sa sviatky ti pomôžu prekonať depresiu a predvianočné prípravy a zhon ti urobia ozajstnú radosť.

ŠKORPIÓN (24.10.-22.11.)

Nebude to dobré obdobie pre cesty a podnikanie. Bud' opatrný. Nie je vylúčené, že niekto bude proti tebe vystupovať a tvoj zdravotný stav sa začne zhoršovať.. Venuj mu väčšiu pozornosť a radu hľadaj u osvedčených priateľov.

STRELEC (23.11.-21.12.)

Čakajú ťa prekážky, bolestné skúšky, závisť a prejavy nepriateľstva. Nezhadzuj všetko na iných. Pouvažuj, či aj ty nie si na vňe svojím nekompromisným postojom. Možno stačí zmeniť svoj postoj a konanie, aby sa všetko zmenilo na lepšie. (js)

KOZOROŽEC (22.12.-20.1.)

Stúpne tvoja energia a podnikavosť. Viacerí kozorožci sa budú tešiť úspechu na pracovisku. Zlepší sa tiež ich finančná situácia, ba budú mať aj štastie v láske a spoločenskom živote, ktorý bude veľmi pestrý. Len pozor na alkohol!

VODNÁR (21.1.-18.2.)

Blížia sa priaznivé dni pre väčšinu vodnárov. Mladým prinesú štastie v láske, starším – vdovám a vdovcom, šancu získať partnera pre ďalší život. Práca sa bude daríť, len v polovici mesiaca príde pári kritických dní. Cesty odložte na neskôr.

RYBY (19.2.-20.3.)

Dni bohaté na udalosti, najmä v 1. polovici mesiaca. Niektoré ryby vymenia byť alebo aspoň nábytok. V 2. polovici mesiaca im hrozí úraz alebo vôbec zhoršenie zdravotného stavu. Je to obdobie nepriaznivé aj na cestovanie.

BARAN (21.3.-20.4.)

Práca a jej výsledky ťa budú tešiť a pomôžu urovnatiť aj finančnú situáciu. Krátka dovolenka bude vydarená – stretnieš príjemnú spoločnosť a dobre si oddychneš. Koncom mesiaca ťa čaká ľahšia nemoc – prechladnutie budžalúdočné ťažkosti.

BÝK (21.4.-20.5.)

Nadídu, najmä na začiatku mesiaca, kritické dni, ba aj konflikt so spolupracovníkmi, čo sa odrazí i na rodinnom živote. Snaž sa ovládať, nedávať najavo zlú náladu, v opačnom prípade pokaziš sviatky nielen sebe, ale aj iným.

BLÍŽENCI (21.5.-21.6.)

Pociťuješ akúsi nechuť k práci a lenivosť. Ak dovolíš, aby ťa sklon k ničnerobeniu príliš ovládol, neskôr ho bude ťažko prekonať. Premôž sa, práve teraz môžeš ukázať, čo vieš a dokážeš a získať aj uznanie predstavených.

RAK (22.6.-22.7.)

Na pracovisku nastanú nevelké zmeny k lepšiemu, čo ťa upokojí. Môžeš teda prežiť pokojný mesiac so svätinkami v rodinnom kruhu. Čaká ťa menšia výhra alebo iné neočakávané príjmy, ktoré sa ti pred svätinkami veľmi zídu.

LEV (23.7.-23.8.)

Bude to vcelku dobrý mesiac. Prinesie mnoho dobrej vôle, energie, úspech v riešení problémov, ba aj v spoločenskom živote. Nenáhli sa s roz hodnutiami. Len rozvaha a dobre pre myšlené riešenia ti môžu priniesť úspech.

PANNA (24.8.-23.9.)

Čakajú ťa kritické dni. V rodine i medzi priateľmi dôjde k drobným nedorozumeniam. Ľahko ich prekonáš, keď zachováš pokoj a rozvahu. Budú to priaznivé dni pre spoločenský život, kde môžeš zabudnúť na svoje starosti.

NÁŠ TEST

Máte rada samotu?

- Keď si pomyslíte, že budete musieť sama tráviť večer alebo popoludnie, zmocní sa vás úzkosť?
- Keď ste sama doma, musíte vždy maškrtiť?
- Máte nejakého koníčka, ktorému sa môžete venovať iba sama?
- Keď sa nudíte alebo vás čaká voľačo neprijemné, idete si radšej pospať?
- Naplánujete si niekedy voľný čas iba pre seba?
- Rada telefongujete, i keď nemáte zvláštny dôvod?
- Napísali ste už niekedy poviedku alebo básne, ktorú ste však nikomu neukázali?
- Celkove ste spokojná so svojou pracou, bytom alebo štúdiom?
- Ste mrzutá, keď musíte ísť sama na služobnú cestu, či nákupy?
- Rada počúvate nahlas televíziu alebo rádio?

VYHODNOTENIE

Správne odpovede na jednotlivé otázky sú: 1 – nie, 2 – nie, 3 – áno, 4 – nie, 5 – áno, 6 – nie, 7 – áno, 8 – áno, 9 – nie, 10 – nie.

8-10 správnych odpovedí: Nechýba vám dostať sebaďôvery a rada bývate sama. Ak ste však odpovedali na otázku č. 8 nie, budte opatrná, aby ste sa veľmi neizolovali od svojho okolia.

5-7 správnych odpovedí: Celkovo si vystačíte sama. Ak však budete často bez priateľov, môžete sa cítiť osamelá. Ako ste odpovedali na otázku č. 3? Ak nie, môžete práve v nej nájsť vylúštenie svojho problému.

2-4 správne odpovede: Samotu pociťujete ako príťaž. Vnútornú silu čerpáte zväčša od druhých ľudí. I keď by ste pravdepodobne mohli dobre vykonávať ťažkú prácu, v ktorej by ste boli v ustavičnom kontakte s mnohými ľuďmi, porozmyšľajte, či niekedy aj samota nemá svoje čaro. Písala si denník alebo čítať knihy pomáha: uvoľňuje napätie a upokojuje.

0-1 správna odpoved: Máte rada oslavu, vzruch, veselosť. Všade sa cítite dobre. Znepokojíte sa iba vtedy, ak ste odkázaná sama na seba. Každý deň sa pokúste byť niekoľko minút sama; cítajte, píšte, venujte sa obľúbenej činnosti. Týždenne zvyšujte tento čas a zistite, aké je to príjemné., keď človek môže byť raz iba sám sebou.

MENO VEŠTÍ

VIRGINIA – efektné, chytré, nenásytné a dravé meno. Pochádza často z mnohodetnej robotníckej rodiny bud pracujúcej inteligencie, v ktorej je viacej sestier ako bratov. Od najmladších rokov túži po láske a obdivu. Často vyhľadáva chlapčenskú spoločnosť. Plná temperamentu, veľmi skoro získava pohlavné skúsenosti. Brunetka bud tmavovláška, zriedkakedy tmavá blondínka. Máva čierne, zelené, sivé alebo hnedé oči. Je stredne vysoká, má peknú postavu, okrúhlú tvár, zmyselné ústa a... zanedbané zuby. Je veľmi šikovná a dokáže vybaviť každú záležitosť; tým je známa nielen v rodine, ale aj v okolí. V základnej a strednej škole sa učí len priemerne a nezriedka maturuje až potom, keď sa vydá. Zato skvele sa učí na vysokej škole. Býva dobrú

ošetrovateľkou, novinárkou a učiteľkou. Má nadanie pre spoločenské vedy a cudzie jazyky. Býva dobrú a uznanou pracovníčkou. Pre mužov, fajčenie a pod. sa často dostáva do sporov. Vydáva sa skoro, ale nie je príliš šťastná, keďže manžel si ju nevelmi váži. Vďaka tomu, že vie ľahko nadvázať známosti s mužmi, dostáva pomerne rýchlo vysoké a zodpovedné miesto, s ktorým spája veľké nádeje. Iné ženy ju nemajú rady, závidia jej a strpčujú život. Osud je pre Virgíniu dosť krutý a prenasleduje ju v podstate celý život. Žiarlivá na manžela musí stále bojať, aby ho udržala pri sebe. Duchaplná a efektívna k iným, pri manželovi je pokojná, tichá a poddajná. Máva najčastejšie jedno dieťa, dievča, ktoré sa na ňu veľmi ponáša. Nikdy nedosahuje väčší majetok, žije skromne a máva stále nejaké ťažkosti. Najšťastnejšie obdobie v jej živote je vo veku 18 – 35 rokov. Teší sa dobrému zdraviu a dožíva sa pomerne vysokého veku. (jš)

– Drahá, ako sa mám na ten večierok učesať? Nabok alebo dozadu?

Multimilionár sa zrazu chytí za srdce a namáhavo hovorí komorníkovi:

– Čo sa tak hlúpo pozeraš? Okamžite chod a kúp nejakú nemocnicu!

* * *

– Našla som si podnájom u jedného staršieho pána, hovorí študentka kolegyni.

– A koľko mu platíš?

– Na začiatku som mu platila dve tisícky, teraz však platí päťtisíc on mne.

* * *

Poľovník rozpráva príbeh z Afriky:
– Raz som musel spať v džungli, len tak pod holým nebom. Zrazu sa ku mne prikradol lev tak blízko, že som na krku cítil jeho dych...

– Fíha, a čo ste robili potom?

– Vyhrnul som si golier.

* * *

- Jurko, kde si nechal hodinky?
- Ale, tie vždy idú dopredu. Iste sú už dávno doma.

* * *

- Ako si sa cítil na tom domácom žure?
- Výborne, všetko prebiehalo hladko. Len na konci som vôbec nemohol zaspäť...
- A to prečo?
- Prečo, prečo... Prišiel manžel domácej panej, vulgárne mi vynadal a vyhodil ma z jej posteľ.

* * *

Babka zostala na starobu sama, a tak sa rozhodla, že si kúpi na potěšenie papagája. Predavač ju presviedča.

- Babka, kúpte si tohto, ten vie aj rozprávať.

Babka sa neveriacky prihovorí papagájovi:

- Tak čo, ty potvora, vieš rozprávať?
- Pravdaže viem, odpovie papagáj, a čo ty, ježibaba, vieš lietať?

* * *

Stretnú sa dvaja kamaráti:

- Prosím ťa, prečo sa prechádzas v takomto nečase pred panelákom?
- Moja manželka spieva a ja nechcem, aby si susedia mysleli, že ju bijem.

* * *

- Dedko, čo je to sex?
- Ak si dobre pamätám, tak to je niečo, čo sa datuje ešte do čias prvej republiky...

SNÁR

Veríte snom? Nie? Ani my neveríme, ale predsa každý z nás sa niekedy pozrie do snára, aj keď to pokladá za predsudok našich babičiek. Je to predsa zábava. A čo, keď sa vám dobrý sen splní? Tak teda, keď sa vám snívala:

- Lúka porastená trávou – šťastie, úspech, prospech; pokosená – čakajú ťa osudové udalosti; íšť cez ňu – pred tebou dobré vyhliadky; ležať na nej – príjemný, bezstarostný život; krásnu zelenú vidieť – vydarené, šťastné manželstvo.

- Lyžica, strieborná – niekto ťa pozve na obed.

- Mačka – čaká ťa sklamanie; byt nou pohrýzený, poškriabaný – veľké nepríjemnosti; čierna – smola, neštastie; kŕmiť ju – niekto sa ti odmení nevďakom; hrať sa s ňou – príliš dôveruješ ľuďom; jest ju – rozvrat v manželstve; udrieť alebo zabíti ju – zlookoľa teba bude zneškodené; veľa ich mať pri sebe – si obklopený nevernými ľuďmi; počuť ju mňaučať – nepríjemná udalosť.

- Majak vidieť – dobré vyhliadky do budúcnosti.

- Maľovať niečo biele – utripiš ťažkú stratu; na čierne – stratíš priateľa, priateľku; na zeleno – dobré vyhliadky; na červeno – dostaneš pozvánku; na modro – dobromyselnosť a veselosť; na žltlo – máš dôvod k žiarlivosti.

- Mince vidieť – všelijaké protivestvá; razíť – tvoje úsilie byť bohatým je bezvýsledné; zlaté alebo strieborné – neúspech, neštastie; medené – veľké šťastie.

- Mlieč obilie – rozmnoženie majetku; kávu – onedlho ťa čaká návšteva; čierne korenie – dostaneš smutné správy. (jš)

Náklady na voľby v USA

Štyri miliardy dolárov, to je tohtoročná cena slobody a demokracie v USA, do ktorej nie sú započítané náklady na rátanie hlasov, platy pre volebných pracovníkov, právnikov. Po prirátaní výdavkov jednotlivých štátov a miestnych vlád sa môže suma na cenovke zvýšiť o ďalšie stámilióny dolárov, možno až o miliardu. Vo svete obchodu by päť miliárd dolárov stačilo na vzdelanie približne 30.000 študentov na Yale University, alma mater prezidenta Georgea W. Busha (na snímke) a senátora Johna Kerrymho. Odhaduje sa, že v priemere budú voľby stáť 33 miliónov dolárov na každý z 50 štátov. So 66 miliónmi je najdrahšia Kalifornia, najlacnejší je Wyoming s pol miliónom dolárov. Odhadované štyri miliardy dolárov, ktoré kandidáti, stranické výbory a záujmové skupiny venovali na kongresové a prezidentské voľby, sú podľa Centra pre zodpovednú politiku - nestranickej skupiny pre sledovanie financovania kampaní - o miliardu viac ako vo volebnom cykle 1999-2000. Je to sice veľa peňazí, ale stále bagateľ v porovnaní s majetkom najbohatšieho Američana Billa Gatesa. Zakladateľ spoločnosti Microsoft by mohol uhradiť náklady na kampane a hlasovanie asi ôsmich takýchto volieb bez toho, že by ho to zruinovalo.

Toreádor

V španielskom meste Tordesillas sa každoročne uskutočňujú býcie súťaže a toreadorské preteky. Zaujímavá situácia vznikla, keď sa jeden zo súťažiacich býkov zapichol pred provokujúcim toreadorom do zeme (na snímke). Korida potom zostala zaplavená jasajúcim davom ľudí.

Medved' na pikniku

Tohoročné horúce leto a nedostatok lesných plodín v jeseni, ktoré vyzbierali aj turisti na území TANAP-u, spôsobilo návrat medveďov do nižšie položených dolín. Preto sa stáva, že sa vynoria na cestách v susedstve Lysej nad Dunajcom, nedaleko Zakopaného, ale aj Chyžného a na horských turistických cestičkách, kde ohrozujú návštěvníkov Vysokých Tatier. Z tohto dôvodu bol v tomto roku na slovenskej strane povolený odstrel 65 medveďov mimo pásma TANAP-u. Napr. vlastníci cudzincov zaplatili v devízach okolo 1 200 000 Sk. Nie je výnimkou, že sa strieľajú aj medvede z iných krajín, ktoré cez TANAP len prechádzajú, vedľa hranice EU nepoznajú. Počas minulých zim sa dalo vidieť pobebovať medvede v Tatranskej Lomnici alebo na Štrbskom Plese, kde od hladu vylamovali dvere na bufetoch a obchodíkoch, s potravinami, ba hodovali i na účet slovenských hospodárov.

Dieťa v skúmavke

Britský úrad pre ľudskú plodnosť a embryológiu prijal v novembri rozhodnutie, podľa ktorého bude v prípade umelého oplodnenia povolené vyradiť embryá, u ktorých sa zistí zvýšená náhylnosť na onkologické ochorenia. Vedci z University College v Londýne teraz môžu vyradovať embryá, počiaté v skúmavke, u ktorých sa zistí gén vyvolávajúci napríklad agresívnu formu rakoviny hrubého čreva. Istú 35-ročnú ženu z Bristolu rozhodnutie britských úradov potešilo. Ako napísala do redakcie britského denníka Time, je „prešťastná“, že sa nemusí obávať, že by na svoje dieťa mohla preniesť zvýšené riziko ochorenia na rakovinu. Britské úrady prijali v tejto citlivej oblasti už jedno záväzné rozhodnutie - pred niekoľkými mesiacmi dovolili, že s britskými embryami možno manipulovať a vyberať z nich podľa istých znakov, pokiaľ môže takéto embryo, prípadne dieťa (na snímke), ktoré sa z neho vyvinie, pomôcť pri záchrane ľažko chorého súrodencu.

Šimpanz

Pravdepodobne najznámejšou ľudoopicou je šimpanz. Neviaže sa iba na africké pralesy, ale aj lesnaté savany a vysokohorské pásma, ktoré sa tiahnu do nadmorskej výšky 3000 metrov. Spoločenskou organizáciou sa odlišuje od ostatných primátov. Jednolivé stáda šimpanzov sa spájajú a opäť rozpadávajú, ich zloženie sa mení. Nie je zvláštnosťou vidieť vo voľnej prírode šimpanzy samotárske, ale aj 40 - 50 členné stáda. Zaujímavosťou je, že šimpanzy posvätilia jednu štvrtinu z dňa na vzájomné čistenie srsti. Jedinú stálu jednotku šimpanzích spoločenstiev predstavuje zväzok matky s mláďaťom. Samec sa väčšinou túla (na snímke).

škola v Krempechoch

Foto: J. Bryja a A. Klukosovská

Vychádzka na saniach v Novej Belej. Foto: J. Bryja

Drukarnia Towarzystwa Słowaków w Polsce

adres biura Zarządu Głównego TSP:

ul. św. Filipa 7, 31-150 Kraków

tel.: (012) 632-66-04

tel./fax: (012) 634-11-27

e-mail: zg@tsp.org.pl

NIP: 676-01-12-788

nr konta: Bank Polska Kasa Opieki S.A.

III/O Kraków 36-1240-2294-1111-0000-3708-6972

Oferujemy:

- jedno- i wielobarwne druki wysokiej jakości do formatu A2,
- skład komputerowy,
- kompleksowe opracowanie prac,
- prace introligatorskie,
- wydawnictwa i inne

Polecamy do nabycia nasze publikacje:

■ Almanach, <i>Słowacy w Polsce cz.III</i> , (rocznik), Kraków 1995	10,00 zł
■ Almanach, <i>Słowacy w Polsce cz.VI</i> , (rocznik), Kraków 1999	10,00 zł
■ Almanach, <i>Słowacy w Polsce cz.VII</i> , (rocznik), Kraków 2000	10,00 zł
■ Almanach, <i>Słowacy w Polsce cz.VIII</i> , (rocznik), Kraków 2002	10,00 zł
■ Almanach, <i>Słowacy w Polsce cz.IX</i> , (rocznik), Kraków 2002	10,00 zł
■ J. Ciągwa, J. Szpernoga, <i>Słowacy w Powstaniu Warszawskim</i> , Kraków 1994	8,00 zł
■ Zbigniew Tobajński, <i>Czesi w Polsce</i> , Kraków 1994	10,00 zł
■ J. Ciągwa, <i>Dzieje i współczesność Jurgowa</i> , Kraków 1996	10,00 zł
■ H. Homza, St. A. Sroka, <i>Štúdie z dejín stredovekého Spiša</i> , Kraków 1998	11,00 zł
■ Miejsce w zdarzeniu <i>antologia współczesnych opowiadań słowackich</i> , Kraków 1998	12,00 zł
■ Vlastimil Kovalčík, <i>Klucz Światła wybór poezji</i> , Kraków 1998	13,00 zł
■ Pavol Országh Hviezdoslav, <i>Deti Prometeusa</i> , Kraków 1999	20,00 zł
■ <i>Miasta i Miejsca, Mestá a Miesta</i> , Kraków 2001, II polsko-słowackie spotkania poetów	10,00 zł
■ <i>Antologia współczesnej poezji słowackiej</i> , Kraków 2002, w przekładach Bohdana Urbankowskiego	15,00 zł
■ Julian Kwiek, <i>Z dziejów mniejszości słowackiej na Spiszu i Orawie w latach 1945–1957</i> , Kraków 2002	10,00 zł